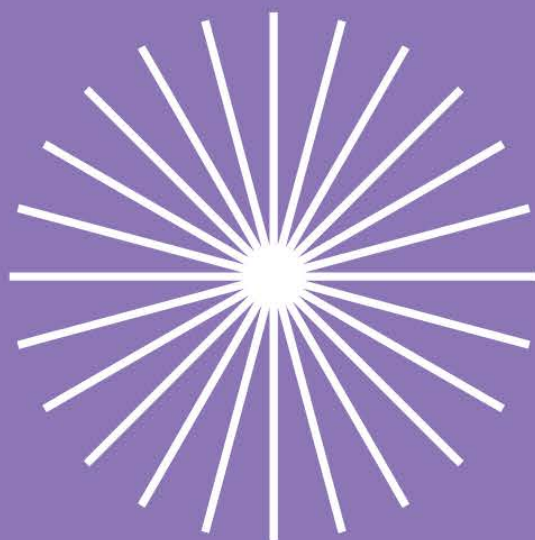
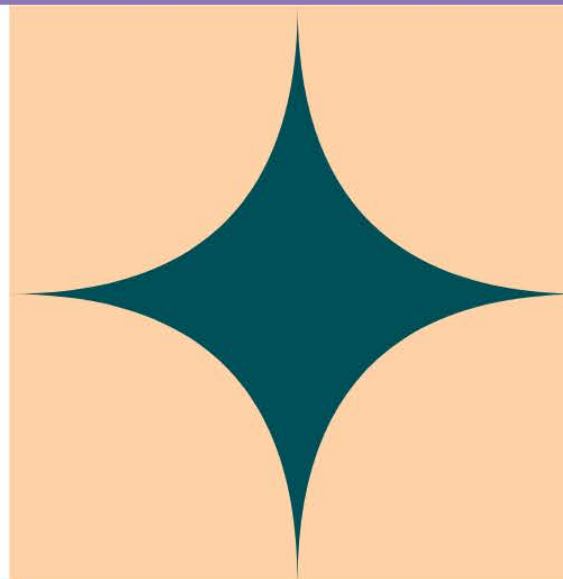

SLipStream

Service-Learning

**SÚBOR
V
ŠTANDARDY
KVALITY**

**AUGUST
2024**

SÚBOR

metód a nástrojov k implementácii

**SERVICE LEARNINGOVÝCH
PROJEKTOV**

&

**pre úspešný
service learningový projekt
v práci s mládežou**

august 2024

Editor: Edina Malkić

Autorky:

1. **Alžbeta Brozmanová Gregorová**
2. **Edina Malkić**
3. **Leonita Bajra**

SÚBOR metód a nástrojov k implementácii SERVICE LEARNINGOVÝCH PROJEKTOV & ŠTANDARDY KVALITY pre úspešný service learningový projekt v práci s mládežou

Revízia:

1. **Alexandra Rusňáková**
2. **Donarta Uka**
3. **Iveta Harváneková**
4. **Lucia Rossová**
5. **Maria Butyka**
6. **Markéta Koláčková**
7. **Marta Hauser**
8. **Tamara Fabac**

Ďakujeme pracovníkom a pracovníčkam s mládežou a učiteľom a učiteľkám za spätnú väzbu k dokumentu.

Dokument bol vytvorený ako súčasť projektu "Service-learning in fostering youth civic engagement, diversity, and social inclusion in the CEE region" - SlipStream podporeného zo zdrojov programu Erasmus+, číslo projektu 2023-1-SK220-YOU-000159836. Projekt realizuje Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií (Slovensko), Udruga za razvoj civilnog drustva SMART (Chorvátsko), Fundatia noi orizonturi Lupeni (Rumunsko), Međunarodno udruženje "Interaktivne otvorene škole" - MIOS Tuzla (Bosna a Hercegovina), Národní asociace dobrovolnictví, z.s., (Česká republika), NGO TOKA (Kosovo), Centre europeen du volontariat (CEV) (Belgicko).

The European Commission' support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

**Funded by
the European Union**

Obsah

Table of Contents

Význam service learningu.....	6
Čo je a čo nie je service learning?	9
ŠTANDARDY KVALITY PRE SERVICE LEARNINGOVÉ PROJEKTY	10
1. ZMYSLUPLNÁ SLUŽBA	10
2. PREPOJENIE S UČEBNÝMI OSNOVAMI	14
3. REFLEXIA.....	16
4. PARTNERSTVO KOMUNITY.....	17
5. ÚČASŤ DETÍ A MLÁDEŽE	17
Dajte deťom/mládeži možnosť vyjadriť svoj názor	20
KROKY / FÁZY SERVICE LEARNINGOVÉHO PROJEKTU	23
1. Fáza identifikácie a plánovania.....	24
2. Implementácia service learningu	26
3. Reflexia	27
4. Oslava	27
METÓDY A NÁSTROJE V SERVICE LEARNINGOVOM PROJEKTE	29
FÁZA IDENTIFIKÁCIE A PLÁNOVANIA	29
ZOSTAVENIE TÍMU PRE SERVICE LEARNINGOVÝ PROJEKT	32
PRIESKUM POTRIEB KOMUNITY A STANOVENIE PRIORÍT.....	37
METÓDY HODNOTENIA POTRIEB KOMUNITY.....	39
ANALÝZA POTRIEB.....	48
VÝBER NÁSTROJOV NA ROZHODOVANIE O POTREBÁCH KOMUNITY	49
Niekoľko slov o partneroch komunity	52
CIELE VZDELÁVANIA A CIELE SLUŽBY	58
CIELE VZDELÁVANIA A SLUŽIEB	62
Ciele vzdelávania a vzdelávacie štandardy.....	63
PLÁN PROJEKTU.....	64
RIADENIE PROJEKTOV.....	66
Nástroje na monitorovanie projektu.....	67
REFLEXIA V SERVICE LEARNINGOVÝCH PROJEKTOCH	69
METÓDY REFLEXIE	75
UKONČENIE, OSLAVA A ZÁVEREČNÉ HODNOTENIE	82

Záverečná reflexia	82
Záverečné hodnotenie	85
DOKUMENTÁCIA.....	93
BIBLIOGRAFIA	94

Tento manuál vychádza z dlhoročných skúseností s budovaním kapacít pracovníkov s mládežou, učiteľov a ďalších odborníkov v pedagogike service learning (vzdelávanie prostredníctvom služby). Obsahuje nápady a osvedčené praktické využitie metodológie service learning od viacerých pracovníkov s mládežou, učiteľov, mentorov a ďalších odborníkov z celej Európy, pričom sa zameriava predovšetkým na skúsenosti zo strednej a východnej Európy.

Tento manuál je určený na to, aby pomohol alebo poskytol návod všetkým pracovníkom a pracovníckam s mládežou a pedagógom a pedagogičkám, ktorí chcú zistiť, ako môžu zabezpečiť zaujímavejšie vzdelávacie príležitosti pre deti a mládež vo svojich organizáciách, školách alebo komunitách.

Manuál je rozdelený do štyroch kapitol:

- **Prvá kapitola** poskytuje veľmi stručný prehľad o tom, ako definujeme pedagogiku service learning. Ponúka orientáciu v tom, o čom táto pedagogika je, a rozdiely medzi service learningom a inými formám angažovania sa.
- **Druhá kapitola**, *Štandardy kvality pre efektívne service learningové projekty*, vysvetľuje kvalitatívne zložky, ktoré by mal každý service learningový projekt odrážať. Popisuje význam každého štandardu kvality, poskytuje príklady a zabezpečuje, aby čitateľ pochopil logiku charakteristík tejto komplexnej pedagogiky vo vzdelávaní. Predstavujeme 5 štandardov kvality: Zmysluplná služba, Prepojenie s učebným plánom, Reflexia, Partnerstvo s komunitou a Účasť detí/mládeže.
- **Tretia kapitola** objasňuje typické fázy implementácie service learningových projektov. V literatúre existujú rôzne rozdelenia fáz implementácie týchto projektov, avšak vo všeobecnosti opisujú podobné alebo rovnaké kroky v praxi. Tento manuál popisuje 4 fázy: fáza identifikácie, plánovania, realizácie a osláv.
- **Štvrtá kapitola** je plná osvedčených metód a nástrojov už používaných v práci s mládežou a v service learningových projektoch. Všetky ponúkané metódy a nástroje sú praktické, prispôbitelné vášmu kontextu (cieľom projektu, procesu a očakávanému vplyvu), potrebám detí a mládeže a dostupným zdrojom. Obsah je organizovaný podľa fáz implementácie service learningových projektov.

Tento manuál bol vytvorený v rámci projektu „Service-learning na podporu občianskej angažovanosti mládeže, rozmanitosti a sociálnej inklúzie v regióne strednej a východnej Európy“ (skrátene SlipStream), financovaného prostredníctvom programu Erasmus+ - KA220-YOU - Partnerstvá pre spoluprácu v oblasti mládeže. Cieľom projektu je podporiť a zlepšiť kvalitu príležitostí pre účasť mládeže na demokratickom živote a sociálnej a občianskej angažovanosti v komunitách prostredníctvom prepojenia formálneho a neformálneho vzdelávania, čím sa vytvoria podmienky pre rozvoj stratégie service learning v krajinách strednej a východnej Európy. Projekt sa snaží vytvoriť nástroje a podmienky na implementáciu service learningu a urobiť ho inkluzívnejším.

Prajeme vám veľa radosti pri učení a aplikovaní service learningu s deťmi alebo mládežou.

Konzorcium SlipStream

Význam service learningu

Predstavte si nasledujúce situácie:

- Deti/mládež 7. ročníka si vybudovali matematickú cestu vo vlastnej komunite;
- Deti/mládež jednej školy vypracovali marketingovú stratégiu pre pomôcky na podporu mobility pre ľudí s pohybovými ťažkosťami.
- Deti/mládež zo strednej školy otvorili "kaviareň pre bezdomovcov", kde v nedeľu poskytujú aj teplé jedlo.
- Deti/mládež jednej školy spolupracujú s IT odborníkmi pri opravách použitých počítačov, ktoré im darujú firmy, a potom ich distribuujú neziskovým organizáciám.
- Nakoniec si predstavte mladého človeka, ktorý využije skautské zručnosti na koordináciu medzigeneračného projektu, ktorý zvyšuje povedomie o kvalite vody v jeho vlastnom meste, vrátane označenia viac ako 50 pouličných vpustí nápisom "Neodhadzuj odpadky - idú do rieky!"

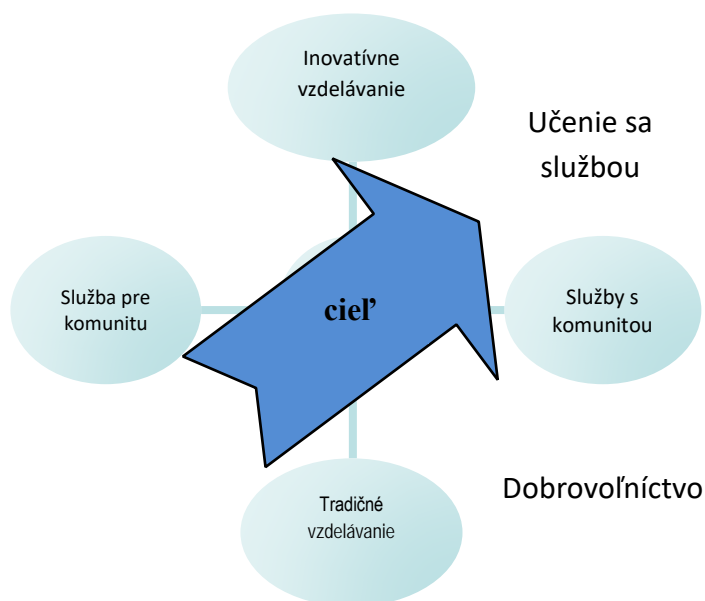
Existuje mnoho príkladov, ktoré ukazujú, že mladí ľudia sa aktívne zapájajú do projektov a iniciatív, a tým prinášajú pozitívne zmeny do svojho prostredia alebo komunity.

V uvedených príkladoch možno zdôrazniť tieto charakteristiky:

1. Projekty sú zámerne koncipované ako service-learningové projekty na podporu komunity
2. Projekty sa realizujú v komunite a v škole, pretože je to dobrý spôsob, ako zapojiť deti alebo mladých ľudí do služby v lokalite, v ktorej žijú a študujú.

Prostredníctvom **service learningu** je učenie sa službou organizované iným spôsobom a nepredstavuje mimoškolskú činnosť, ale bežnú súčasť vyučovacieho procesu.

Mnohé aktivity v rámci service learningu sa uskutočňujú v prostredí školy, ale mnohé z nich sa realizujú aj v mládežníckych organizáciách, nemocniciach, sociálnych službách, náboženských a iných organizáciách.

Obrázok 1.: Vzťah medzi učením a službou, Geiger (2001)

Je to isté ako dobrovoľnícka práca?

Nie nevyhnutne. Service learning sa od dobrovoľníctva odlišuje tým že sa zámerne zdôrazňuje učenie aj služba (služba komunite). Pojem "service learning" na Slovensku neprekladáme, ale pojem služba používame na pomenovanie dobrovoľníckej práce, ktorá je prepojená s učením. V service learningu teda záleží na tom, ako sa skúsenosť so službou využije na prehĺbenie procesu učenia a rozvoja detí a mládeže.

Mladí ľudia zapojení do projektov service learningu nielenže poskytujú priamu službu komunite, ale tiež sa učia o kontexte, v ktorom sa služba poskytuje, vytvárajú si prepojenie medzi službou a vlastnými vzdelávacími a rozvojovými cieľmi a učia sa o svojej úlohe občana.

Pedagogická stratégia service learning vychádza z koncepcie, že komunitná a občianska angažovanosť môže byť inovatívnou cestou vyučovania predmetov predmetov, získavania kompetencií a zručností a formovania postojov.

CNCS¹ (1990) definuje service learning ako metódu:

(A) ktorou sa deti/mládež učia a rozvíjajú prostredníctvom aktívnej účasti na organizovanej službe, ktorá je:

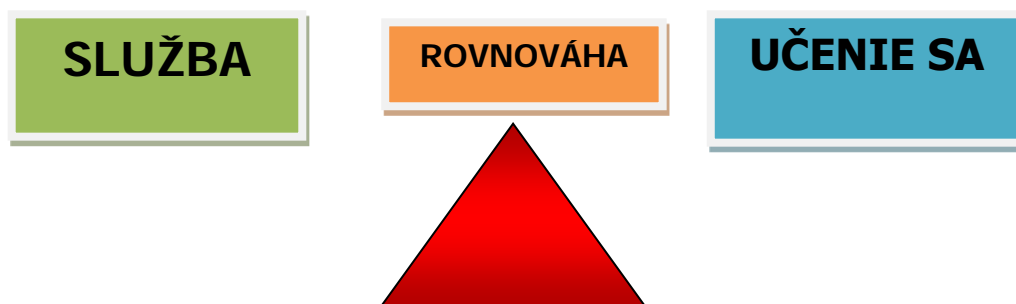
1. implementovaná (a) v súlade s potrebami komunity;
2. koordinovaná so základnými školami, strednými školami, univerzitami alebo
3. podporuje rozvoj občianskej zodpovednosti;

(B) ktorá

1. je integrovaná a obohacuje učebné osnovy/programy predmetov alebo vzdelávací rozmer programov komunitnej práce, na ktorých sa zúčastňujú deti/mládež
2. poskytuje deťom/mládeži alebo účastníkom štruktúrovaný čas na reflexiu skúseností získaných počas realizácie služby.

Všeobecne sa tiež service learning definuje ako filozofia, vyučovacia stratégia a model rozvoja komunity, ktorý využíva službu ako stratégiu na dosiahnutie vzdelávacích cieľov a/alebo štandardov kvality.

Stručne povedané, service learning spája pomoc komunite a učenie sa v triede/kluboch pre mládež, alebo inými slovami, spája sociálnu angažovanosť mládeže s učením.

Obrázok 2: Vyvážený vzťah medzi službou a vzdelávaním

¹ CNCS - Spoločnosť pre národné a komunitné služby

Deti a mládež sú hlavnými protagonistami projektov service learningu. Uplatňujú to, čo sa naučili v škole alebo mládežníckych kluboch, reagujú na skutočné potreby komunity a zároveň získavajú zručnosti a kompetencie (odbornú prípravu) ako organizátori iniciatív v oblasti sociálnej spravodlivosti a demokratickej účasti na živote spoločnosti, rozvíjajú si aktívne občianstvo, uplatňujú demokratické princípy.

Podľa autorov Regina a Ferrara (2017) stratégia service learning podporuje² :

I. Komplexné, inkluzívne a kvalitné vzdelávanie: Projekty sú zamerané na súčasnú integráciu akademickú excelentnosť/akademického vzdelávania s komunitnou angažovanosťou a občianskym vzdelávaním, hodnotovým vzdelávaním a rozvojom kompetencií (mäkkých zručností) pre život a prácu so zahrnutím rozmanitosti do vzdelávania.

II. Iniciatívy zamerané na uspokojovanie skutočných potrieb komunity: Komunitné služby zamerané na účinnú spoluprácu pri riešení skutočných výziev a potrieb komunity, v súlade s princípom realizovať projekty v spolupráci s "príjemcami" služby, nielen pre nich.

III. Aktívna úloha detí/mládeže pri plánovaní, príprave a hodnotení projektu: Čím viac sa deti/mládež aktívne zapoja do projektu a prijmu ho za svoj, zvýši sa vzdelávací potenciál a podporí sa ich učiaci proces.

IV. Integrácia obsahu vzdelávania (teória) so službou v komunite (prax v službe komunite) a rozvoj kompetencií detí/mládeže: Medzi praxou v službe komunite a obsahom učebných osnov existujú jasné a zámerné väzby. Deti/mládež pristupujú k sociálnym otázkam a rozvíjajú kompetencie na aktívnu a samostatnú účasť v súčasnej spoločnosti.

---

² Regina, C., Ferrara, C. (2017). Service Learning in Central and Eastern Europe handbook for engaged teachers (Príručka pre angažovaných učiteľov v strednej a východnej Európe). Buenos Aires: CLAYSS.

Čo je a čo nie je service learning? ³

SERVICE LEARNING JE...	SERVICE LEARNING NIE JE...
<ul style="list-style-type: none"> ✓ pozitívna, cieľavedomá a realistická činnosť pre deti/mládež; ✓ získavanie skúseností v oblasti spolupráce namiesto súťaženía - podporuje zručnosti súvisiace s tímovou prácou, aktívnym zapojením do komunity a občianstvom; ✓ zameraný na komplexné problémy v komplexnom prostredí namiesto zjednodušovania problémov v izolácii; ✓ možnosť zapojiť sa do „riešenia problému“ ✓ vyžaduje, aby deti/mládež získali vedomosti o konkrétnom kontexte, v ktorom sa service learningové aktivity vykonávajú, a o existujúcich problémoch v komunite, namiesto toho, aby sa spoliehali na všeobecné alebo abstraktné vedomosti /z učebníc/. V dôsledku toho service learning ponúka potenciálne príležitosti na rozvoj návykov kritického myslenia, napr. schopnosť identifikovať najdôležitejšie otázky alebo problémy v reálnych životných situáciách; ✓ podpora "hlbokého" učenia sa obsahu, pretože výsledky sú okamžité a prirodzené; ✓ proces, pretože neexistujú správne a konečné odpovede ako na konci knihy; ✓ dopady tejto bezprostrednej skúsenosti sú: vytvára pozitívne emócie, formuje hodnoty a myšlienky, podporuje sociálny, emocionálny a kognitívny rozvoj a učenie; 	<ul style="list-style-type: none"> - nepretržitý dobrovoľnícky program; - pokračovanie existujúceho školského vzdelávacieho programu; - zbierať hodiny práce v komunite, ako podmienka pre prijatie na štúdium; - kompenzačné služby/služby predpísané deťom/mládeži ako druh trestu súdom alebo školskou správou; - len pre stredoškolákov alebo vysokoškolákov; - jednostranný prospech: prospech majú len deti/mládež alebo len komunita; - jednorazové aktivity pre rôzne cieľové skupiny – kultúrne podujatia pre seniorov, zbierka krmív pre zvierací útulok, finančná zbierka pre deti v Afrike,...

³ Upravené podľa Eyler & Giles (1999)

ŠTANDARDY KVALITY PRE SERVICE LEARNINGOVÉ PROJEKTY

Učenie sa službou znamená, že deti a mladí ľudia sa zapájajú do aktivít v komunite a realizujú zmysuplné iniciatívy, ktoré vychádzajú z prepojenia učenia (učebných osnov) a skúmaných potrieb, ktoré formujú službu. Početné štúdie ukázali, že deti a mladí ľudia ako protagonisti service learningu sa môžu naučiť veľa: napríklad rozhodovaniu, organizačným zručnostiam, sociálnym a emocionálnym kompetenciám, sebaúcte atď. Tieto úspechy v učení sa môžu dosiahnuť len vtedy, ak sa pri príprave service

learningového projektu zohľadnia určité základné komponenty, definované ako "štandardy kvality". Tieto štandardy vychádzajú z vedeckých poznatkov a praktických skúseností.

V tejto kapitole sa oboznámite s hlavnými štandardmi kvality pre service learningové projekty. V nasledujúcich kapitolách navrhujeme metódy a nástroje, ktoré odrážajú štandardy a ich podstatu z hľadiska kvality.

1. ZMYSLUPLNÁ SLUŽBA

ZMYSLUPLNÁ SLUŽBA - deti a mládež reagujú na skutočnú potrebu (potreby) alebo problémy v časti mesta/obce alebo v okolí školy. Deti alebo mladí ľudia sa podieľajú na výbere a plánovaní vlastnej angažovanosti a prijímajú úlohy, ktoré majú zmysel a sú užitočné.

Učenie sa službou sa začína tam, kde sa zapájajú deti alebo mládež. Ak cítia, že ich vedomosti a schopnosti sú potrebné a že môžu užitočne prispieť, sú v komunite efektívni. Prostredníctvom činnosti, zvedavosti vzniká ich motivácia a uvedomujú si, do akej miery má ich angažovanosť v rámci komunity účinok. Naopak, nudné a nezmyselné činnosti môžu viesť k demotivácii a odmietnutiu projektu.

Aby bolo možné spoločne odhaliť skutočné potreby vo fáze zisťovania, deti/mládež by mali byť zapojené od začiatku - uvedomenie si, že v komunite je potrebné niečo urobiť. Je dôležité, aby sa deti/mládež ujali úloh, ktoré môžu splniť podľa svojich vedomostí, zručností a záujmov, ktoré budú prežívať ako svoju vlastnú "misiu" a budú mať pre nich viditeľné, udržateľné a hodnotné výsledky. Tým sa buduje súdržnosť, spolupráca a vzájomná podpora a predchádza sa tomu, aby sa deti/mládež cítili ako prebytočné alebo ako príťaž. Učitelia alebo mladí vedúci uľahčujú proces budovania tímu (tímov), budujú dôveru, realizujú reflexiu a podporujú uvedomenie si vlastného potenciálu detí a mládeže a tým zabezpečujú hladký priebeh procesu.

Čo sa skrýva za pojmom "skutočná potreba" v service learningu?

Angažovanosť detí/mládeže reaguje na skutočnú potrebu. Deti/mládež sa venujú úlohám, ktoré všetci zúčastnení vnímajú ako zmysluplné a významné.

Konkrétne to znamená, že...

- Deti/mládež sa nezaoberajú fiktívnym problémom.
- Je potrebný záväzok detí/mládeže (zo strany partnera, ktorý sa zaviazal, zo strany ľudí, ktorí z neho majú prospech, alebo zo strany skupiny/komunity/spoločnosti).
- V rámci svojho záväzku deti/mládež preberajú zodpovednú a zmysluplnú úlohu v súlade so svojimi schopnosťami.
- Spôsob, akým deti/mládež vykonávajú svoj záväzok, je pre partnera záväzku skutočnou podporou.
- Záujmy partnerov v záväzkoch sú vo vyváženom vzťahu so záujmami detí/mládeže a záujmami učiteľov.
- Deti/mladí ľudia nie sú vnímaní len ako "lacní pomocníci". Angažovanosť ako taká sa cení.

Príklady "skutočnej potreby":

- *Žiaci základných škôl v prieskume v okrese zisťujú, že kultúrne podujatia pre deti sa vo veľkej miere stali obeťou úsporných opatrení.*
- *Deti/mládež organizujú dni čítania rozprávok vo verejnej knižnici. Na tento účel diskutujú v triede o vhodných detských knihách a s dôrazom nacvičujú hlasné čítanie.*
- *Hudobná trieda sa počas diskusií v domove dôchodcov dozvedela, že seniori milujú hudbu a chcú viac kontaktov s ľuďmi mimo domova.*
- *Deti/mládež sa spolu s ľuďmi so znevýhodnením učia hudobné skladby, ktoré potom predvádzajú na verejnosti. Na hodinách sa zaoberajú muzikoterapiou a jej možnosťami pre ľudí so zdravotným postihnutím.*
- *Deti/mládež v triede sa prostredníctvom rozhovorov s vedúcou denného centra a mestského energetického poradenského centra dozvedia, že vo verejných zariadeniach by sa malo šetriť energiou a že denné centrum má v tejto oblasti čo doháňať.*
- *Deti/mládež radia a podporujú centrum dennej starostlivosti pri vytváraní a realizácii koncepcie úspory energie. Na hodinách sa zaoberajú ekologickou, ekonomickou a sociálnou udržateľnosťou.*

Zapojenie je zdrojom motivácie a pozitívnej spätnej väzby.

Dôležité je mapovanie potrieb, aby sa deti/mládež mohli so svojím zapojením stotožniť. Možnosť podávať vlastné návrhy a angažovať sa, vplýva na vyššiu motiváciu. Ak bude projekt dobre prispôsobený zisteným potrebám, je pravdepodobné, že deti a mládež získajú pozitívnu spätnú väzbu zo strany zapojenej komunity alebo ďalších partnerov.

Zisťovanie potrieb je súčasťou procesu učenia. Z úlohy zistiť, aká služba je potrebná, sa možno veľa naučiť: *(túto druhú vetu by som pokojne vymazala)*

- Deti/mládež si precvičujú vyhľadávanie, kladenie otázok, triedenie nápadov, rozhodovanie.
- Dozvedia sa veľa o inštitúciách a štruktúrach v ich meste alebo komunite a o ľuďoch, ktorí v nich pracujú a angažujú sa.
- Vyskúšajú si svoje odborné znalosti a naučia sa vžiť do situácie iných.
- Schopnosť prijať cudzí pohľad je dôležitým krokom k sociálnemu učeniu.

Mapovanie potrieb je možné prepojiť aj s obsahom učiva v rôznych predmetoch. Napr. v téme "udržateľnosť" vieme prepojiť teoretický základ v triede so zisťovaním, čo sa na tému udržateľnosť deje v našom meste a na základe odpovedí reagovať návrhom konkrétnej služby/závazku (napr. vo forme brožúry). Ak by sa žiaci ďalším skúmaním dozvedeli, že takáto brožúra už existuje, mohli by v spolupráci s turistickou kanceláriou ďalej skúmať, ako by mohli lepšie a zmysluplnejšie podporiť svoje mesto v téme udržateľnosti.

Dôkladne zmapované potreby sú predpokladom pozitívnej skúsenosti pre všetkých zúčastnených a podporujú učiace sa momenty. Je to jeden z najdôležitejších krokov na začiatku každého service learningového projektu. Aká služba je potrebná? Aké sú naše predstavy o nej? Ako sa môžeme na jej realizáciu dobre pripraviť? Čo sa z nej môžeme a chceme naučiť? To sú otázky, ktorých zodpovedanie povýši dobrovoľnícku aktivitu na hodnotnú vzdelávaciu skúsenosť.

To, ako bude vyzeráť mapovanie skutočných potrieb, závisí od **individuálneho východiska** vášho service learningového projektu. Možno rozlíšiť obvyklé scenáre:

Scenár 1: Neexistuje partner ani ponuka služby

Predstavme si túto situáciu:

"Žiaci odborného učilišťa (kaderničky) si potrebujú prehliť svoje odborné zručnosti v predmete "praktické vyučovanie". Zatiaľ nie je vopred jasné, s kým by chceli spolupracovať a ako presne sa môžu deti zapojiť. Učitelia a deti spoločne zbierajú nápady a potom skúmajú, ako a kde by mohli svoje nápady realizovať."

V tejto pedagogickej situácii nie je vopred určený ani partner (partneri), ani konkrétny nápad na zapojenie, *hoci je už jasné, ktoré praktické a odborné zručnosti by bolo žiadúce danou službou rozvíjať.*

Tento proces smeruje k objasneniu nasledujúcich otázok v rámci skupiny:

- *Čo je potrebné na miestnej úrovni? Kto a kde potrebuje našu podporu?*
- *Ako nájsť službu, ktorá sa hodí k nášmu predmetu, našej téme a/alebo zručnostiam, ktoré chceme prehliť?*
- *S kým by sme mohli spolupracovať?*
- *Ako presne by mala byť služba navrhnutá, aby bola skutočne užitočná a zmysluplná?*

Potom sa proces presunie do komunity.

Žiaci/študenti sa vopred dostatočne pripravujú na vedenie rozhovorov (štruktúra rozhovoru, vytipovanie možných cieľových skupín, spôsob a obsah oslovovania a pod.) s možnými partnermi (bežná verejnosť, seniori v zariadení, zástupcovia neziskových organizácií a pod.). Samotný prieskum realizujú mimo školy, vo svojom meste alebo okrese s rôznymi skupinami ľudí.

Napríklad: "Chceme zmysluplne využiť naše zručnosti v oblasti osobnej starostlivosti - ale ako a s kým?"

V tomto konkrétnom prípade žiaci viedli rozhovory s ľuďmi rôznych generácií (deti, mladí ľudia, dospelí, seniori) a pýtali sa ich na ich zvyky a potreby v oblasti osobnej starostlivosti o vlasy.

Príklad otázok: Ako staráte o vaše vlasy? Ako si vyberáte šampón na vlasy? Ako si chránite vlasy? Ako často navštevujete kaderníka/čku?

VÝHODY

Vlastníctvo myšlienky: deti sú od začiatku zapojené do vývoja myšlienky služby. Tým dochádza k väčšej identifikácii s projektom a zvyšuje sa ich motivácia.

Otvorenosť: tento prístup zabezpečuje širokú škálu možností, a tým uľahčuje zohľadnenie osobných záujmov a potenciálu detí.

VÝZVY

Čas: Otvorený prieskum na pochopenie jasnosti service learningového projektu si vyžaduje čas. Preto je vhodné, keď je k dispozícii časový priestor na service learning počas školského roka alebo prostredníctvom mládežníckych klubov v rámci mládežníckych organizácií, škôl, školských internátov, centier voľného času, školských klubov detí a pod..

Otvorenosť voči procesu:

Rola alebo pozícia učiteľa či pracovníka s mládežou v priebehu service learningového projektu je iná ako v bežnom vzdelávaní. Deti a mladých ľudí zapájame do projektu nielen ako účastníkov, ale ako hlavných protagonistov, čo si vyžaduje vyššiu mieru otvorenosti a vnútorný postoj, že proces je rovnako dôležitý ako výsledok. Zapojenie žiakov rôznymi metódami vo všetkých fázach projektu podporuje proces učenia sa.

Obsahové prepojenie s učebnými osnovami: aj pri otvorenom prístupe k service learningovým projektom sa učitelia musia sústrediť aj na špecifické predmetové a interdisciplinárne vzdelávacie výstupy pre deti - aby ich dosiahli a dobre naplánovali (pozri štandardné prepojenie s učebnými osnovami). Je to výzva, pretože učiteľ musí nájsť rovnováhu medzi témami vhodnými pre službu a očakávanými výsledkami vzdelávania. To sa stáva jasnejšie, keď sa služba v rámci komunity konkretizuje (napríklad pri ponuke kadernickej služby pre zdravotne znevýhodnených klientov sú potrebné iné vedomosti a zručnosti ako pri zostavovaní a vypracovávaní didaktického materiálu pre prácu s deťmi so zdravotným postihnutím). **Čím otvorenejší je proces výberu služby, tým väčšia flexibilita je potrebná pri obsahovom prepojení učiva** - to platí najmä vtedy, keď deti/mládež neplánujú projekt ako celá trieda či ucelená skupina, ale v rôznych zapojeniach v malých skupinách.

To je často problémom v praxi v rámci všetkých vzdelávacích systémov v Európe. Existujú však stratégie, ako to prekonať:

- nájsť zastrešujúce témy pre celú triedu/skupinu, napríklad: udržateľnosť, klimatická zmena, demokracia ako spôsob života, migrácia,...
- medzipredmetová spolupráca - napríklad s učiteľom informatiky pri tvorbe webovej stránky alebo s učiteľom nemčiny pri výbere materiálov na čítanie;

Scenár 2: Partner pre službu a/alebo myšlienka služby už boli určené

Predstavme si túto situáciu:

"Mladí ľudia chcú vytvoriť "bláznivého" a odlišného digitálneho turistického sprievodcu v angličtine pre svoje mesto, akoby ho vytvoril každý občan tohto mesta. ktoré je obľúbené u turistov. Je to však naozaj potrebné? Ako a s kým môžu svoj nápad prediskutovať a potom ho konkretizovať?"

Alebo

"Škola už roky udržiava kontakty so školou pre vzdelávanie detí so sluchovým postihnutím. Teraz deti po prvýkrát dostali nápad realizovať tam service learningové projekty . Akú podporu však partneri presne potrebujú? Ako deti/mládež nájdu zmysluplné zapojenie?"

V oboch príkladoch je už vopred určený buď partner(-i) alebo konkrétny nápad na angažovanosť, alebo dokonca oboje. Napríklad prostredníctvom dlhodobých kontaktov v škole (príklad 2) alebo prostredníctvom **nápadu** na zapojenie zo strany detí/mládeže (príklad 1).

Nasledujúce otázky môžu objasniť ďalšiu prácu:

Ak už nápad na angažovanosť existuje: Ako nájdeme vhodného partnera pre náš nápad? Kto by mal mať prospech z našej angažovanosti? Existuje skutočná potreba našej myšlienky angažovanosti?

Ak už existujú kontakty so zapojenými partnermi: Akú podporu potrebuje angažovaný partner? Aký druh angažovanosti by mohli konkrétne využiť?

Ak už bolo rozhodnuté o partnerovi a nápade: Ako môžeme naplánovať a realizovať náš projekt tak, aby partnerovi skutočne pomohol? Aká je ich konkrétna potreba podpory? A čo chceme a na čo by sme mali dbať pri plánovaní nášho projektu?

Service learning sa často odráža v slovnom spojení "Nauč sa prostredníctvom pomoci druhým!"

Ak sme otvorení a ochotní urobiť niečo pre druhých, mali by sme si byť istí, že druhá strana si je vedomá potreby, je otvorená prijímať a zapojiť sa (robiť niečo s členmi komunity v rámci service learningovej praxe, a nie robiť niečo pre členov komunity).

To znamená, že pri plánovaní je dôležité zohľadniť a zahrnúť pohľad druhej strany. Nejde len o samotnú realizáciu dobrého nápadu, ale o jeho schopnosť byť prínosom a mať skutočný vplyv. Aj keď už bolo rozhodnuté o partnerovi alebo o myšlienke projektu, je potrebné vykonať prieskum potrieb, aby sa zabezpečilo, že hlavná myšlienka projektu bude relevantná a účinná.

2. PREPOJENIE S UČEBNÝMI OSNOVAMI

Prepojenie s učebnými osnovami - Projekty sú súčasťou bežného vyučovacieho procesu a sú začlenené do obsahu vyučovania

Hlavným cieľom service learningu je, aby sa deti a mládež naučili prakticky využívať vedomosti pri zapájaní sa do komunity a poskytovaní navrhnutých služieb. Tieto vedomosti a zručnosti sú definované v učebných osnovách vzdelávacích inštitúcií alebo mládežníckych organizácií. Inými slovami, ciele vzdelávania podľa učebných osnov by mali byť prepojené s cieľmi služby v komunite, čo v konečnom dôsledku povedie k naplneniu potrieb komunity a ďalšiemu rozvoju detí/mládeže. Prostredníctvom toho sa vedomosti získané v škole, mládežníckych kluboch, školských internátoch, centrách voľného času či školských kluboch dávajú do súvislostí a zručnosti a vedomosti detí/mládeže sa prenášajú z jednej situácie do druhej. Povedané slovami Johna Deweyho, z "pripomenutých vedomostí" sa stávajú "rozumové vedomosti", ktoré možno preniesť do iných situácií.

Spomeňme si na predchádzajúci príklad potenciálneho service learningového projektu:

"Žiačky strednej odbornej školy (kaderničky) si potrebujú prehliť svoje odborné zručnosti v predmete "praktické vyučovanie" (osobná starostlivosť o vlasy). Zorganizujú niekoľkomesačný service learningový projekt, v rámci ktorého navštevujú seniorov v domácnosti (majú zdravotné obmedzenie alebo sa nemôžu samostatne pohybovať), aby im ošetrili vlasy, poskytnú rady rodinným príslušníkom a opätovne navštívili seniorov za účelom ďalšieho ošetrovania (záväzok/dlhodobosť)."

Obsahové prepojenie učebných osnov so službou znamená:

- Konkrétne vzdelávacie ciele sa formulujú konkrétne podľa učebných a vzdelávacích plánov.
- Zapojenie sa do projektu umožňuje prenos vedomostí a zručností do reálneho kontextu.
- Praktické skúsenosti z účasti na projekte sú spätnou väzbou do vyučovania prostredníctvom riadenej reflexie a sú prepojené s obsahom a teóriou.
- Súčasťou service learningového projektu je hodnotenie dosiahnutia vzdelávacích cieľov, ktorému predchádzajú ďalšie, priebežné kroky (dokumentovanie priebehu projektu, priebežná reflexia, sebareflexia). Forma hodnotenia by mala byť pomenovaná na začiatku projektu, po stanovení vzdelávacích cieľov.

Systematické včlenenie Service learningu do kurikula znamená, že service learningový projekt:

- nie je "aktivitou navyše", ale súčasťou vyučovania,
- nie je voliteľným predmetom
- je zámerne začlenený do bežného, povinného vyučovacieho času v škole.

O tom, ako presne to bude prebiehať, rozhoduje individuálne tím učiteľov/pracovníkov s mládežou pred začatím service learningového projektu.

Príklad: Tabuľka kompetencií ako nástroj na podporu plánovania

Kompetencie v školskom vzdelávacom programe (vyučovanie konkrétneho predmetu) Požiadavky:	Obsah a aktivity študentov v rámci service learningového projektu - časť venovaná službe:
Deti/mládež/žiaci a žiačky vedia: <ul style="list-style-type: none"> • používať rôzne techniky strihania vlasov; • používať vhodné metódy starostlivosti o vlasy a stylingu podľa typu vlasov. 	Deti/mládež ... <ul style="list-style-type: none"> • strihá vlasy - robí účes na základe opisu "klienta" - seniora v service learningovom projekte; • Rozpoznáva typ vlasov a vykonáva vhodnú starostlivosť o vlasy pre seniorov, ktorí ležia väčšiu časť dňa.

Service learning je jedinečný tím, že spája cielené vzdelávanie so sociálnym učením, čo prináša obojstranný prínos. Jeho prepojenie s reálnym vyučovaním alebo rozvojom schopností v mládežníckych organizáciách je dôležité aj preto, aby sa zapojili deti a mladí ľudia, ktorí by inak mimo školy nemali záujem o dobrovoľné aktivity. Service learning zároveň podporuje inovácie vo výučbe a ponúka zaujímavejší a pútavejší spôsob učenia. Vďaka nemu sa vzdelávanie stáva dynamickejším, živším a akčnejším.

3. REFLEXIA

REFLEXIA - pravidelná a plánovaná reflexia skúseností detí/mládeže

Reflexia je dôležitou súčasťou spojenia osobných skúseností z realizovaných aktivít a učenia sa (či už v škole alebo mládežníckej organizácii). Pre lepšie pochopenie týchto skúseností, je potrebné ich spoločne pomenovávať a vyhodnocovať, čo sa deje práve cez reflexiu. Premýšľanie o otázkach týkajúcich sa obsahu, kontextu a významu vlastných skúseností dáva angažovanosti žiakov hlbší zmysel. Týmto spôsobom si žiaci uvedomujú svoje silné a slabé stránky, lepšie si osvojujú odborné vedomosti a zlepšujú schopnosti ako riešenie problémov či riadenie vlastného učenia.

Reflexia by mala zahŕňať:

Témy: reflexia ponúka mnoho kontaktných bodov súvisiacich s obsahom. V priebehu service learningového projektu môžu deti/mládež reflektovať priebeh projektu a zapojenia, seba samých v učení, ako súčasť skupiny a svoju rolu v nej.

Perspektívy: reflexia by sa mala zamerať na všetkých účastníkov service learningu: na samotné deti/mládež, na tých, s ktorými prichádzajú do kontaktu a budujú si vzťahy (spolužiaci a učitelia, ľudia, ktorých podporujú, partneri angažovanosti...), a na spoločnosť, ktorá má zo zapojenia detí/mládeže prospech. Preto je dôležité, aby sa pri reflexii s deťmi/mladými zohľadňovali a brali do úvahy perspektívy ja (jednotlivec), my (skupina žiakov) a ostatní (partneri).

Viac o reflexii nájdete v kapitole "Reflexia v service learningovom projekte".

4. PARTNERSTVO KOMUNITY

KOMUNITNÉ PARTNERSTVO - praktické zapojenie detí/mládeže mimo školy

Angažovanosť ponúka deťom/mládeži novú oblasť vzdelávania mimo školy/mládežníckej organizácie. Dostávajú príležitosť zvládnuť situácie, do ktorých by ich "bežný" školský každodenný život alebo workshop v mládežníckej organizácii nedostal. Precvičujú sa a zároveň prenášajú vlastné vedomosti, zručnosti z "bezpečného prístavu" školy/mládežníckej organizácie do "reálneho života". Prostredníctvom svojho angažovania sa v komunite alebo vo svojej časti mesta sa učia, ako môžu reálne pomáhať ľuďom. Prostredníctvom toho spoznávajú zmysel svojho učenia a konania.

Deti/mládež prichádzajú do kontaktu s ľuďmi, s ktorými by sa inak nikdy nestretli (napr. z inej sociálnej vrstvy, náboženstva). Takéto kontakty vytvárajú mosty v rámci komunity a budujú sociálny kapitál. Na obohatenie učenia sa využívajú externé odborné znalosti z obce alebo miestnej komunity. Škola/mládežnícka organizácia môže mať prospech aj zo spolupráce s partnermi, pretože pri service learningu ide vždy o otvorenie školy/mládežníckej organizácie, o rozvoj "školy v obci/mestskej časti". Partneri sa navzájom vnímajú ako zdroj a spolupracujú na vytvorení spoločnej vízie, stanovení cieľov a realizácii plánov.

5. ÚČASŤ DETÍ A MLÁDEŽE

HLAS DETÍ/MLÁDEŽE - deti/mládež sa aktívne zapájajú do plánovania projektu a formovania aktivít v rámci service learningu.

V rámci service learningu by deti/mládež nemali mať úlohy, ktoré im zadávajú učitelia/mládežnícki pracovníci alebo mentori mládeže. Namiesto toho majú deti/mládež v projekte "skutočný" hlas a mali by prijímať rozhodnutia pri plánovaní, realizácii a hodnotení service learningového projektu a pod vedením dospelých.

To zvyšuje motiváciu a pocit účasti (zapojenia). Deti/mládež sa stávajú vlastníckmi projektu (pocit vlastníctva) a uplatňujú demokratický dialóg a rozhodovanie.

Deti/mládež sú povzbudzované, aby si našli vlastné projekty a prevzali čo najviac zodpovednosti. Podstatou service learningových projektov je zmapovanie skutočných problémov alebo potrieb komunity a navrhnutie možných riešení (služba), ktoré sú zároveň prepojené s cieľným učením sa. Samostatné rozhodovanie a prevzatie zodpovednosti sú základom osobného rozvoja a učebného úspechu v projekte.

Charakteristickou črtou service learningových projektov je otvorenosť procesu učenia a potenciál organicky viesť jednotlivé fázy samotnými deťmi/mládežou. Mnohí učitelia a do istej miery aj pracovníci s mládežou sa ocitajú v rozpore medzi udržiavaním disciplíny a

stimulovaním tvorivosti, medzi autoritatívnosťou a voľnosťou, medzi podporou nápadov a ponúkaním riešení.

Zabezpečenie aktívnejšej úlohy detí/mládeže je často v rozpore s tradičnými vyučovacími postupmi, hoci sa to môže považovať za žiaduci cieľ. Pedagógom, ktorí chcú túto myšlienku uviesť do praxe, často chýbajú reálne rámce a inštitucionálna podpora na jej realizáciu. Autori Hart (1997) a Oser a Biedermann (2006) predstavili "úrovne účasti" ako návod na zabezpečenie vyššej účasti v procesoch, a v tomto prípade účasti detí/mládeže.

Nasledujúca tabuľka ukazuje výrazný rozdiel medzi úrovňami účasti.

Typológia	Obsah
Manipulácia	Deti/mládež nerozumejú projektu, na ktorom sa zúčastňujú, ani tomu, čo robia.
Dekorácia	Účasť detí/mládeže sa využíva dekoratívnym spôsobom. Svojej účasti nerozumejú.
Symbolická účasť	Deti/mládež sa zúčastňujú, ale ich názory nemajú žiadny vplyv a nezohľadňujú sa.
Pridelená, ale informovaná účasť	Deti/mládež sa nezúčastňujú na plánovaní, ale rozumejú navrhovaným opatreniam a sú si ich vedomé.
Konzultovaná a informovaná účasť	S deťmi/mladými ľuďmi sa konzultuje ich účasť na danom projekte. Ich nápady sa berú do úvahy.
Účasť na projektoch, ktoré iniciovali dospelí, ale na ktorých rozhodovaní sa podieľajú deti/mládež.	Deti/mládež sa zúčastňujú na rozhodovaní o projektoch iniciovaných dospelými.
Účasť na projektoch iniciovaných a v réžii samotných detí/mládeže	Deti/mládež iniciujú a vedú projekty, zatiaľ čo dospelí sa podieľajú na uľahčovaní procesu.
Účasť na projektoch iniciovaných deťmi/mládežou, v ktorých sa na rozhodnutiach podieľajú dospelí.	Deti/mládež sa rozhodnú zapojiť dospelých do rozhodovacieho procesu.

Ďalšie dôležité štandardy kvality

Prvých 5 ukazovateľov kvality je veľmi dôležitých a každý service learningový projekt by sa mal snažiť o ich naplnenie. Čím viac štandardov je splnených, tým väčší je úspech detí/mládeže, učiteľov/mládežníckych pracovníkov a partnerov zapojenia.

Okrem vyššie uvedených charakteristík existujú aj ďalšie, z ktorých môže service learning ťažiť.

Ďalšie dôležité štandardy kvality sú:

- Rodičia sú informovaní o aktivite service learningu;
- Service learning sa seriózne hodnotí (úspešnosť projektu, nadobudnutie vedomostí, rozvoj zručností). Formát hodnotenia je vopred stanovený.

- Zapojenie detí/mládeže nepredstavuje jednorazovú, krátkodobú aktivitu;
- Uskutoční sa záverečná prezentácia alebo iná forma verejného uznania alebo hodnotenia;
- service learning je súčasťou profilu školy/mládežníckej organizácie a je pevne zakotvený v živote školy/organizácie;
- V ideálnom prípade by sa service learning stal neoddeliteľnou súčasťou vzdelávania každého dieťaťa/mladého človeka;
- Rozmanitosť - service learningové projekty podporujú pochopenie rozmanitosti a vzájomný rešpekt medzi účastníkmi: deťmi/mladými ľuďmi a tými, ktorí službu prijímajú. Pomáhajú tiež účastníkom projektu identifikovať a analyzovať rôzne uhly pohľadu, prekonávať stereotypy a oceňovať rôzne perspektívy a zázemie.

Dajte deťom/mládeži možnosť vyjadriť svoj názor

Ako začať service learningový projekt a aký význam má pre spoločné rozhodovanie s deťmi/mládežou

Spôsoby, ako začať service learningový projekt sa líšia. Rozlišujeme dva možné východiskové body:

1. Už majú nápad na projekt alebo tému, ktorú ďalej rozvíjajú a spoločne realizujú;
2. Deti/mládež mapujú potreby komunity alebo lokality, v ktorej žijú.

V oboch prípadoch je dôležité vedome plánovať a zapájať deti/mládež prostredníctvom spoločného rozhodovania, preberania skutočnej zodpovednosti alebo prijímania relevantných rozhodnutí do spoločného procesu.

Nápad na projekt už existuje

V niektorých prípadoch sa myšlienky na projekt objavujú už na samom začiatku:

- ❖ *V odbornej škole chce učiteľ na hodine komunikačného dizajnu vyrobiť s deťmi/mladými ľuďmi drevené figúrky, ktoré by boli umiestnené na nebezpečných križovatkách v ich meste a mali by podporovať bezpečnosť cestnej premávky.*
- ❖ *Materské školy potrebujú podporu pre prírodovedné vzdelávanie a pošlú pozvánku/dotaz na blízku strednú školu. Deti prišli s nápadom realizovať projekt "experimenty v materskej škole" s deťmi materskej školy.*
- ❖ *Mladí ľudia z mládežníckeho klubu majú nápad vytvoriť sprievodcu v anglickom jazyku pre cudzincov na obľúbených turistických miestach v ich malom meste.*

Ak už takéto konkrétne nápady existujú, je veľmi dôležité presne overiť skutočnú potrebu a zapracovať výsledky **mapovania** do ďalších plánovaných projektov. Ako napríklad úrad pre cudzincov vyhodnocuje potrebu sprievodcu v anglickom jazyku? Existujú už informácie o tom, v ktorých cudzích jazykoch? Ak áno, ako by mal tento sprievodca vyzeráť? Táto potrebná analýza zabezpečí, že zapojenie detí/mládeže nebude len dobrým nápadom, ale potrebným prínosom pre komunitu. Ak prvotný nápad pochádza od učiteľov/mládežníckych pracovníkov alebo ich komunitných partnerov, umožňuje nám to vykonať taký výskum, aby

sme deti/mládež aktívne zapojili do procesu už vo fáze identifikácie potrieb komunity. Aj keď existuje prvý, základný nápad, deti/mládež môžu do existujúceho nápadu ešte zakomponovať svoje nápady. To podporuje vlastnú aktivitu a je nevyhnutné pre motiváciu detí/mladých ľudí. V uvedenom príklade teda neboli všetky deti/mládež spočiatku nadšené myšlienkou vykonávať experimenty v materskej škole.

Avšak po prvom pozorovaní v materskej škole, keď bolo ich úlohou pozorovať deti na základe zoznamu pozorovacích otázok, sa väčšina detí/mládeže aktívne podieľala na rozšírení projektu svojimi návrhmi. Napríklad bolo pre nich dôležité, aby sa experimenty len nepredkladali, ale aby deti samy experimentovali. Zvažovali tiež, ktoré experimenty a nápady by mohli deti zaujímať, ktoré si nakoniec sami vybrali. Prostredníctvom rozhovorov s pedagógmi sa deti/mládež dozvedeli, že prírodovedné vzdelávanie ako súčasť štátneho vzdelávacieho plánu je povinné pre všetky deti v materskej škole, a preto pomoc detí/mládeže pedagógovia potrebovali - a chceli sa od nich aj učiť.

Hoci prvotný nápad zapojiť sa v tomto príklade nepochádzal od detí/mládeže, prostredníctvom tohto výskumu alebo s jeho pomocou, ako aj potrebnej analýzy na začiatku projektu, sa deti/mládež motivovali a urobili z projektu "Experiment - participácia" svoj vlastný projekt.

Myšlienka projektu sa otvorene skúma

V ostatných prípadoch, ak spôsob zapojenia ešte nie je definovaný, má prebehnúť mapovanie potrieb.

- ❖ *Vo voliteľnom povinnom kurze "Žijeme demokraciu" deti/mládež skúmajú miestne prostredie, konfrontujú sa s problémami vo svojej komunite a rozvíjajú konkrétne nápady na zapojenie sa do možných riešení.*
- ❖ *V škole majú všetci žiaci 8. ročníka 2 hodiny projektového vyučovania týždenne, ktoré sa zameriava na osvojenie si pracovných zručností. Vyučovanie sa realizuje prostredníctvom service learningu - prostredníctvom detektívnej hry deti/mládež skúmajú mesto. Úlohou bolo pozorovať bezprostredné okolie a všetko si presne zapísať: čo sa im páči, čo sa im nepáči - napr. viditeľné veci (znečistené ihrisko alebo rozbitá lavička v parku, ako aj verejné problémy) alebo potreby, ktoré sa zviditeľnia až na "druhý pohľad" (napr. žiadna ponuka pre deti alebo mládež v mestskej knižnici, nedostatok kultúrnych programov pre seniorov v niektorých častiach mesta atď.) V rámci výskumu by deti/mládež mali získať názory aj od ostatných občanov a stakeholderov vo svojej mestskej časti. Všetky kroky mapovania/skúmania sa pripravujú v triede/workshope, precvičia sa s deťmi/mládežou a následne sa o nich diskutuje. Tento úplne otvorený prístup k hľadaniu projektu na zapojenie nám ponúka rôzne reálne udalosti na precvičenie zručností, ako aj jednanie s cudzími ľuďmi, prístup k problémom alebo konfrontáciu s vlastnými silnými a slabými stránkami.*

Výhoda otvoreného výskumu pre zapojenie spočíva vo veľkej miere výberu a možnosti účasti detí/mládeže. Prístup otvoreného výskumu je obzvlášť vhodný pre vyučovacie predmety alebo povinne voliteľné predmety so širokými témami (napr. demokracia, občianska participácia, ekológia) alebo iné predmety, ktoré sa primárne zaoberajú širšími témami

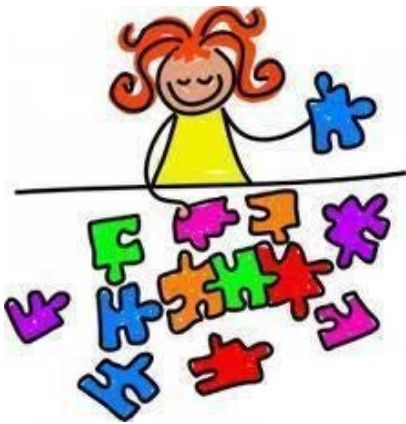
(napr. etika, profesijná orientácia). Osobitnou výzvou pri tomto spôsobe realizácie je napriek otvorenosti od začiatku vedome plánovať ciele vzdelávania a obsahové prepojenie s učebnými osnovami.

Zmiešané formy

Východiská service learningových projektov môžu byť rôzne, vždy je preto dôležité mať na pamäti zmapovanie skutočných potrieb, zapojenie detí a mládeže do všetkých fáz ako hlavných protagonistov a prepojenie so vzdelávacími cieľmi.

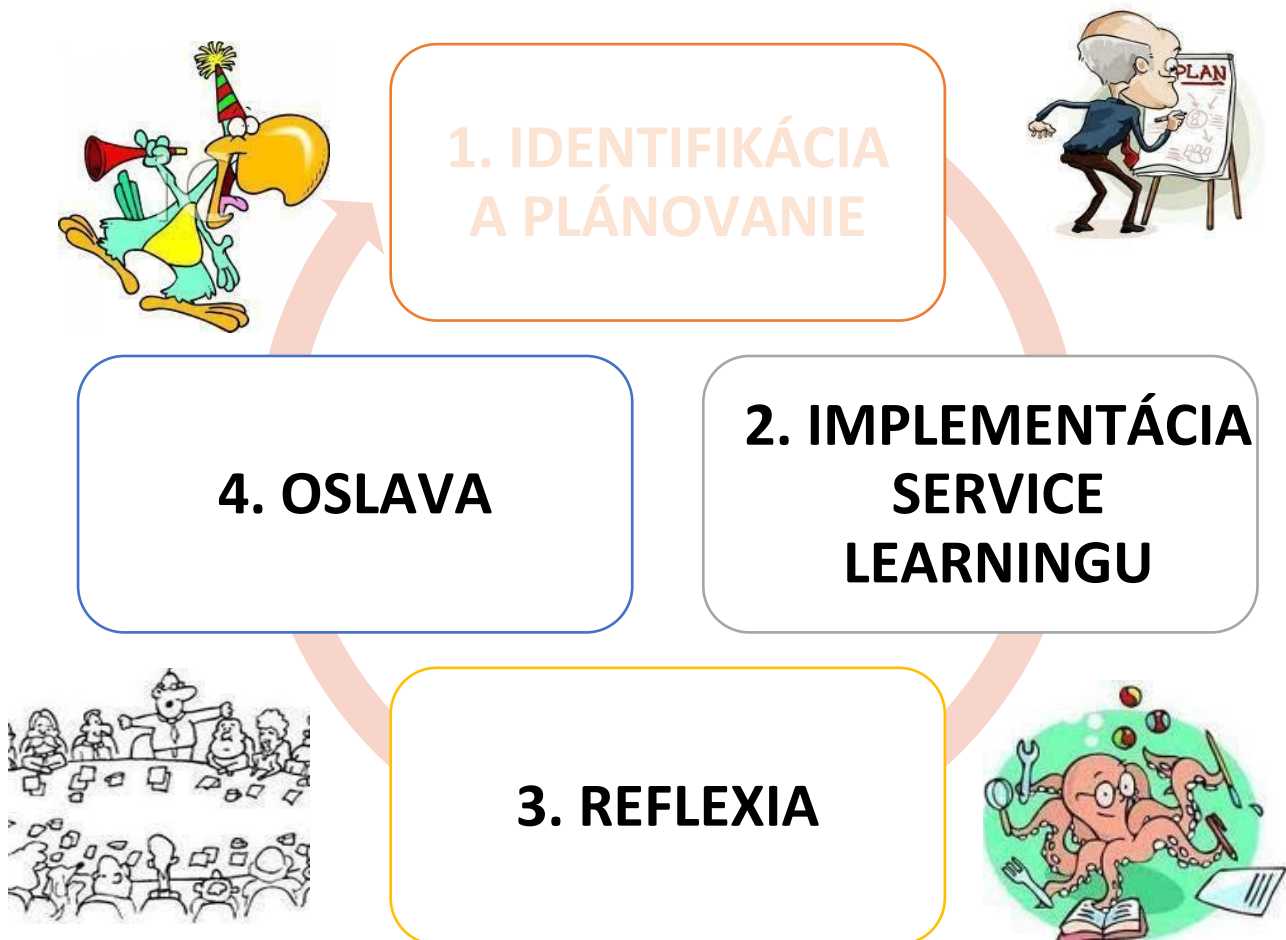

KROKY / FÁZY SERVICE LEARNINGOVÉHO PROJEKTU

Service learning ako projekt v každej fáze ponúka potenciál na posilnenie občianstva, teda zapojenie detí a mladých ľudí - od prípravy a plánovania až po ukončenie projektu. Ak sa primerane naplánuje, ponúka kvalitatívny a vysokohodnotný predpoklad tohto procesu. Často sa predpokladá, že deti/mladí ľudia sa učia dobré veci len vtedy, ak robia dobré skutky. Nie vždy je to však tak. Často sa stáva, že sa učíme nesprávne lekcie alebo sa zámerne neučíme vôbec nič.

Service learningové projekty vo všeobecnosti zahŕňajú štyri základné zložky alebo fázy. Každá zo zložiek má dve alebo viac etáp. Schéma znázorňuje fázy service learningového projektu.

Obrázok 3: Typické fázy service learningového projektu

Toto sú základné fázy, ktoré sa vyskytujú v procese implementácie service learningu. Ako už bolo spomenuté, v každej z fáz sa uskutočňujú dva alebo viac krokov.

Je dôležité zdôrazniť, že na účely pochopenia service learningových projektov sú tieto fázy opísané samostatne, ale v praxi sú vzájomne prepojené, a tak sa tím posúva dopredu a v prípade potreby aj dozadu (ako výsledok reflexie skúseností). Service learningový projekt, (ako bolo spomenuté v predchádzajúcich kapitolách), je otvorený proces učenia, ktorý umožňuje robiť chyby a učiť sa z nich, upravovať a zlepšovať prácu, aktivity a tímový prístup na základe reflexie a získaných skúseností.

Fáza reflexie prebieha od začiatku projektu ako zámerná činnosť vo fáze identifikácie a plánovania, vo fáze realizácie a osláv. Zároveň mapovanie potrieb, ich hodnotenie a definovanie hlavnej myšlienky projektu je implementáciou service learningu, pričom sa tieto časti reflektujú samostatne.

Špecifické vlastnosti service learningového projektu sú opísané v Štandardoch kvality pre service learning a odrážajú sa aj v týchto fázach.

1. Fáza identifikácie a plánovania

Počas **FÁZY IDENTIFIKÁCIE A PLÁNOVANIA** sa uskutočňujú tieto kroky a procesy:

Príprava školskej/mládežníckej organizácie, tímu učiteľov/mládežníckych vedúcich a detí/mládeže na realizáciu projektu service learning.

Tento krok predstavuje interné hodnotenie a dialóg o zdrojoch, postojoch, tímovej práci a štýloch vyučovania/vedenia v rámci škôl/mládežníckych organizácií.

Úroveň školy: ktoré výsledky sú v súlade s úrovňou a jasnosťou?, na aký účel chceme používať service learningovú metodiku v našej škole/mládežníckej organizácii?

Učítelia/vedúci mládeže: Akú kvalitu prinesie service learning do našej práce, učenia a pre našich príjemcov? Aké máme zdroje (profesionálne kapacity - kompetencie, odborné znalosti, digitálne nástroje), časový plán pre potenciálne zapojenie komunity, dostupnosť členov tímu, finančné prostriedky, ak sú potrebné?

Deti/mládež: Aké sú výzvy a potenciály medzi deťmi/mládežou, ku ktorým môže prispieť service learning - ktorú mládež alebo ktorú triedu zapojiť? Prečo? Kto bude zapojený? Nakoľko sme otvorení pre skúsenosť so zapojením detí/mládeže. Ktorý ročník/triedu zapojíme? Zameriame sa viac na mládež pochádzajúcu z marginalizovaných rodín alebo zapojíme viac dievčat?

V literatúre sa to často nazýva motivačným štádiom (Sosa Rolón, 2020:13).

V tomto kroku sa vytvorí tím učiteľov (dvaja až štyria učítelia) alebo mládežníckych vedúcich, ktorí iniciujú dialóg medzi deťmi/mládežou o ich zapojení sa do učenia rôznym spôsobom. V tomto kroku iniciujú ďalší krok - mapovanie potrieb komunity.

Krok **mapovanie potrieb komunity** zahŕňa zapojenie sa do komunity a skúmanie potrieb určitej skupiny občanov (deti v predškolskom veku, seniori, migranti, nezamestnaní občania atď.)

Tento krok sa začína uvedomením si detí/mládeže, že chcú niečo urobiť v komunite, alebo vidia problém/výzvu, prečítali si ho v médiách/podcastoch/rozhovore a podelili sa oň s rovesníkmi a učiteľmi/mládežníkmi vedúcimi v triede/mládežníckom klube.

Výsledkom mapovania potrieb je zoznam rôznorodých potrieb a ich ďalšia analýza, na základe ktorej sa určia priority, ktoré potreby môžeme ako deti/mládež riešiť prostredníctvom service learningového projektu.

Výsledkom tohto kroku bude zmysluplná služba založená na skutočných potrebách.

Môže sa začať od učebných osnov (napr. všeobecný koncept alebo téma, ktorou sa treba zaoberať - udržateľnosť, demokracia alebo voda, pohyb atď.). Napriek tomu aj v tomto prípade je potrebné deti/mládež **preveriť** v komunite (v prípade service learning projektu), či ide o skutočnú tému, do ktorej sa treba zapojiť, alebo je potrebné niečo urobiť. Je to dôležité urobiť, pretože to určuje smer služby v service learningovom projekte: možno sa bude uberať smerom kampane alebo vývoja prototypu na čistenie vody, alebo čistenia rieky a vytvárania informačných tabuliek (na mieste, digitálnych) o flóre a faune pre blízke jazero, rieku... Prečítajte si Štandard kvality: Zmysluplná služba založená na skutočnej potrebe (potrebách).

Posúdenie potrieb alebo výber potreby komunity, na ktorej môžeme (ako mládežnícky klub/trieda) pracovať, je krok prepojený s predchádzajúcim krokom. Ujasnenie si toho, čo je pre nás tou správnou potrebou, na základe ktorej môžeme konať, sa začína dialógom: definovaním toho, čo vieme alebo nevieme o danej potrebe alebo vyjadrenom problému. Zahŕňalo to aj overenie toho, čo sa chcem ja (dieťa/mladý človek) a my (mládežnícky klub/trieda) naučiť a zažiť pri riešení tejto potreby/ problému. Okrem toho sa v tomto kroku môže vykonať odborný rozhovor alebo SWOT analýza. Mal by sa uskutočniť proces spoločného rozhodovania, aby sa nakoniec definovala "správna" potreba.

V týchto dvoch krokoch je veľmi dôležité pochopiť potrebu - využiť empatiu, schopnosť analyzovať problém. Dbajte na to, aby zapojené deti/mládež nemysleli na potenciálne aktivity pre službu, ale na pochopenie potreby zo strany členov komunity.

Predstavme si nasledujúcu situáciu:

*Mládež si všimla problém letných požiarov v neďalekom lese (**problém**) a rozhodla sa s tým niečo urobiť. Aby jasne pochopili, či je to potreba komunity, preskúmali články a výstrižky z médií z predchádzajúcich rokov (**mapovanie potrieb**), zorganizovali stretnutia fokusovej skupiny s členmi komunity (**potreba výskumu**), aby overili, či je to naliehavá potreba a čo presne v tom je potenciál konať - zapojiť sa prostredníctvom service learningu. Môžu zhrnúť všetky zistenia (**práca tímov**) a kategorizovať a rozhodnúť o frekvenciách odpovedí (**hodnotenie potrieb**). Ďalej môžu viesť rozhovory s expertom (expertmi), aby pochopili všetky vrstvy problému. Tu môžu deti/mládež zistiť nedostatok vedomostí a povedomia o požiaroch v prírode - ako sa správame v prírode, ochrana, ak sa človek pri požiaroch zachytí, alebo ide o ochranu zvierat a rastlín v prírode atď. Po zozbieraní všetkých informácií, ich zosumarizovaní sa deti/mládež rozhodnú, ktorým segmentom potrieb sa budú zaoberať -*

jedným alebo všetkými. To určuje smerovanie témy/idey service learningu (brainstorming myšlienky service-learningu) "

Až keď pochopíme skutočnú potrebu, až potom môžeme vymyslieť služby - aktivity, na ktorých môžu pracovať s členmi komunity. Deti/mládež definujú službu a súbor činností, ktoré sú navzájom prepojené a sú pre túto službu zmysluplné. Po tomto kroku sa uskutoční ďalší krok - stanovenie výsledkov vzdelávania a cieľov služby.

Nastavenie výsledkov vzdelávania a cieľov služby znamená prepojenie vzdelávania so službou. Tento krok zahŕňa splnenie dvoch štandardov kvality: zmysluplnú reálnu potrebu a prepojenie so študijným programom.

Učiteľský tím/mládežnícki vedúci dbajú na to, aby služba definovaná deťmi/mládežníkmi (súbor aktivít, ktoré naplnia reálne potreby členov komunity) bola úzko prepojená s výsledkami vzdelávania alebo očakávanými kompetenciami, ktoré musia deti/mládež preukázať na konci určitého časového obdobia (polrok, školský rok atď.). To sa v jednotlivých krajinách líši, ale vo všeobecnosti sú dokumenty, ktoré je potrebné v tomto kroku konzultovať, učebné osnovy školských predmetov alebo vzdelávacie plány pre rozvoj mládeže. Učiteľský tím/pracovníci s mládežou navrhne vzdelávacie ciele a logicky prepojí výsledky vzdelávania/očakávané kompetencie a ciele služby.

Plánovanie service learningového projektu zahŕňa tieto činnosti (podľa Sosu Rolona, 2020):

- Definovanie cieľov služby aj vzdelávacích zložiek projektu
- opis príjemcov/prijemcov služby a miesta poskytovania služby,
- vypracovanie časového harmonogramu: chronologické plánovanie, kedy sa bude uskutočňovať vzdelávanie (vyučovanie alebo stretnutia mládežníckych klubov) a aktivity služby v rámci komunity,
- v rámci ktorých školských predmetov a aké hodiny budú mať deti (v prípade mládežníckych klubov - aké stretnutia a workshopy budú mať mladí ľudia).

V tomto kroku tiež deti/mládež a učitelia/mládežnícki vedúci premýšľajú o zdrojoch, ktoré potrebujú, organizujú celú skupinu (vedenie, tímy, rozdelenie úloh, nastavenie spôsobu komunikácie)

2. Implementácia service learningu

Realizácia projektu service learning zahŕňa vyučovanie v triede alebo workshopy/stretnutia mládežníckych klubov a poskytovanie služieb v rámci komunity. Toto je naplánované v časovom harmonograme a v kontexte školy je spojené s denným rozvrhom školy. V niektorých krajinách sa to deje v určitom týždni, počas ktorého je bežný vyučovací proces pozastavený.

V tejto fáze deti/mládež tiež hľadajú partnerov z komunity, ktorých by mohli zapojiť: posudzujú, ktorí partneri sú vhodní, aký druh zapojenia by chceli mať s komunitným partnerom, aké vedomosti a výhody môžu priniesť do service learningového projektu. Nadviažu kontakt, vymedzia spoluprácu a spolupracujú na service learningovom projekte. V tejto fáze prebieha aj dokumentovanie priebehu projektu a priebežná reflexia.

Tímová práca, delegovanie práce - **nahrávanie**, príprava stretnutia, zabezpečenie účasti partnerov, stretnutia - rôzne úlohy, ktoré majú deti/mládež vo fáze realizácie, sú definované a zohľadnené v tejto fáze.

3. Reflexia

Reflexia je rozhodujúcou fázou service learningového projektu a prebieha pred, počas a po realizácii projektu. Spája učenie sa so skúsenosťami zo služby. V procese plánovania sa pri definovaní aktivít v časovom pláne zámerne plánujú aktivity reflexie, a to buď ako samostatná aktivita, alebo ako neoddeliteľná súčasť vyučovacích hodín, aktivity služby a ako kolektívna alebo individuálna aktivita.

Deti/mládež a učitelia/mládežníci vedúci si vyberajú metódy reflexie s ohľadom na aspekt reflexie (kognitívny, sociálny, emocionálny, občiansky) alebo moment realizácie - na začiatku, počas alebo po, individuálne alebo kolektívne.

Niektoré z tém na zamyslenie podľa Sosa Rolona (2020):

- vzdelávacia inštitúcia a jej úloha,
- sociálno-ekonomické a politické súvislosti,
- ľudské práva a súvisiace etické hodnoty,
- skupinovú dynamiku a vzťah s komunitou,
- získané poznatky a samotný service learningový projekt vrátane, ak je to možné, významných aktivít (pre študenta alebo skupinu).

4. Oslava

Fáza osláv sa koná na konci service learningu a zahŕňa príležitosť pre deti/mládež prezentovať svoje výsledky a vplyv na verejnom podujatí otvorenom pre miestnu komunitu, aby sa uznali a oslávili ich úspechy.

Oslava má tri kroky:

Hodnotenie service learningového projektu sa uskutoční po ukončení všetkých aktivít. Zahŕňa tak výsledky vzdelávania (týkajúce sa získaných vedomostí), ako aj kvalitu poskytnutej služby (týkajúcu sa splnenia cieľov a vplyvu na komunitu prijímateľov). Obzvlášť dôležité je hodnotenie úlohy detí/mládeže pri realizácii. Tiež by malo zahŕňať reflexiu partnera na uskutočnený projekt. Môže sa uskutočniť

Podľa Reginy, Ferrara (2017) záverečné hodnotenie zahŕňa:

Hodnotenie kvality služieb:

- Plnenie cieľov
- Spokojnosť príjemcov

Hodnotenie (kvality) vzdelávania/učenia sa

- Plnenie pedagogických cieľov
- Kvalita osvojeného akademického obsahu
- Úroveň rozvoja schopností, zručností a postojov

- Hodnotenie skupiny, práce v tíme, sebahodnotenie

Vplyv service learningového projektu

- vplyv na komunitu,
- vplyv projektu na každého žiaka (sebaúcta...)
- vplyv na zapojených učiteľov (osobný, profesionálny),
- očakávaný vplyv,
- možný neočakávaný vplyv

Inštitucionálny dopad projektu

- Študijné výsledky zúčastnených detí/mládeže
- Akademický výkon inštitúcie
- Začlenenie a udržanie študentov
- Opätovné zapojenie sa
- Zapojenie rodiny
- Uznanie komunity

Krok **systematizácie** zahŕňa zber súhrnu/správy o úspechoch a neúspechoch pri realizácii service learningového projektu. Mala by zahŕňať všetky vnímania (deti/mládež, učitelia/mládežnícki vedúci, partneri, príjemcovia projektu). Môže sa to urobiť vo forme správy, zložky, videa, banneru, publikácie, rozhlasovej alebo televíznej relácie, blogu alebo webovej stránky. Existuje veľa možností a foriem, ako to urobiť. Počas tohto kroku tím service learningu definuje, či existuje väčší potenciál pokračovať v projekte, alebo by mal na základe reflexie a hodnotenia zvoliť iný uhol pohľadu, alebo by sa mal tím zamerať na úplne novú potrebu. Napríklad v prípade lesných požiarov môžu byť novým uhlom pohľadu obeť lesných požiarov a ich zotavovanie sa z tejto skúsenosti. A začína sa nová špirála skúmania potrieb, hodnotenia potrieb.

Slávnostný krok ponúka deťom/mládeži priestor na prezentáciu toho, čo sa naučili a dosiahli počas svojho partnerstva v komunite. Ponúka zaslúžené uznanie zo strany komunity za služby, ktoré mladí ľudia poskytli. Pomáha búrať stereotypy a predsudky a vrhá svetlo na angažovanosť a činy detí a mladých ľudí. Deti/mládež môžu navrhnúť, ako oslavu zorganizovať, čo ukázať, v akom formáte.

METÓDY A NÁSTROJE V SERVICE LEARNINGOVOM PROJEKTE

FÁZA IDENTIFIKÁCIE A PLÁNOVANIA

V tejto kapitole sa zameriavame na prípravu service learningových projektov. Pomôžeme vám pri hľadaní externých partnerov a pri uzatváraní partnerskej spolupráce a prepojíme váš projekt s cieľmi a výsledkami vzdelávania z učebných osnov.

Plánovanie projektu zahŕňa tri kroky, ktoré sa navzájom prelínajú:

- Organizácia service learningu / rozvoj myšlienky projektu
- Mapovanie potrieb komunity
- Plánovanie projektu

Pri príprave projektu vychádzame z troch otázok:

1. Čo by sa malo dosiahnuť (Aké vzdelávacie ciele by sa mali dosiahnuť? Čo chceme v rámci service learningu dosiahnuť? Prečo chceme túto vyučovaciu stratégiu na škole zaviesť? Aký by mal byť celkový prínos?)

---

2. Do kedy by sa mali tieto ciele dosiahnuť? (Aké časové rámce má projekt? Ako by mal byť organizovaný v čase?)

---

3. Akými prostriedkami by sa mali ciele dosiahnuť? (Ktoré osoby/inštitúcie musia spolupracovať? Sú na realizáciu projektu potrebné finančné a/alebo materiálne zdroje?)

Tieto tri typy otázok by sa mali používať aj v procese reflexie počas realizácie projektu. Okrem toho je dôležité zohľadniť tzv. psychosociálny aspekt (komunikácia, spolupráca, riešenie konfliktov) a tiež sa nad nimi zamýšľať počas trvania projektu.

Úlohou učiteľa/pracovníka s mládežou je nájsť výsledky vzdelávania/obsah učebných osnov a prepojiť ciele vzdelávania a/alebo vzdelávacie výsledky s kontextom vzdelávania v komunite alebo službe.

Nezabudnite:

RÁMEC: kontext učenia sa prítomný v škole/mládežníckej organizácii a komunite

PRIPOMÍNAJTE:

- udržiavať rovnováhu medzi učením a službou.
- udržiavať rovnováhu medzi vzdelávacími cieľmi a cieľmi služby.

Mal by to naplánovať učiteľ alebo pracovník s mládežou

Existujú dva samostatné spôsoby realizácie krokov v tejto fáze:

- Umožnite deťom/mládeži, aby s vašou podporou preskúmali existujúce problémy a témy v komunite, ktoré sú vhodné pre projekt, a potom hľadali vhodných externých partnerov.
- deti/mládež už nadviazali kontakt s organizáciami, inštitúciami a jednotlivcami vo vašej komunite, ktorí sú aktívni v určitej oblasti práce vhodnej pre prácu na danom projekte, a vy pracujete s deťmi/mládežou a partnermi v komunite na myšlienke projektu

Predtým, ako deti/mládež začnú s mapovaním potrieb v komunite, učiteľ/pracovník s mládežou a deti/mládež môžu urobiť prvú analýzu externých partnerov a problémov/potrieb komunity.

Môžete ich zadať do nasledujúcich riadkov:

Vysvetlite, s ktorými externými partnermi môže mať škola/mládežnícky klub spoločné aktivity.

Ktoré inštitúcie alebo organizácie, ktoré sa nachádzajú vo vašej škole alebo mládežníckej organizácii, súvisia s vašou témou, a preto sú vhodné na spoluprácu

---

Aké problémy alebo témy sa spontánne objavujú vo vašej komunite, ktoré by boli zaujímavé pre projekt?

Deti/mládež by mali byť zapojené do tejto fázy, t. j. od samého začiatku pracovného procesu. Využite vedomosti a nápady detí/mládeže, ako aj ich motiváciu. Moderujte tento proces.

Skúmanie potrieb a priorít komunity je systematický proces, v rámci ktorého deti/mládež zapojené do projektu zhromažďujú a analyzujú informácie od komunity s cieľom určiť, aké typy služieb môžu realizovať, ktoré by boli v komunite pozitívne hodnotené.

Pozitívne účinky prieskumu potrieb a priorít komunity:

- Pomáha vybrať prioritné problémy a aktívne zapojiť širšiu komunitu... ako partnerov, a nie ako príjemcov služieb;
- Realizátori sa oboznámia so základnými výskumnými zručnosťami a technikami;
- Mladí aj starší sa o projekt viac zaujímajú, keď rozumejú problémom, poznajú ľudí v komunite, ktorí budú mať z projektu prospech, a majú dôveru, že ich úsilie sa bude týkať správnych priorít.
- Deti/mládež, školy/mládežnícke organizácie a projektoví partneri sú vnímaní ako skutočné zdroje a spolupracovníci pri budovaní komunity a riešení jej potrieb.
- Spoločne určené priority majú väčšiu tendenciu byť udržateľné ako úsilie, ktoré je dôležité pre jedného alebo druhého partnera;
- Z dlhodobého hľadiska sa ľudia, ktorí si osvoja schopnosť počúvať a učiť sa, stanú efektívnejšími občanmi, lídrami a nositeľmi zmeny.

ZOSTAVENIE TÍMU PRE SERVICE LEARNINGOVÝ PROJEKT

Ako začať so service learningom

Ciele:

- Zistíte, čo je service learning a jeho zložky
- Vytvorte si povedomie o hodnotách service learningu pre seba a pre spoločnosť
- Naučte sa odprezentovať service learning kolegom

Čas: 1 hodina

Materiály: Projektor a prístup na internet, hárky papiera A2, fixky

Pokyny:

Učiteľ/pracovník s mládežou predstaví koncept napísaním "Service Learning" na tabuľu a oznámi deťom/mládeži, že si pozrú dve videá:

[Učenie o službách: Aplikácie v reálnom živote pre učenie sa](#)
[Definícia učenia sa v rámci služby](#)

Učiteľ/vedúci mládeže potom vyzve deti/mládež, aby navrhli slová, ktoré súvisia s učením o službe, a vytvoria myšlienkovú mapu na tabuli. Vysvetlí, že service learning je proces, ktorý zahŕňa päť rôznych fáz, a vyzve deti/mládež, aby si pozreli ďalšie video: Fázy service learningu. Učiteľ požiada deti/mládež, aby sa rozdelili do skupín, a každá skupina dostane veľký papier a fixky.

Každá skupina detí/mládeže má za úlohu vytvoriť infografiku, ktorá zrozumiteľným a zábavným spôsobom vysvetlí ich predstavu o tom, čo je to sl a prečo je dôležitá. Po dokončení predstavia svoju infografiku triede. Spolužiaci detí/mládeže potom komentujú prezentáciu v procese, ktorý uľahčuje učiteľ.

Motivácia, obavy a očakávania - rozprávanie príbehov o vzoroch

Ciele:

- Získajte priamu spätnú väzbu z reálnych príkladov
- Zamyslite sa nad vlastnými postojmi, motiváciou a očakávaniami detí/mládeže, pokiaľ ide o zapojenie sa do service learningového projektu .

Čas: 1 hodina

Materiály: Hárky papiera A2, samolepiace papieriky, fixky.

Pokyny:

Pozvite ľudí so skúsenosťou so service learningom. Títo predstavia svoje skúsenosti zo zapojenia sa do service learningových aktivít, opisujú svoje počiatočné obavy, očakávania a postoje, keď sa prvýkrát vydali na cestu, emócie, ktoré počas tohto procesu prežívali, a to, čo zo svojej skúsenosti získali. Na záver odpovedajú na všetky otázky detí/mládeže.

Učiteľ/pracovník s mládežou potom vyvesí na stenu tri hárky papiera formátu A2, každý s nasledujúcim názvom:

Žltá farba: Môj postoj k zapojeniu sa do komunity/akékoľvek predchádzajúce skúsenosti

Modrá farba: Moja motivácia v súvislosti s implementáciou service learningu. Prečo sa chcem zapojiť

Zelená: Čo očakávam od zapojenia do service learningového projektu.

Učiteľ/ pracovník s mládežou rozdá farebné lístočky a dá deťom/mladým ľuďom 10 minút na to, aby si zapísali svoju odpoveď na každé tvrdenie. Deti/mládež potom striedavo prezentujú svoje myšlienky. Učiteľ/ pracovník s mládežou zhrnie odpovede a poukáže na najčastejšie odpovede spomedzi troch výrokov a vyzve deti/mladých, aby sa k zisteniam vyjadrili.

Most - Aktivita na budovanie tímu

Ciele:

- Zamyslite sa nad dynamikou skupiny týkajúcou sa spolupráce a súťaženía prostredníctvom tímovej práce;
- Zvyšujte počúvanie detí/mládeže počas aktivity, aby ste rozvíjali neverbálnu komunikáciu.

Čas: 1 hodina

Materiály: Materiály: nožnice, listy papiera, ceruzky, papierový pohár, kartón, lepidlo atď.
Otvorený priestor (chodba/veľká miestnosť) na oddelenie dvoch tímov

Pokyny:

Dva tímy budú mať za úlohu postaviť most, ktorý udrží papierový pohár naplnený vodou. Každý tím musí postaviť časť mosta, ktorá musí dopĺňať časť súperovho tímu.

Oba tímy si na začiatku hry zvolia vodcu, ktorý bude reprezentovať skupinu. Počas stavby mosta sa každých 5 minút organizujú stretnutia medzi oboma vedúcimi. Oba tímy môžu spolu komunikovať a hovoriť o svojej úlohe len počas tohto stretnutia. Po uplynutí času obidva tímy prinesú svoje časti mosta do stredu miestnosti a snažia sa obe časti zjednotiť. Učiteľ/mladý vedúci otestuje pevnosť mosta priložením papierového pohára plného vody.

Debriefing a hodnotenie: Účastníci sediaci v kruhu jeden po druhom vysvetlia, ako sa počas hry cítili. Učiteľ/mladý vedúci sa môže spýtať: Ako môžete definovať svoju pozíciu v tíme? Čo si myslíte o komunikácii medzi členmi jednotlivých skupín? Ako sa vám páčil prístup vedúceho? atď.

Tipy pre učiteľov/ pracovníkov s mládežou:

1. Je veľmi dôležité rešpektovať načasovanie hry. Trvanie je obmedzené a má dôsledky na dynamiku spolupráce/súťaže v tíme
2. Aby ste mohli lepšie vyhodnotiť, čo sa počas hry stalo, potrebujete aspoň dvoch ľudí, ktorí budú každú skupinu pozorovať a kontrolovať čas.

3. Počas hry nemôžete tímom pomáhať, účastníci musia pochopiť a zorganizovať svoju prácu sami. Spôsob, akým sa organizujú a ako sa vyrovnávajú s ťažkosťami, na ktoré narazia, je súčasťou reflexie a hodnotiacej časti hry.

Varianty: V hre Bridge je možné použiť dve varianty.

1. Pozorovateľ: jedna osoba má za úlohu pozorovať oba tímy a všímať si správanie účastníkov.
2. V každej skupine má jeden účastník (problémový hráč) za úlohu brániť procesu výstavby mosta. Ďalší (facilitátor) má za úlohu uľahčovať nadväzovanie kontaktov v rámci skupiny. Akákoľvek verbálna komunikácia je zakázaná, počas stretnutí môžu hovoriť len vedúci.

Nápady na akciu: Vyhradte si dostatok času na reflexiu. Účastníci sú často frustrovaní, ak sa im nepodarilo vybudovať most / cítia sa stresovaní krátkym časom.

Tri opice - teambuildingová aktivita

Ciele:

- Spoločná práca na jednom celi, zvýšenie kreativity

Čas: 15 minút na skupinovú prácu, 20 minút na reflexiu

Materiály: Zaviazané oči, štuple do uší

Pokyny:

Rozdeľte študentov do skupín po troch ľuďoch. Každá skupina si musí napláňovať výlet (napr. na miesto, ktoré sa nachádza vo vašom okolí alebo v budove, v ktorej sa nachádzate). Dôležitou súčasťou hry je, že každý účastník každej skupiny má jednu schopnosť: jeden môže len počuť, druhý len vidieť a tretí len rozprávať. Týmto spôsobom sa účastníci snažia prediskutovať čo najviac otázok o svojej ceste. Na toto usporiadanie výletu je vyhradených len 7 minút a potom sa skontroluje, koľko otázok bolo zodpovedaných. Podarilo sa niekomu zo skupiny napláňovať výlet?

Otázky pre skupiny:

- Kam idú?
- Kde zostanú?
- Kedy sa chystajú?
- Čo si musia priniesť?
- Čo tam budú robiť?

Marshmallow Challenge - Aktivita na budovanie tímu

Ciele:

- Precvičovanie skupinovej komunikácie, dynamiky vedenia, spolupráce, inovácií a riešenia problémov

Čas: 30-40 minút

Pomôcky: 20 špagiet, 1 meter lepiacej pásky, 1 meter povrázku a 1 marshmallow, meter na meranie konštrukcií na konci

Pokyny:

Krok 1: Vytvorte pre každý tím súpravu pozostávajúcu z uvedených materiálov. Tieto zložky by mali byť umiestnené v papierovom vrecku/obálke, čo zjednoduší distribúciu a skryje obsah, čím sa maximalizuje prvok prekvapenia. Zorganizujte skupinu do tímov po 3-6 ľudí. Každý tím by mal pracovať v rovnakom priestore.

Krok 2: Pokyny zadajte jasne a stručne: postavte najvyššiu voľne stojacu konštrukciu. Vyhráva ten tím, ktorý má najvyššiu konštrukciu, meranú buď od povrchu stola, alebo od podlahy po vrchol marshmallow. Konštrukcia nesmie byť zavesená na vyššej konštrukcii, napríklad na stoličke alebo na strope. Celý marshmallow musí byť na vrchole - odrezanie alebo zjedenie časti marshmallow diskvalifikuje tím. Použite toľko alebo toľko stavebnice, koľko potrebujete. Tím nemôže použiť papierové vrecko/obálku ako súčasť svojej konštrukcie. Tímy môžu pri vytváraní svojich štruktúr ľubovoľne lámať špagety alebo strihať pásky a šnúrky. Úloha trvá 18 minút: Tímy nesmú držať konštrukciu, keď uplynie čas, inak budú diskvalifikované. Pred začiatkom sa uistite, že všetci rozumejú pravidlám, v prípade potreby ich zopakujte a spýtajte sa, či má niekto nejaké otázky.

Krok 3: Na začiatku výzvy spustíte odpočítavacie hodiny a hudbu. Pripomeňte tímom čas: vyhlasujte čas 12 minút, 9 minút (v polovici), 7 minút, 5 minút, 3 minúty, 2 minúty, 1 minútu, 30 sekúnd a desaťsekundové odpočítavanie. Zavolajte, ako sa tímom darí, a informujte celú skupinu o tom, ako tímy postupujú. Zavolajte zakaždým, keď tím postaví stojacu konštrukciu, aby sa vytvorila priateľská rivalita. Povzbudzujte účastníkov, aby sa obzerali okolo seba, a nebojte sa zvýšiť energiu a stávky. Pripomeňte tímom, že držiteľia budú diskvalifikovaní: Niekoľko tímov bude mať na konci túžbu držať sa svojej konštrukcie, aby ju stabilizovali, pretože umiestnenie marshmallow na vrchol spôsobí, že sa konštrukcia prehne. Víťazná konštrukcia musí byť stabilná.

Krok 4: Po uplynutí času požiadajte všetkých v miestnosti, aby si sadli tak, aby všetci videli štruktúry. Zmerajte konštrukcie a vyhláste ich výšky. Určite víťazný tím.

Krok 5: Tímy sa zamyslia nad tým, ako sa im darilo. Nechajte tímy, aby si spoločne sadli a prediskutovali svoj postup. Predstavte im nasledujúce otázky, ktoré im pomôžu pri reflexii:

- Ako sme pracovali ako skupina?
- Akú úlohu som prevzal? Ako som k tomu prispel? Je niečo, čo som sa zdržal? Prečo?
- Kto sa ujal vedenia skupiny? Ako sa to prejavilo v rôznych momentoch?
- Čo som sa dozvedel o sebe a svojom správaní? O iných ľuďoch a ich správaní? O správaní skupín?
- Aké poznatky si môžem vziať z tejto skúsenosti, ktoré by som mohol použiť v iných kontextoch?

Ostrov - činnosť stanovovania pravidiel

Ciele:

- Účastníci sa dohodnú na súbore pravidiel života na hypotetickom ostrove, ktoré sa potom preniesú na správanie v rámci service learningového programu.

Čas: 20 minút

Pokyny:

Predstavte si, že trieda je uväznená na opustenom ostrove. Deti/mládež musia nájsť vlastné základné princípy fungovania na tomto ostrove, ktoré potom uplatnia v rámci service learningu.

Kroky:

1. Účastníci sú rozdelení do malých skupín po 5 až 6
2. Predstavte, že každá skupina sa teraz nachádza na malom a izolovanom ostrove.
3. Počas 20 minút musí každá skupina sformulovať a zapísať súbor usmernení, ktoré definujú život na ostrove.
4. Na plenárnom zasadnutí obyvatelia ostrova predstavia svoje pravidlá, po ktorom nasleduje diskusia v skupinách: "Aké sú pravidlá nášho service learningového programu?" Táto časť trvá približne 30 minút

Reflexia:

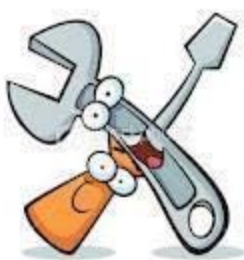
Aké aspekty sa rýchlo objavili?

Na čom bolo ľahké sa dohodnúť a prečo?

Čo bolo o niečo ťažšie vyriešiť?

Na ktorých pravidlách sa môžeme všetci zhodnúť počas trvania service learningového programu?

PRIESKUM POTRIEB KOMUNITY A STANOVENIE PRIORÍT

Spomenuli sme, že v tejto fáze je potrebné určiť, aké sú potreby komunity a jej priority. Ešte stále nemáme predstavu o projekte, pretože výsledky výskumu v komunite musíme neskôr prepojiť s učebnými osnovami. Existuje mnoho spôsobov, ako skúmať potreby komunity. Tu uvedieme len niektoré z nich. Vyberte si jeden z nich! Samozrejme, učitelia/pracovníci s mládežou a deti/mládež si môžu nájsť vlastné metódy výskumu.

Čo môžeme urobiť...

- Prechádzky v komunite: deti/mladí ľudia chodia von do komunity (mimo školského dvora). Deti/mladí ľudia majú fotoaparáty, zápisníky, môžu zbierať nápady (použite pracovný list 1). S cieľom lepšie spoznať životné prostredie môžu deti/mladí ľudia napr. súčasne uskutočniť výskum o histórii, podnebí, obrábaní pôdy, flóre a využívaní pôdy v obci.
- Vnímajte svoju komunitu ako knihu, ktorá obsahuje príbehy a informácie dôležité pre výskum. Zorganizujte prehliadku mesta (autobusom alebo pešo) s návštevou starostu alebo iných predstaviteľov obce. Diskutujte s deťmi/mladými ľuďmi o aktuálne dôležitých témach a potrebách komunity a obce.
- Pozvite do školy/mládežníckej organizácie zástupcu vybranej komunity alebo zorganizujte stretnutie s ľuďmi, ktorí sú oboznámení s príslušnými témami a problémami komunity.
- Navštívte s deťmi/mládežou vybranú organizáciu alebo inštitúciu, s ktorou by ste radi spolupracovali alebo už máte rozbehnutú spoluprácu. Pripravte si scenár rozhovoru s vedením organizácie, s klientmi alebo členmi.
- Navštívte s deťmi/mladými ľuďmi iné triedy alebo školy, ktoré tiež realizujú service learningové projekty, aby sa vaše deti/mladí ľudia mohli dozvedieť o procese realizácie týchto projektov.
- Navrhňte, aby vaše deti/mládež viedli rozhovory so zástupcami samosprávy. V rozhovore sa môžu analyzovať existujúce problémy a objasniť možné príležitosti pre service learningové projekty.
- Dajte svojim deťom/mládeži možnosť uskutočniť prieskum a/alebo potrebnú analýzu s občanmi a/alebo rozhodujúcimi činiteľmi v danom mieste.
- Prepracujte s deťmi/mladými ľuďmi zaujímavé novinové články. Riešené problémy a krízy môžu byť impulzom pre rozvoj projektových nápadov.

Osem krokov k nápadu na projekt

Potrebné: niekoľko hárkov flipchartov alebo plagátov / min. 50 cm široké a 2 m dlhé - môžete nalepiť niekoľko papierov/. Rozdelíte jednu stranu rolky na dve rovnaké polia: pole 1 a pole 2. Na druhú stranu papiera nakreslite päť rovnako veľkých polí: polia 3 až 8. Hlavnú úlohu pri hľadaní a formulovaní odpovedí majú deti/mládež.

Kroky:

1. Hovorte o pozitívnych aspektoch vašej školy a komunity. Uvedte ich v rámcu 1.
2. Diskutujte o negatívnych aspektoch vašej školy a komunity v súvislosti s problémami, ako sú chudoba, násilie, vandalizmus, drogy, alkohol, fajčenie atď. Do rámcu 2 uvedte naliehavé problémy, ktoré sa vyskytujú vo vašej škole. Otočte veľký papier.
3. Stručne opíšte sociálne, kultúrne a environmentálne problémy komunity, ktoré by sa podľa vás mali riešiť ako prvé. Výsledky uvedte v poli 3.
4. V rámcu 4 vytvorte na základe analýzy situácie v rámcu 3 realizovateľný a realistický service learningový projekt, ktorý môže vaša trieda dosiahnuť. Mal by zároveň spĺňať štandardy obsiahnuté v učebných osnovách a poskytovať riešenie daného problému.
5. Do polia 5 uvedte všetky vyučovacie predmety, ktoré môžu prispieť k service learningovému projektu z polia 4. Okrem toho uvedte, ktoré učebné obsahy môžu byť účelovo využité a použité v plánovanom projekte.
6. V poli 6 uvedte učiteľov vašej školy, ktorí sú pripravení na pozitívne zmeny a ktorí môžu byť prípadnými partnermi projektu alebo ktorí sú pripravení aktívne sa zapojiť ako koordinátori a realizátori projektu.
7. V poli 7 uvedte každú organizáciu, ako aj každú kontaktnú osobu organizácií mimo školy, ktoré môžu byť k dispozícii ako partneri pri realizácii projektu.
8. V poli 8 uvedte pomocné prostriedky potrebné na realizáciu projektu. V prvom rade sa snažte nemyslieť na finančné zdroje, ale hľadať iné formy podpory.

Ak je skupina detí/mladých ľudí veľká, môžete ich rozdeliť do menších skupín a neskôr porovnať a prepojiť výsledky v diskusii.

METÓDY HODNOTENIA POTRIEB KOMUNITY

Premýšľajte a kontrolujte

Myšlienka projektu: Deti/mládež lepšie spoznajú svoje miesto a vyhľadajú projekty, do ktorých sa počas školského roka zapoja.

Prvý krok: Myslenie v triede/skupine

Úloha: Aké sú potreby: detí (červená farba), mládeže (modrá farba), rodín (žltá farba), osamelých ľudí (zelená farba), seniorov (ružová farba) a utečencov (oranžová farba) v daných oblastiach:

1. zdravie

2. vzdelanie

3. voľný čas

a) Urobte si poznámky do zošita pre každú skupinu/farbu zvlášť.

b) Porovnajte svoje poznámky v skupine a spoločne vyplňte tabuľku!

c) Pripravte sa na prezentáciu svojich výsledkov pred triedou.

Zdravie	Vzdelávanie	Organizácia voľného času

Na spracovanie máte 20 minút!

Druhý krok: Zisťovanie v komunite

Úloha (práca vo dvojiciach): Ako dobre a do akej miery sú uspokojované potreby rôznych ľudí?

1. Rozhodnite sa pre jednu skupinu: deti, mládež, rodina, jednotlivci, seniori a utečenci;
2. Porozprávajte sa s dvoma ľuďmi z každej skupiny o tom, ako by mohli naplniť potreby, ktoré ste preskúmali v tabuľke z kroku 1. Všetko zaznamenajte do nasledujúcej tabuľky
3. Pripravte sa na prezentáciu svojich výsledkov pred triedou.

Skupina:	Osoba 1	Osoba 2
Potreba		

Vytvorte mapu

Cieľ:

- získať informácie a poznatky o tom, ktoré potreby nie sú uspokojené a ktoré možno riešiť prostredníctvom service learningového projektu.

Trvanie: Táto aktivita sa môže vykonať jednorazovo (v trvaní 1 až 3 hodiny) alebo sa môže vykonať niekoľkokrát v priebehu jedného alebo dvoch týždňov. Ide o to, aby deti/mládež pozorovali, kontrolovali a uistili sa, aké sú problémy v komunite.

Materiál: perá, papier A4 s tabuľkou na pozorovanie, flipchart s mapou alebo oblasť, ktorá vás zaujíma pre service learning. V prípade, že deti/mládež chcú vytvoriť virtuálnu mapu, potom potrebujú smartfóny na fotografovanie, aplikácie na spoločnú prácu, ako je MIRO board, Padlet atď.

Opis činnosti:

Predstavme si, že vaše deti/mládež alebo členovia mládežníckeho klubu majú v úmysle urobiť niečo v nemocnici alebo v miestnom zdravotnom stredisku. Stále však ešte nemajú jasno v tom, kto môže byť ich príjemcom alebo aká je potreba, čo by tam mohli urobiť. Namiesto nemocníc to môže byť niekoľko ulíc v obci - podľa výberu žiakov, alebo oblasti, kde určitá skupina obyvateľstva trávi veľa času, okolie centier pre ľudí v pohybe. Ďalší opis aktivity je okolo myšlienky urobiť niečo s nemocnicou.

Informujte sa u detí/mládeže/žiakov, či majú záujem o návštevu nemocnice alebo okolia nemocnice, prípadne oboch. Ako dospelý (učiteľ alebo vedúci mládeže) sa uistite, že nadviazali komunikáciu s inštitúciou a majú povolenie prísť a vykonávať svoje aktivity.

Zorganizujte deti/mládež/mládež do malých skupín na prácu v teréne. Prejdite nemocnicu/zdravotné stredisko alebo okolie. Dobré si všetko prezrite. Zaznamenajte si všetko, čo vás zaujalo: pozitívne aj negatívne. Niečo pozitívne môže byť: pacienti sa rozprávajú v sedacej časti, je tam dostatok informačných údajov pre pacientov. Niečo negatívne by mohlo byť: prázdne, škaredé schodisko, odpadky na chodbe atď.

Deti/mládež/žiaci by mali zapísať to, čo vidia, počujú (pozorujú), do pripravenej tabuľky, ako je uvedená nižšie:

Pozitívne obrazy / pozorovanie	negatívne obrazy / pozorovanie

Po práci v teréne spolu s deťmi/mladými/žiakmi vytvorte mapu nemocnice a okolia, prípadne môžete vytvoriť mapu pre každé poschodie budovy (možno by ste ju mohli získať aj od vrátnika, použiť google maps alebo jednoducho nakresliť mapu).

Deti/mládež/žiaci potom označia zelenou bodkou miesto, kde si všimli niečo pozitívne, a červenou bodkou označia miesto, kde videli niečo negatívne.

Tento krok možno vykonať opakovane: napríklad deti/mládež môžu raz len pozorovať. Potom sa pri ďalšej návšteve môžu priamo na mieste opýtať ľudí, čo si o tom myslia alebo aká je ich reakcia atď.

V prípade, že sa deti/žiaci/žiačky rozhodnú pre virtuálnu mapu a zber údajov, v tomto kroku vytvoria virtuálnu mapu a prirú body v závislosti od pozorovaní.

Po zbere údajov v teréne celá trieda alebo skupina diskutuje o výsledkoch, pričom má na pamäti nasledujúce otázky: 1.) Sú nejaké oddelenia, kde je obzvlášť veľa červených alebo zelených bodov? 2.) Čo by sa dalo urobiť, aby bolo v nemocnici vidieť viac pozitívnych a menej negatívnych vecí?

Prediskutujte nápady so svojim partnerom v tejto úlohe - v tomto prípade s nemocnicou. Učitelia/vedúci mládeže uľahčujú triednu diskusiu o pozorovaniach a vedú deti/mládež k rozhodovaniu o tom, čo môžu ponúknuť ako službu v rámci service learningovej praxe. Keď sa rozhodnú, trieda/skupina osloví nemocnicu alebo príjemcu, aby navrhli službu a dohodli sa na ďalších krokoch.

Otázky na zamyslenie

Počas aktivity alebo po jej skončení môžu dospelí spolu s deťmi/mladými ľuďmi uvažovať. Facilitátor môže použiť vlastné otázky. Navrhujeme aj otázky na reflexiu:

- Ako sa vám pracovalo v malých tímoch na dohodnutej úlohe?
- Aké pocity ste mali pri pozorovaní oblastí?
- Aký najsmutnejší moment ste zažili pri tejto aktivite a aký najšťastnejší moment ste zažili pri tejto aktivite?
- Ako ste dospeli k rozhodnutiu, aká myšlienka bude ústredným bodom service learningového projektu?

Časť 1: Exkurzia v komunite

Cieľ:

- Táto činnosť znamená začiatok **praktickej práce**, ktorá slúži ako **praktický** spôsob, ako pomôcť členom komunity skutočne "vidieť" svoju komunitu s jej problémami a výhodami. Pomôže im to precvičiť si pohľad na priestor, v ktorom môžu v budúcnosti pomáhať ako súčasť komunity a tvorcovia zmien.

Čas: 50 minút

Materiály: Príručka na pozorovanie

Opis činnosti:

Pred stretnutím si napíšte niekoľko plánov výletov, ktoré môžu trvať približne 45 minút od miesta stretnutia so skupinou. Napíšte pokyny k týmto plánom. Pokúste sa vytvoriť harmonogram, ktorý prechádza obytnými oblasťami, nákupnými štvrtami, rekreačnými/zábavnými priestormi a priemyselnými priestormi - vrátane miest, na ktorých mladí ľudia sami možno neboli. Vytvorte toľko rozvrhov, koľko je vedúcich skupín, aby ste mohli viesť jedného vedúceho - jednu skupinu.

Exkurzia v komunite môže byť zábavná a praktická, aby pomohla členom komunity znovu "vidieť" svoju komunitu. Majte na pamäti, že vo veľkom meste by sa táto činnosť mala vykonávať vo vybranej oblasti alebo štvrti - neznamená to, že treba obsiahnuť celú obec/mesto! Pokúste sa vybrať oblasť, o ktorej mladí ľudia vyjadrili svoje znalosti a majú záujem slúžiť, napríklad štvrť v blízkosti školy alebo oblasť, v ktorej žije väčšina z nich.

Ak máte prístup k digitálnemu fotoaparátu (fotografickému prístroju) (alebo ak majú členovia skupiny telefóny, ktorými sa dá fotografovať), môžete ich tiež požiadať, aby si priniesli fotoaparát na zdokumentovanie vecí, ktoré na svojich výletoch uvidia. Ak sa rozhodnete pre túto možnosť, nezabudnite s mladými ľuďmi diskutovať o tom, že je dôležité, aby sa pri fotografovaní správali ohľaduplne k ľuďom v okolí.

Vysvetlite mladým ľuďom, že aj keď možno celý život žili vo svojej komunite, dnes ich pozývate, aby sa na svoju komunitu pozreli inými očami: **očami niekoho, kto prišiel slúžiť!**

Pripomeňte im, že každá komunita už má mnoho úžasných vlastností (aj keď ich nevidia príliš často) a že samotní členovia komunity - a ich dostupné zdroje - môžu byť najväčšou pomocou pre skupinu mladých ľudí, ktorí sa snažia realizovať projekt service learning v komunite. Na exkurzii ich povzbudzte, aby si vytvorili **zdroje a aktíva** a aby si viedli **zoznam pozitívnych vecí, ktoré** v komunite vidia.

Je tiež pravda, že každá komunita má problémy - niektoré z nich sú ľahko pochopiteľné a iné sú na prvý pohľad ťažko pochopiteľné/viditeľné. Povedzte mladým, aby na svojej exkurzii **hľadali viditeľné** a vôbec nie viditeľné **problémy** a viedli si zoznam **oblastí, ktoré potrebujú zlepšenie**.

Povzbudzte mladých ľudí, aby sa počas prechádzky rozprávali s ľuďmi v komunite - vysvetľujte im, že sú zo skupiny mladých ľudí, ktorá chce realizovať service learning projekt v komunite, a že hľadajú nápady, spôsoby, ako slúžiť, a zdroje, ktoré by im podľa nich mohli

pomôcť. Možno ich prekvapí bystrosť dieťaťa v parku, staršieho človeka na lavičke alebo čakajúceho taxikára!

Dajte skupine 45 minút na exkurziu. Uistite sa, že všetci majú Príručku na pozorovanie, aby si mohli robiť poznámky, pomôcku na písanie a fotoaparát na zdokumentovanie toho, čo videli (ak je to možné). Potom rozdeľte mladých ľudí do dvoch skupín, každej skupine dajte iný program a (spolu s vedúcimi) začnite exkurziu.

Časť 2: Mapa komunity

Cieľ:

Táto aktivita sa používa ako nástroj plánovania, ktorý pomôže skupine mladých ľudí zaznamenať na papier silné stránky a kvality komunity, problémy, potreby a jej gabby - prostredníctvom zhromažďovania informácií, ktoré zistili na svojej exkurzii. Existuje mnoho spôsobov, ako umiestniť komunitu na mapu, a vy môžete pokojne použiť inú metódu. Pre úvodné skupiny však odporúčame tento jednoduchý vizuálny spôsob/metódu.

Čas: 20 minút

Materiály: Fixka, farebné pero a flipchart.

Opis činnosti:

Požiadajte mladých ľudí, aby sa znovu rozdelili do malých skupín, ako boli v skupinách na komunitných exkurziách. Každé skupine dajte flipchart a rôzne pomôcky (fixku, farebné pero, ceruzky atď.). Potom požiadajte každú skupinu, aby urobila kroky napísané nižšie.

1. Vyzvite každú skupinu, aby určila priestor a nakreslila časť komunity, kde sa už niekedy prechádzali. Pri tomto cvičení ich povzbudzte, aby začali uvažovať v geografickom aspekte, pričom neskôr môžu mať priestor na identifikáciu komunít bez geografických hraníc, ktoré v danej oblasti existujú.
2. Keď malé skupiny určia, ktorú geografickú komunitu umiestnia na mapu, vyzvite ich, aby si ju nakreslili na flipchart. Zahrňte každú dôležitú charakteristiku, ako sú hranice obce, ulice, zadné ulice, mosty, prístavy, domy, školy, zdravotné strediská, kláštory, kostoly, iné inštitúcie a organizácie, trhy, parky a reklamy na zábavu atď. Vyzvite ich, aby určili vlastnosti a silné stránky, ktoré tieto inštitúcie, štruktúry a ľudia dávajú obci, a aby tieto vlastnosti napísali konkrétnou farbou.
3. Po príprave mapy ich vyzvite, aby na písmene farebne označili pozitívne vlastnosti.
4. Na ďalšom liste s inou farbou ako na prvom vyzvite skupiny, aby doplnili menej uspokojivé aspekty a problémy, s ktorými sa komunita stretáva (môže to zahŕňať nielen prítomnosť niektorých špecifických problémov, ale aj absenciu niektorých silných stránok - napríklad, možno mapa ukáže, že v obytnej oblasti nie je žiadny trh, čo sťažuje obyvateľom získavanie potravín).
5. Požiadajte mladých ľudí, aby sa pozreli na svoju mapu všeobecne a zamysleli sa nad nasledujúcimi otázkami:
  - Ktoré potreby našej komunity by sme chceli zahrnúť do našej skupiny mladých ľudí?
  - Prečo je tento problém prioritou?
  - Ktoré silné stránky/kvality komunity by mohli pomôcť pri riešení tohto problému?

Poznámka pre vedúceho: *Uistite sa, že je jasné, že nie všetky potreby alebo slabé stránky sú problémom. Problémy spôsobujú škody (pozrite si definíciu na prvej strane tejto lekcie). Avšak aj keď komunita nemá škodlivé problémy, stále tu môže byť priestor na zlepšenie!*

6. Vyzvite skupiny, aby si vybrali len jednu potrebu alebo problém, o ktorom si myslia, že naň (potrebu alebo problém) môžu nájsť riešenie. V tejto fáze by mali vedúci pomôcť tým, že budú každú skupinu facilitovať.
7. Na záver, po ukončení cvičenia, vyzvite skupiny, aby sa opäť zišli vo veľkej skupine a navzájom si predstavili svoje závery a mapy. Každá skupina by mala vysvetliť, prečo si vybrala práve tento prípad ako prioritný a prečo si myslí, že to môže viesť k dobrému service learningovému projektu v komunite pre ich skupinu mladých ľudí. Nechajte veľkú skupinu prediskutovať všetky prednosti návrhov a či je možné vybrať si nápad pre svoj projekt. Nezapomnite však mladým pripomenúť, že skupina prejde niekoľkými fázami, aby mohla realizovať service learningový projekt v komunite, a že toto je len prvá fáza. Ak sa na tomto stretnutí nedohodnú, ktorý problém by chceli riešiť, musíte sa k tomuto procesu vrátiť na budúcom stretnutí.

Poznámka pre vedúceho:

Dbajte tiež na to, aby si mladí ľudia vybrali problém, ktorý môžu reálne riešiť, a to na základe dostupných prostriedkov a schopností, ktoré ako mladá skupina majú. Uistite sa, že si uchováte mapy, poznámky, obrázky a iné dokumenty použité z tohto stretnutia, pretože skupina ich bude používať počas celého procesu tvorby plánu projektu.

Sprievodca pozorovaním

Počas prechádzania komunitou pozorujte a zaznamenávajte si nasledujúce prípady (alebo čokoľvek iné, čo vás zaujme). Zapište si silné aj slabé stránky v týchto kategóriách a všetko ostatné, čo vám príde zaujímavé.

BÝVANIE. Sú domy alebo byty dobre udržiavané alebo sú staré a potrebujú opravu? Akékoľvek iné postrehy?

OSTATNÉ BUDOVY. Majú verejné a obchodné budovy prístup pre ľudí s obmedzenou schopnosťou - rampa, vstup z ulice atď.? Akékoľvek ďalšie postrehy?

VEREJNÉ PRIESTORY. Existujú nejaké verejné priestory, kde sa môžu ľudia zhromažďovať? Majú priestory na sedenie, rastliny, atraktívny dizajn, reštaurácie a kaviarne alebo iné prvky, ktoré tlačia ľudí k využívaniu týchto priestorov?

KULTÚRA A ZÁBAVA. Sú v meste múzeá, knižnice, divadlá, reštaurácie, kluby, športové štadióny, historické oblasti atď.? Sú dostupné pre každú časť obce (poloha: centrum, dostupnosť verejnou dopravou)?

SIEŤ ULÍC. *Je to prostredie vytvorené ulicami, chodníkmi, budovami, rastlinami atď.* Existujú tam rastliny? Sú tam chodníky, dopravné značky? Sú tam ulice a chodníky čisté? Má smetné koše?

OBCHODNÉ AKTIVITY. Aké druhy podnikov existujú? Mix malých a veľkých podnikov? Má zeleninové trhy, supermarkety, lekárne, iné trhy, ktoré zabezpečujú potrebné veci pre celú komunitu?

DOPRAVA. Aká je premávka vo vašej obci? Je to najmä obchodná a priemyselná doprava - nákladné vozidlá atď. -alebo viac osobných áut? Sú tu cyklotrasy? Ak áno, je tu veľká cyklistická doprava?

KVALITA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA. Koľko zelených plôch je využiteľných a či sa o ne komunita delí? Je cítiť zápach plynov, odpadu, chemikálií, priemyselného odpadu atď.

KOMUNITNÁ A VEREJNÁ SLUŽBA. Existujú v komunite verejní pracovníci a identifikovateľné organizácie - centrá duševného zdravia, útulky pre chudobných, úrady sociálnej starostlivosti atď. Sú sústredené v určitej oblasti?

POLITICKÁ ČINNOSŤ. Existujú náznaky iných vplyvov na politickú aktivitu? Je jasné, že politická činnosť je povolená a podporovaná? Existujú protesty a demonštrácie?

ORGANIZÁCIE KOMUNITY. Existujú nejaké kluby služieb? Existujú iné organizácie zamerané na problémy komunity, životného prostredia, športu a rekreácie, socializácie atď.?

"POCIT" KOMUNITY. Aké sú vaše všeobecné dojmy z komunity? Je to pre vás atraktívne miesto?

PARKY. Využívajú parky rôzni ľudia? Sú dobre udržiavané? Sú v nich plochy na hranie a šport pre deti?

Brainstorming o problémoch komunity

Cieľom tejto aktivity je identifikovať aktuálny problém v komunite, ktorý môžete a chcete ako skupina riešiť. Postupujte podľa týchto krokov:

1. Deň/týždeň pred aktivitou zadajte deťom úlohu všímať si podrobnejšie svoje okolie, možné problémy z pohľadu rôznych ľudí - rodičov detí s malými deťmi, starších ľudí, zrakovo či inak znevýhodnených, pracujúcich, študentov VŠ a pod,
2. Navrhňte, aby každý žiak napísal na papier (môžete použiť lístočky) rôzne problémy, ktoré vidí v okolí školy alebo v susedstve. Povedzte im, že môže byť užitočné vžiť sa do kože rôznych ľudí v komunite, napríklad zrakovo postihnutého človeka, rodiča, ktorý sa stará o svoje dieťa, dieťaťa, staršieho človeka, člena mimovládnej organizácie atď.
3. Požiadajte deti/mládež, aby sa zišli v skupinkách do piatich členov a podelili sa o problémy, ktoré si zapísali, a zoskupili tie, ktoré sú podobné. Potom ich požiadajte, aby navrhli nové tvrdenie, v ktorom opíšu každý problém, vrátane podrobností o rôznych príspevkoch.
4. Potom požiadajte každú skupinu, aby si vybrala až tri problémy a podelila sa o ne so zvyškom triedy. Keď každá skupina predstaví nimi vybrané problémy, opäť zoskupte podobné problémy.
5. Z výsledného zoznamu problémov hlasovaním vyberte ten, ktorý sa bude v projekte riešiť. Po výbere problému požiadajte skupiny, aby sa zamysleli nad nasledujúcimi otázkami:
  - Vyskytuje sa tento problém všade v okolí alebo len v niektorých oblastiach?
  - Týka sa to len skupiny ľudí?
  - Ako sa môžeme o tomto probléme dozvedieť viac?
  - Predstavuje tento problém výzvu, ktorú môžeme prekonať?
  - Čo alebo koho budeme potrebovať ako partnerov?
  - Ako môžeme lepšie definovať problém a začať ho riešiť?
  - Zaoberá sa týmto problémom už nejaká mimovládna organizácia alebo vládna agentúra?

Rozhovor s odborníkom

Myšlienka projektu: Celá trieda by sa mala rozhodnúť pre spoločný projekt. Obzvlášť dôležitými vzdelávacími cieľmi sú spolupráca, plánovanie projektu a politické/spoločenské témy, ako aj etika.

1. Diskusia v triede: Deti/mládež dostanú nasledujúci zoznam. Vyberú tie, o ktorých si myslia, že s nimi môžu niečo urobiť aj oni, že ich vedia ovplyvniť (možno nie vyriešiť, ale aspoň niečo pre to urobiť). Potom z nich vyberieme tri, o ktorých budeme diskutovať.

- Menej priestoru na hranie pre deti	- Príliš málo kontaktov medzi rôznymi generáciami	- Príliš málo kultúrnych ponúk
- Príliš málo zelených plôch	- Ľudia bez domova	- Nezamestnanosť
- AIDS	- Zneužívanie drog	- izolácia starých občanov
- Nedostatok medzikultúrnych vzťahov	- Nezdravé potraviny	- Násilie
- Zločin	- Chudoba	- Dopravné zápchy a hluk
- Príliš veľa odpadu	- Zmena klímy	- Nedostatok cyklistických chodníkov
- Príliš málo prístupov pre osoby so zdravotným postihnutím	- Vandalizmus	- Problémy medzi rôznymi etnickými skupinami
- Skupiny / gangy	- Nedostatok perspektívy mladých ľudí	- Nedostatok pohybu/ príliš málo športových príležitostí
	- Nedostatok vzdelania	

- Ťažkosti s učením u detí

- Znečistenie
prostredia

životného

2. Výskum: Deti/mládež potrebujú zistiť, kto je v tejto oblasti/oblastiach kompetentný, t. j. kto je kompetentný diskutovať o tejto téme alebo témach. Učiteľ pomáha s návrhom, aby sa pokúsili kontaktovať odborníka na univerzite. Okrem toho by deti/mládež mali byť o danej téme čo najviac informované.

3. Interview s odborníkom: Deti/mládež opíšu odborníkovi, že problém považujú za dôležitý, že s ním chcú niečo urobiť a pýtajú sa na návrhy a nápady, čo môžu urobiť.

ANALÝZA POTRIEB

Teraz by ste mali spojiť potreby s možnými cieľmi, aby ste ich lepšie pochopili. Analýza potrieb je veľmi dôležitým krokom pri plánovaní projektu. Deti/mládež sa pri nej naučia: klásť otázky, presne počúvať a pochopiť perspektívy tých, pre ktorých a s ktorými budú pracovať. Preto je cieľom analýzy potrieb, aby deti/mládež pochopili úlohu druhého pohľadu, teda aby si vymenili perspektívy. Schopnosť vymieňať si perspektívy je pre vaše deti/mládež dôležitým krokom v sociálnej výchove a predpokladom rozvoja schopností.

Rozhovor s odborníkmi s vopred pripravenými otázkami - rozhovory s jednou osobou sú veľmi vhodné, keď chcete presne pochopiť problém alebo konkrétne potreby. Trvá v priemere 20 až 30 minút, takže nie je možné viesť rozhovor s mnohými ľuďmi. Aby deti/mládež nezabudli na ústredné otázky, mali by si vytvoriť protokol rozhovoru, t. j. zoznam najdôležitejších otázok týkajúcich sa témy alebo tém, o ktorých sa bude hovoriť.

Skupinový rozhovor alebo fokusová skupina - rozhovoru sa zúčastňuje 4-8 ľudí. Vzhľadom na veľkosť skupiny a diskusiu trvá rozhovor často dlhšie ako 30 minút. Skupinový rozhovor vedú až 4 deti/mládež: 1 - 2 deti/mládež - kladú len otázky a nekomentujú; a zvyšné až 2 deti/mládež rozhovor dokumentujú - nahrávajú alebo zapisujú najdôležitejšie výroky. Tu by ste mali mať aj protokol z rozhovoru. Počas rozhovoru sa otázky kladú nahlas všetkým prítomným a všetci účastníci môžu na otázku odpovedať. Na skupinovom rozhovore je zaujímavá možná diskusia medzi účastníkmi. Je to príležitosť zistiť zaujímavé veci. Diskusia však nemusí prekročiť hranicu. Preto by 1 študent mal byť strážcom času - dbať na dĺžku diskusie a na tému diskusie.

Zisťovanie pomocou dotazníkov/ankiet - ak chcú deti/mládežníci uskutočniť prieskum o svojich potrebách alebo problémoch u mnohých ľudí, je najlepšie použiť dotazníky alebo prieskumy. Dotazník by mal podľa možnosti obsahovať "uzavreté otázky", aby sa ľahšie používal. Uzavreté otázky majú vopred pripravené odpovede: napr. odpoveď "áno" alebo "nie" a jedna z týchto odpovedí na otázku by mala byť zakrúžkovaná. Na konci dotazníka môžu byť 1-2 "otvorené otázky", na ktoré môže osoba sama napísať odpoveď.

Posudzovanie nápadov a hľadanie riešení

Po práci v teréne a zozbieraní veľkého množstva informácií, zistení a údajov je potrebné analyzovať a definovať myšlienku projektu. Navrhujeme nasledujúcu metódu:

1. Kombinujte podobné nápady, aby ste mohli prečiarknuť to, čo sa opakuje.
2. Vytvorte zoznam nápadov. Môžete dať celkovo 5 bodov, podľa ktorých určíte poradie nápadov. Môžete dať 1 bod piatim nápadom alebo dať 5 bodov jednému nápadu atď. Všetky deti/mládež nalepia svoje body na nápady podľa vlastného výberu. Body sa sčítajú, a tak sa zoradia nápady na service learningový projekt.
3. Skontrolujte, či nápady s najvyšším hodnotením získajú podporu všetkých prítomných.
4. Teraz môžete tieto 2-4 nápady vyhodnotiť podľa určitých kritérií (napr. z hľadiska realizácie: koľko peňazí je potrebných na realizáciu nápadu, ktorý nápad je organizačne ľahšie/tiažšie realizovateľný atď.)
5. Pred prijatím konečného rozhodnutia dajte každému čas na premyslenie.

6. Venujte pozornosť aj nasledujúcemu: ak je to možné, vyberte si 1 nápad, ktorý v každom vyvolá určité nadšenie. Vyškrtnite tie nápady, proti ktorým je v skupine odpor. Namiesto toho sa pokúste skombinovať komplementárne aspekty z rôznych nápadov. Ak je viacero obľúbených návrhov, spoločne zvažte, či by bolo možné realizovať viacero projektov. Túto možnosť možno realizovať, ak deti/mládež pracujú v tímoch a ak má každý tím k dispozícii učiteľa/mládežníckeho vedúceho, ktorý ich podporuje.

TERAZ MÔŽETE SFORMULOVAŤ SVOJU MYŠLIENKU PROJEKTU NA JEDNEJ STRANE

VÝBER NÁSTROJOV NA ROZHODOVANIE O POTREBÁCH KOMUNITY

World café

Časť 1 "World café"

Cieľ: Diskusia v skupine o riešení problémov a nápadov komunity. Každá skupina sa zameriava na problém, na ktorý upozornila svoju komunitu.

Čas: 50 minút

Pomôcky: stoly na prácu, flipcharty a fixky.

Popis činnosti

Predtým, ako začnete s touto aktivitou, uistite sa, že máte v triede 4 stoly, na ktorých môžete túto aktivitu vykonať.

1. Jeden z vedúcich požiada mladých ľudí, aby sa postavili a vytvorili kruh. Potom začnete počítat: 1, 2, 3, 4. Počítanie opakujte, kým sa doň nezapoja všetci mladí ľudia. (Pozor: Ak má skupina viac ako 16 členov, počítanie by sa malo vykonávať do 4, zatiaľ čo ak má menej ako 16 členov, počítanie by sa malo vykonávať do 3).
2. Potom sa budú riadiť takto: členovia s číslom 1 by mali sedieť na stole, tí s číslom 2 sedia na inom stole atď. (Mladí ľudia sú teda rozdelení do 3-4 skupín na svojich stoloch).
3. Po tom, čo si sadnú za stoly, ich poučte na základe predchádzajúcich aktivít, v ktorých mladí ľudia urobili analýzu komunity a vymenovali problémy/potreby, ktoré sa prejavujú v konkrétnej komunite, a nechajte ich 15 minút diskutovať medzi sebou a prezentovať/napísať jeden nápad, na čo by mal byť service learningový projekt zameraný.
4. Myšlienka by mala byť jasná a mala by správne opisovať, aký druh potrieb komunity sa má vyriešiť. Problémy by mali byť skutočné, nie vymyslené alebo riadené. Vedúci povzbudzuje mladých ľudí, aby vymysleli niečo, čo môžu ako klub reálne riešiť v relatívne krátkom čase na základe vopred stanovených termínov.

- Po 15 minútach niekto z mladých zostane pri stole a víta mladých od ostatných stolov, zatiaľ čo ostatní (z jeho skupiny) sa presunú k iným stolom. Hostia, ktorí prídu k jeho stolu, si prečítajú, čo je napísané na flipcharte, a môžu klásť otázky, dávať pripomienky k napísanému. Hostiteľ stola ich s porozumením prijíma a myšlienky a pripomienky, ktoré považuje za vhodné, zapisuje na flipchart.
- Potom sa všetci mladí vrátia k pôvodným stolom.

Časť 2 "Diskusia"

Cieľ: Jasná a presvedčivá prezentácia nápadov skupiny o tom, aké potreby komunity sa snažia naplniť alebo vyriešiť.

Čas: 30-40 minút

Materiály: Flipcharty vyplnené v prvej časti aktivity.

Popis činnosti

Uistite sa, že všetky skupiny majú flipcharty, s ktorými pracovali v predchádzajúcej časti aktivity, a majte hodinky na sledovanie času prezentácie každej skupiny.

Vedúci klubu teraz povie, že sa budú prezentovať nápady a po prezentácii sa bude o týchto nápadoch 8 minút diskutovať.

- Hostiteľ každej skupiny na 2 minúty predstaví myšlienku skupiny o tom, čo komunita potrebuje dokončiť alebo aké problémy komunity chce vyriešiť.
- Potom sa na 7-8 minút otvorí debata s ostatnými skupinami mladých ľudí, aby diskutovali o svojom nápade, do debaty sa môžu zapojiť aj ostatní členovia skupiny.

Takto sa bude správať vo všetkých skupinách.

Časť 3: "Hlasovanie"

Cieľ: Rozvoj kritického a analytického myslenia pre výber najlepšieho nápadu na realizáciu projektu, ktorý bude slúžiť komunitě v okolí i mimo nej.

Čas: 10 minút

Materiály: Flipcharty vyplnené z predchádzajúcich častí aktivity, fixky.

Popis činnosti

Mladí ľudia dostali oznámenie, že po prezentácii a diskusii o ich nápadoch sa bude hlasovať, pričom sa vyberie prvý víťazný nápad a druhý.

1. Hlasovanie je otvorené zdvihnutím ruky a každý mladý človek má právo hlasovať len o jednom návrhu. Vedúci vedú hlasovanie a vedúci klubu spočítajú hlasy a prezentujú výsledky hlasovania.
2. Na základe hlasovania sa návrh, ktorý získa najviac hlasov, vyberie ako hlavná myšlienka projektu, zatiaľ čo návrh, ktorý sa umiestni ako druhý v poradí, bude sekundárnou myšlienkou service learningového projektu.
3. Počet hlasov, hlavná myšlienka pri návrhu, ktorý získal najviac hlasov, a vedľajšia myšlienka pri návrhu, ktorý je druhý v poradí, sa napíšu na flipchart.

Ďalej nájdete rôzne druhy nástrojov (aktivít), ktoré môžete využiť v jednotlivých fázach service learningu. Sú navrhnuté buď univerzálne pre rôzny vek detí a mládeže alebo špecificky, je tu tiež viacero alternatív, z ktorých môžete vyberať. Nezabúdajte na dôležitosť budovania tímu - skutočnosť, že trieda alebo skupina realizuje spoločný projekt, neznamená, že je z nich automaticky tím, ale je potrebné tento proces podporiť vhodnými aktivitami. Uvádzame tiež súbor energizérov, ktoré môžete využiť v rôznych fázach.

Hra s číslami (Energizer)

Ciel': Zvýšiť energiu a pozornosť (koncentráciu) mladých ľudí a zároveň stimulovať väčšiu spoluprácu medzi skupinami.

Čas: 10 minút

Materiály: A4 s vytlačenými číslami od 0 do 9.

Popis činnosti

Pred začatím aktivity sa uistite, že ste vytlačili potrebné materiály pre každého člena klubu a že ich má nablízku.

Pokyny:

Rozdeľte mladých ľudí do skupín (2 skupiny po 10 mladých ľudí). [Energizer: https://rb.gy/wqnmhn](https://rb.gy/wqnmhn)

1. Ak sa vedúci hry rozhodol rozdeliť účastníkov do troch skupín, mal by mať vytlačené tri sady čísel 0-9 (vždy jednu) pre každého.
2. Potom sa vytvoria 2-3 skupiny po 10 členoch, ktoré dostanú na ruku písmeno s číslom.
3. Pokyny: Keď vedúci hry predloží účastníkom na liste A4 viacciferné číslo od 10 000 do 1 000 000, skupiny majú toto číslo čo najrýchlejšie vytvoriť. **Napríklad: 10.793.**
4. Najskôr vykonajte test, aby ste overili, či mladí ľudia porozumeli.
5. Keď sa hra začne, mladí by mali rýchlejšie a správne tvoriť čísla, ktoré vidia na liste vedúceho.

6. Skupina, ktorá sa vytvorí rýchlejšie, získava bod.
7. Hra sa končí, keď víťazná skupina získa 5 bodov.

Rozhodovacia matica

Táto aktivita je veľmi užitočná, keď máte niekoľko nápadov na projekt a musíte si jeden vybrať.

Ak ho chcete vykonať, postupujte podľa nasledujúcich krokov:

- Najprv požiadajte skupinu, aby vyslovila všetky nápady na potenciálne projekty.
- Potom ich požiadajte, aby vybrali kritériá hodnotenia, ktoré budú spoločné pre hodnotenie všetkých navrhovaných nápadov. Medzi hodnotiace kritériá môžu patriť: motivácia učiť sa o danej téme alebo obsahu, skutočný vplyv, ktorý môžeme mať na komunitu splnením našich cieľov (bude mať komunita z naplnenia našich cieľov skutočný prospech?), časová a finančná efektívnosť (sme schopní splniť tento cieľ v stanovenom časovom rámci a s dostupnými zdrojmi?)
- Po zostavení zoznamu nápadov a stanovení kritérií hodnotenia vytvorte tabuľku s riadkami a stĺpcami. Každú myšlienku uveďte do riadku v rámci stĺpca a každé kritérium hodnotenia do každého stĺpca.
- Jednotlivo alebo v skupine ohodnoťte každý nápad na stupnici od 0 do 5 vo vzťahu ku každému kritériu. Po ohodnotení všetkých nápadov a kritérií spočítajte hodnoty pre každý nápad v poslednom stĺpci. Nápad s najvyšším počtom bodov bude ten, ktorý sa bude realizovať.

Na hodnotenie nápadov môžete použiť tabuľku, ako je uvedená nižšie:

Nápad	Kritérium 1	Kritérium 2	Kritérium 3	celkom
Nápad 1	2	5	3	10
Nápad 2	3	3	3	9
Nápad 3	4	5	2	11

V tomto príklade je nápad 3 nápadom s najvyšším počtom bodov, preto sa bude realizovať. Môžete uviesť toľko nápadov a vybrať toľko kritérií, koľko považujete za relevantné. Dôležité je, aby sa všetky nápady hodnotili podľa rovnakých kritérií.

Niekoľko slov o partneroch komunity

Pri práci v komunite s cieľom identifikovať potreby/problémy sa stretávame a nadväzujeme kontakty s rôznymi organizáciami, s ktorými môžeme realizovať potenciálny service learningový projekt. Patria sem napríklad dobrovoľnícke organizácie - siete potravinovej pomoci, charity, Červený kríž, sociálne inštitúcie, materské školy, nemocnice, domovy dôchodcov, ženské útulky, krízové centrá, detské domovy, mestský úrad, centrá voľného času, mládežnícke kluby, kostoly, kultúrne inštitúcie, ako sú múzeá, knižnice, divadlá,

koncertné sály, hudobné kluby; environmentálne skupiny: skupiny na ochranu zvierat, ochranu životného prostredia, ochranu lesov; športové inštitúcie, ako sú športové kluby atď.

Predtým, ako nadviažeme kontakt s externými partnermi, je potrebné poznať základy - aké sú naše ciele, čo chceme od partnerov, aby sa deti mohli skutočne učiť na jednej strane a poskytovať adekvátne a užitočné služby na strane druhej. Tu je niekoľko tipov, ako nájsť adekvátneho externého partnera a ako s ním pracovať (môžete použiť Pracovný list 3 - Otázky pre spoluprácu medzi školou a komunitnými partnermi):

- **Vytvorte si zoznam charakteristík, ktoré chcete od svojho partnera.** Ktorá organizácia v danom prostredí/komunitě spĺňa tieto vlastnosti? Spolu s deťmi/mladými ľuďmi vytvorte zoznam potenciálnych partnerov. Môžete hľadať viacerých partnerov v závislosti od témy, na ktorej deti/mládež pracujú, aby dosiahli stanovené ciele;
- **Hľadajte spoločné ciele s partnerom** - je potrebné zistiť, či sledujete podobné ciele ako vaši partneri a či smerujete k cieľom a potrebám komunity;
- **Pomôžte partnerovi pochopiť plán práce na projekte** - t. j. vysvetlite mu celý projekt od začiatku, aby mal jasnú predstavu o tom, čo sa bude diať;
- **Nezabúdajte, že dobrá organizácia, najmä na začiatku spolupráce s partnerom, je mimoriadne dôležitá** - je potrebné zistiť, kto sú rozhodujúce osoby v samosprávach, školách, inštitúciách, firmách, a kontaktovať ich. Ak nemajú prístup k riadeniu a rozhodovaniu, pokračujte v ďalšom hľadaní a nadviažte kontakt pre spoluprácu;
- **Ukážte svojmu partnerovi výber nápadov, zistite jeho preferencie a buďte otvorení novým nápadom** - predtým, ako partnera oslovíte, pripravte si základné informácie a ďalšie materiály, ktoré by váš "budúci" partner mohol potrebovať. Buďte otvorení novým nápadom alebo zmenám vo vlastnom plánovaní;
- **Do popredia postavte význam komunitného partnerstva medzi školou a organizáciou** - zdôraznite, že imidž organizácie pracujúcej na projekte sa môže v komunitě výrazne zlepšiť;
- **Uzatvorte s partnerom dohodu o spolupráci** - v nej môžete definovať základné prvky projektu, spôsob spolupráce a partnerstva, úlohy všetkých zúčastnených strán. Príklad takejto dohody nájdete v *pracovnom liste 4 - Vzor dohody o spolupráci s externým partnerom.*

Pracovný hárok 1. : **Poznámky z prechádzky po obci**

Silné stránky a zdroje v našej komunite	Obavy, ktoré máme o našu komunitu	Možnosti služby, ktoré vidíme v našej komunite

Pracovný list 2: **Analýza externých partnerov pre service learningový projekt**

Osoba/inštitúcia	Ich záujmy a zámery pri realizácii service learningového projektu (pozitívne/negatívne)	Stratégie na naplnenie týchto záujmov
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

Aké problémy/potreby má partner práve teraz? Prečo potrebuje pomoc?

Čo sa nesmie stať za žiadnych okolností, je...

Aké by boli optimálne výsledky projektu?

Je koncept service learning jasný všetkým účastníkom?

Je koncept spätnej väzby jasný? Ako často a ako sa bude získavať spätná väzba od detí/mládeže? Ako sa bude na konci projektu udeľovať spätná väzba? Ako sa udelí osvedčenie o účasti na projekte?

Pracovný hárok 4 - Formulár zmluvy o spolupráci s komunitným partnerom

Názov projektu:	Trvanie:
Partnerom projektu je: _____ _____	
Čo každý z partnerov projektu sľubuje - očakávania, výkonnosť / výsledky: _____ _____	
Ciele projektu sú (kto, do kedy, čo, ako): _____ _____	
Úlohy študentov/mládeže vo vzťahu k externému partnerovi: _____ _____	
Úlohy externých partnerov (pokyny, spätná väzba, správanie v konfliktných situáciách): _____ _____	
Pravidlá spoločnej práce: _____ _____	
Podpis partnera z komunity	Podpis vedúceho projektu

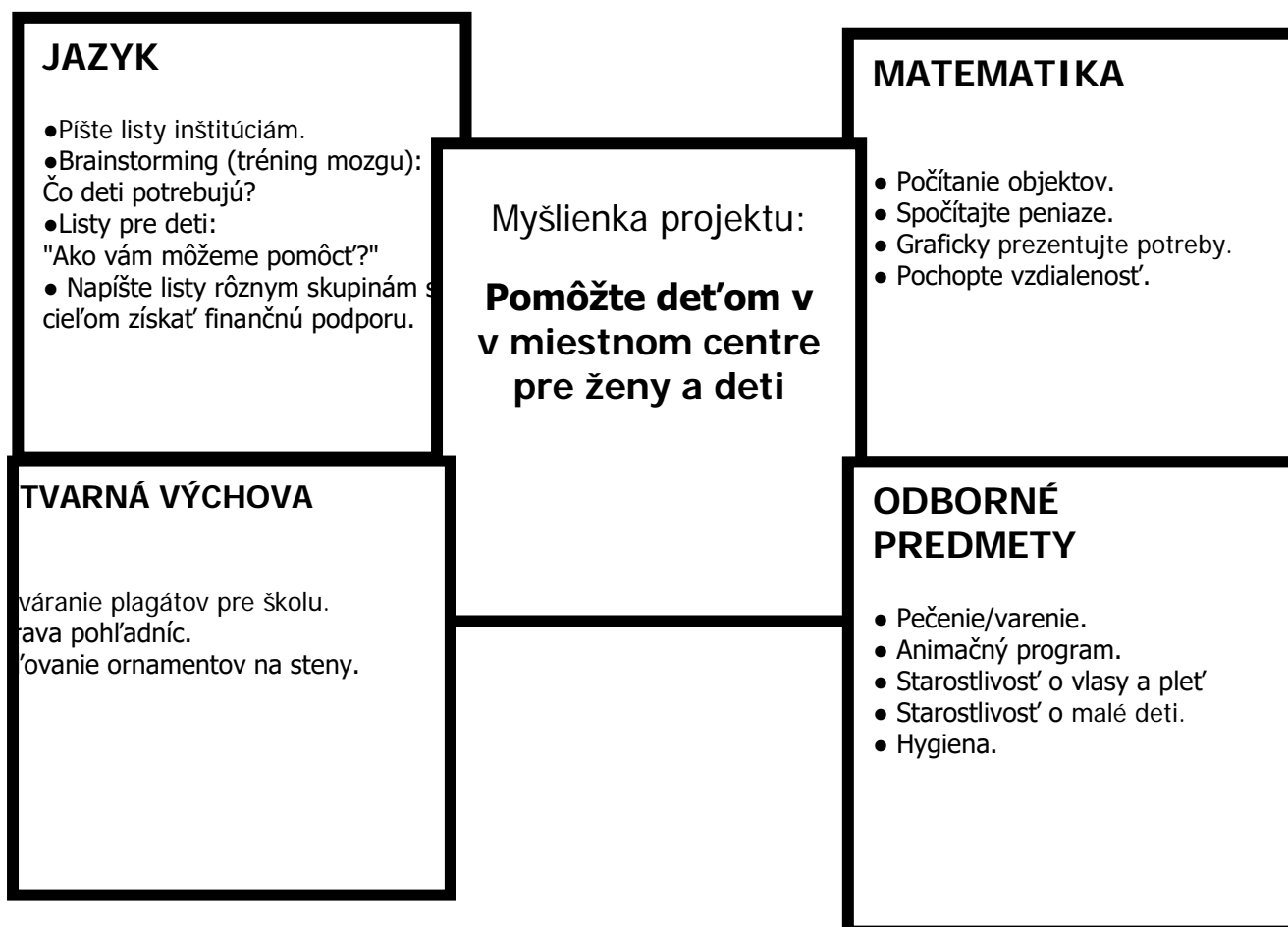
CIELE VZDELÁVANIA A CIELE SLUŽBY

Výsledky prvej fázy projektu s vašimi deťmi/mládežou sú pomaly za vami. Máte jeden (alebo viac) nápadov na projekt a prvé kontakty s externými partnermi. Teraz začínate plánovať pedagogický proces. V prvom rade prepojte vzdelávacie ciele a výsledky vzdelávania z učebných osnov vašich predmetov, a ak je to možné, aj predmetov vašich kolegov. Na tento účel môžete použiť *pracovný list 5 - Kontrolný zoznam na plánovanie vzdelávacích cieľov* a *pracovný list 6 - Sieť vzdelávacích cieľov*.

Príklad matice cieľov vzdelávania

Tabuľka ukazuje, ako service learningový projekt zahŕňa vzdelávacie ciele a výsledky vzdelávania z rôznych oblastí. Tento príklad pochádza zo základnej školy. Cieľom projektu bolo pomôcť deťom v miestnom centre pre ženy a deti.

Použite teraz maticu cieľov vzdelávania. Do stredu napíšte svoju predstavu o projekte a/alebo externom partnerovi. Do polí pre externých partnerov zapíšte položky alebo skupiny položiek, ktoré sa môžu dotýkať projektu alebo by mali byť zahrnuté do projektu. Do polí medzi nimi zaznamenajte všetky vzdelávacie ciele a vzdelávacie štandardy, ktoré môžete projektom dosiahnuť v určitých odborných oblastiach.

Pracovný list 5 - **Kontrolný zoznam pre plánovanie vzdelávacích cieľov**

Ktorých 5 kompetencií by mali deti/mládež dosiahnuť do konca školského roka?

Ako môžete skontrolovať, či vaše deti/mládež dosiahli v projekte požadované výsledky a úroveň?

Má vaša trieda nejakú formu partnerstva s komunitou? Ako by sa tieto aktivity dali preniesť do aktivít service learningového projektu?

Aké aktivity v rámci service learningu by sa mohli hodiť do učebných osnov?

Aké potreby školy alebo komunity možno naplniť prostredníctvom service learningového projektu?

Čo musia vaše deti/mládež vedieť alebo čomu musia rozumieť (príprava) v súvislosti s vykonávaním service learningových aktivít, aby dosiahli požadované výsledky? Akým aktivitám sa už venujete v rámci prípravy na service learning? Aké ďalšie prípravy/školenia sú potrebné? Kto by mohol tieto školenia ponúknuť?

Čo môžete urobiť s deťmi/mladými ľuďmi počas projektu a po ňom (reflexia), aby ste zabezpečili, že sa prostredníctvom service learningu naučia čo najviac? Čo ste doteraz urobili, čo sa dá použiť ako reflexia?

Ako možno do projektu zapojiť ďalšie triedy a učiteľov? Aké výhody a nevýhody môžu vzniknúť?

Ak sa do projektu majú zapojiť aj ďalší učitelia, kto by bol vhodný na spoluprácu?

Aké ďalšie predmety možno do projektu začleniť?

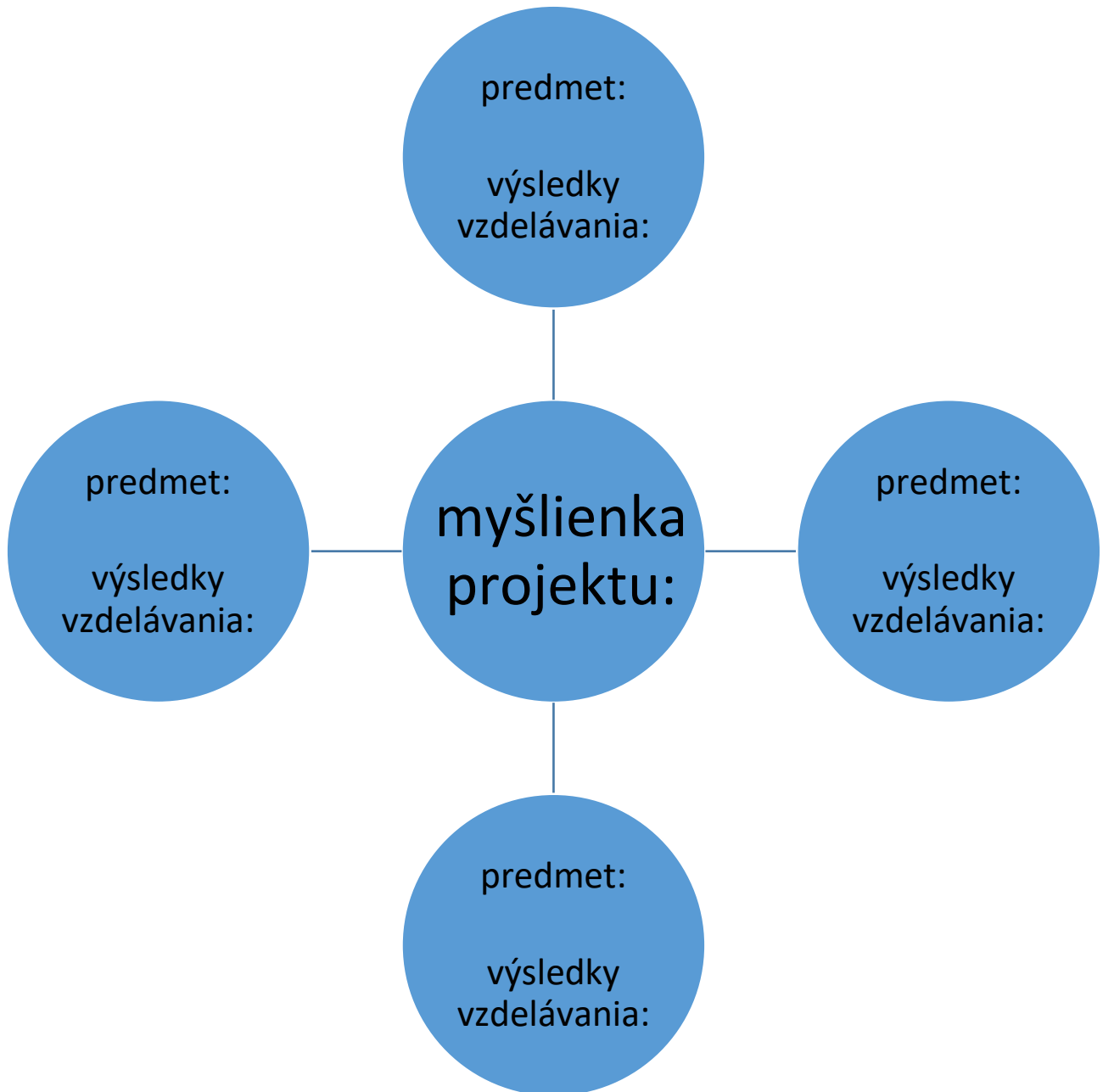
Ako budete hodnotiť plnenie vzdelávacích cieľov v jednotlivých predmetoch/oblastiach?

Pracovný list 5a - **Kontrolný zoznam pre plánovanie vzdelávacích cieľov**

- Sú ciele vzdelávania jasne formulované a merateľné?
- Sú vzdelávacie ciele v súlade so štandardmi učebných osnov?
- Sú vzdelávacie ciele primerané veku a úrovni zručností detí/mládeže?
- Pokrývajú ciele vzdelávania rôzne oblasti (kognitívnu, afektívnu, psychomotorickú)?
- Existujú príležitosti pre deti/mládež na rozvoj tvrdých aj mäkkých zručností?
- Podporujú ciele vzdelávania kritické myslenie a riešenie problémov?
- Podporujú ciele rozvoj občianskej zodpovednosti?
- Existujú ciele, ktoré spájajú učenie v triede s aplikáciami v reálnom svete?
- Umožňujú vzdelávacie ciele interdisciplinárne prepojenie?
- Existujú ciele, ktoré podporujú rozvoj zručností tímovej práce a spolupráce?
- Zahŕňajú ciele možnosti pochádzajúce z výberu študentov?
- Sú ciele zamerané na špecifické potreby komunitného partnera?
- Podnecujú ciele deti/mládež k tomu, aby zvážili rôzne perspektívy?
- Existujú ciele, ktoré podporujú rozvoj komunikačných zručností?

CIELE VZDELÁVANIA A SLUŽIEB

Tak ako sme to urobili v predchádzajúcich krokoch, už ste spojili svoj nápad na projekt s predmetom a cieľmi a výsledkami tohto predmetu. Pripomeňme si to ešte raz:

Učenie sa službou zahŕňa učenie sa a službu pre spoločné dobro

Rovnováha!

Je dôležité vypracovať ciele pre obe oblasti

Do tohto procesu by mali byť zapojené deti/mládež.

Rozmery kvality

Vysoký obsah vzdelávania	
3	4
nízky obsah služieb	vysoký obsah služieb
1	2
Nízky obsah vzdelávania	

Pomocou tejto tabuľky môžete zistiť, v ktorom štvorci sa váš projekt práve nachádza. Graf zobrazuje rozmery kvality, ktoré môže service learningový projekt dosiahnuť. Osy označujú rozmery "učenie" a "služba" (služba pre spoločné dobro). Mali by ste sa pokúsiť vytvoriť svoj projekt tak, aby obe dimenzie, ak je to možné, dosahovali vysokú kvalitu, čo znamená, že váš projekt je naplnený v štvorci 4 (vysoká zložka učenia a vysoká zložka služby).

Projekt v domove dôchodcov, v ktorom deti/mládež voľne pomáhajú opatrovateľom s jedlom, ale neučia sa o téme "Starnutie v našej spoločnosti" alebo napríklad o vplyve Alzheimerovej choroby na ľudský organizmus, má vysokú zložku služby, ale nie kognitívnu zložku vzdelávania.

Ďalší projekt, v rámci ktorého deti/mládež navštívia hvezdáreň, aby pozorovali hviezdy ďalekohľadom a svoje výsledky využili na hodinách fyziky, má vysoký podiel učenia. Deti/mládež neprispievajú k spoločnému dobru. Ak by ste spolu s hvezdárňou urobili výstavu alebo deň otvorených dverí alebo praktickú hodinu pre deti/mládež zo základných škôl, obe zložky by si našli svoje miesto a získavanie kompetencií u deti/mládeže by bolo ešte širšie (prehodnotenie a príprava obsahu, prezentácie, šírenie ďalších poznatkov atď.)

Tieto príklady vám môžu ukázať, ako môžete sami pracovať na niektorých častiach svojho projektu, aby ste zlepšili nielen zložku učenia, ale aj zložku služby, čo znamená vytvoriť čo najlepší vzťah medzi učením a službou.

Ciele vzdelávania a vzdelávacie štandardy

Učebné ciele sú špecifické ciele, ktoré by deti/mládež mali dosiahnuť na konci vyučovacej hodiny, jednotky alebo projektu. Vzdelávacie štandardy sú širšie, zastrešujúce očakávania stanovené vzdelávacími orgánmi, ktoré definujú, čo by deti/mládež mali vedieť a čo by mali byť schopné robiť v rôznych fázach vzdelávania. Zosúladenie service learningových projektov so vzdelávacími štandardmi zabezpečuje, že tieto skúsenosti zmysluplne prispievajú k akademickému pokroku a osobnostnému rozvoju deti/mládeže. Pomáha to odôvodniť čas strávený týmito projektmi v rámci učebných osnov.

Proces integrácie:

- Preskúmajte štandardy učebných osnov vášho predmetu a vyberte tie, ktoré sú v súlade s projektom služby.
- Vytvorte si konkrétne a merateľné ciele vzdelávania, ktoré možno dosiahnuť prostredníctvom projektu. Navrhňte spôsoby overovania cieľov (hodnotenia).
- Zmapujte aktivity projektu: Uistite sa, že každá fáza service learningového projektu prispieva k dosiahnutiu aspoň jedného vzdelávacieho cieľa alebo štandardu.

Typy noriem, ktoré treba zvážiť:

- Obsahové normy: Vedomosti a zručnosti špecifické pre daný predmet
- Medzipredmetové štandardy: zručnosti, ktoré sa týkajú viacerých predmetov (napr. kritické myslenie, komunikácia)
- Zručnosti 21. storočia: spolupráca, digitálna gramotnosť, riešenie problémov
- Štandardy sociálno-emocionálneho učenia: sebauvedomenie, vzťahové zručnosti, zodpovedné rozhodovanie

Výhody:

- Pomáha pri hodnotení a vyhodnocovaní učenia sa študentov
- uľahčuje komunikáciu s administrátormi, rodičmi a inými zainteresovanými stranami o vzdelávacej hodnote projektu

Výzvy:

- Vyváženie cieľov služby s akademickými štandardmi
- Prispôsobenie sa reálnym, často nepredvídateľným situáciám v oblasti služieb
- Hodnotenie vzdelávania založeného na štandardoch v netradičných vzdelávacích prostrediach

Praktické návrhy:

- Pravidelne sa zamýšľať nad tým, ako projektové aktivity spĺňajú vzdelávacie štandardy.
- Buďte flexibilní a otvorení neočakávaným príležitostiam na učenie sa, ktoré sa počas projektu vyskytnú.

Dôkladným zväžením a začlenením vzdelávacích cieľov a vzdelávacích štandardov do service learningových projektov môžu pedagógovia vytvoriť skúsenosti, ktoré sú nielen zmysluplné pre komunitu, ale aj akademicky obohacujúce pre deti/mládež.

Vzdelávacie štandardy rozhodujú o tom, aké výsledky sa musia dosiahnuť vo vyučovaní. Ťažisko už nie je vo formulovaní obsahu, ktorý by sa mal deťom/mládeži na hodinách vysvetľovať. Viac sa definujú ciele, ktoré určujú, aké vedomosti a schopnosti deti/mládež po jednom školskom roku získali.

Smerovanie sa mení zo vstupnej organizácie na výstupnú organizáciu:

Zamyslime sa nad tým, čo by mali deti/mládež vedieť na konci projektu?

Vzdelávacie štandardy sú cieľové normy. Opisujú schopnosti a vedomosti detí/mládeže z osobnostného, sociálneho, metodického a odborného hľadiska na konci rôznych častí ich školskej dochádzky.

Určitú podstatu učebných osnov definujú ako povinnú látku, ktorú obsahuje jeden školský rok, a schopnosti, ktoré sa počas neho rozvíjajú. Ponechávajú teda veľa voľného priestoru v podrobnej, obsahovej a metodickej výstavbe vyučovacieho procesu.

Vďaka service learningovým projektom sa zmení tradičné vyučovanie na také, ktoré umožní výraznejší rozvoj rôznych zručností, medipredmetové učenie alebo celkovo inú organizáciu určenia sa. Deti/mládež majú mať možnosť konať samostatne, ale zároveň pracovať metodicky a štruktúrovane.

PLÁN PROJEKTU

Dlhodobé service learningové projekty (napr. počas celého školského roka) je vhodné rozplánovať a rozčleniť na kratšie časti a jednotlivé úlohy. Tým sa projekt stane prehľadným a z pohľadu hlavne mladších detí dosiahnuteľný. Tiež je vďaka takémuto plánu jednoduchšie rozdeliť úlohy a sledovať napĺňanie čiastkových cieľov. Úloha učiteľa/pracovníka s mládežou je pomôcť vytvoriť takýto plán, čiastkové ciele či úlohy. Opíšte, čo sa má urobiť, nie ako. Nechajte deti/mládež navrhnúť jednotlivé kroky.

Plán projektu - príklad

Ciele	Aktivity	Metódy	Zodpovedná osoba	Termín	Potrebné zdroje
Ciele služby a výsledky vzdelávania	Vzdelávacie aktivity Alebo Činnosti v oblasti služieb	Prístupy, metódy, nástroje práce: proces, súdržnosť v tíme,	Učiteľ/mladý vedúci Dieťa/mladá osoba	Časové obdobie na realizáciu činnosti	IT, priestor, materiál na prácu (papier, perá), ...
Ciele služby a výsledky vzdelávania	Vzdelávacie aktivity Alebo Činnosti v oblasti služieb				
Ciele služby a výsledky vzdelávania	Vzdelávacie aktivity Alebo Činnosti v oblasti služieb				
Ciele služby a výsledky vzdelávania					

RIADENIE PROJEKTOV

Možno budú potrebné zmeny vo všetkých častiach projektu, ktoré ste si naplánovali:

V priebehu projektu, v cieľoch alebo v očakávaniach, ktoré majú účastníci projektu.

Aby ste si včas všimli vývoj, keď budú potrebné zmeny plánu, pomôže vám priemerný odhad. Jednoducho povedané, priemerný odhad vám umožní odvodiť, v akej situácii sa momentálne nachádzate, ako je uvedené v nasledujúcej tabuľke

Súhlasí štát s plánovaním so štátom, ktorý by mal?

Ak nie, prečo? Aké to má dôsledky?

Vypočujte si hodnotenia všetkých účastníkov:

Ako tento proces vnímajú deti/mládež, ako partneri z obce, ako učitelia? Diskutujte v skupine o nastolených otázkach v skupine.

téma Zborník	Plánovanie času	Ciele a čiastkové ciele	Očakávania
Čo je to?	Plníme plán?	Sú naše aktivity v súlade s našimi cieľmi?	Zodpovedajú naše aktivity našim očakávaniam?
Prečo?	Aké problémy s počasím sa vyskytli a prečo?	Vyskytli sa nové podstatné otázky týkajúce sa nastavení? Nevyvíjajú sa plánované aktivity v súlade s cieľom a prečo?	Prečo sme sklamali očakávania?
Čo teraz?	Prispôsobenie plánu toku	Je potrebné prispôbiť ciele projektu podmienkam alebo zmeniť aktivity?	Je potrebné upraviť očakávania alebo je potrebné upraviť projekt?

Nástroje na monitorovanie projektu

Realizácia projektu: nástroje na monitorovanie pokroku

Cieľ: zabezpečiť pochopenie súčasného stavu service learningového projektu a priebežne informovať o aktivitách.

Trvanie: 20 až 60 minút v závislosti od zamerania žiaka/študenta a jeho skúseností s týmto druhom činnosti. Neskôr, keď deti/mládež/žiaci získajú viac skúseností s monitorovaním, môže trvať ešte kratšie - napríklad 10 alebo 15 minút.

Materiály: pre formát na mieste: flipchart, fixky, pre online formát: vhodná aplikácia ako Padlet, Moro board, Google classroom

Opis činnosti: V súčasnosti sa už realizuje service learningová prax a prebiehajú plánované aktivity. Je dôležité naučiť deti/mládež, ako sledovať, čo sa deje, či práca prebieha podľa plánu, čo sa mení a čo sa dá zlepšiť.

Monitorovanie sa môže vykonávať dvoma spôsobmi:

Na mieste:

Použijete flipchart a nakreslite veľkú tabuľku so 6 stĺpcami a toľkými riadkami, koľko je potrebné. V ideálnom prípade sa táto tabuľka (nájdete ju nižšie) a obsah (až po stĺpec Stav) vypracuje počas plánovacej fázy/fázy service learningovej praxe.

Do stĺpca "Aktivity" - deti/mládež uvedú chronologicky všetky aktivity, ktoré sa uskutočnia vo fáze realizácie service learningového projektu.

V stĺpci "Opis toho, čo je potrebné urobiť" - deti/mládež uvedú krátky opis činnosti, čo je potrebné urobiť.

Do stĺpca "Kto" - deti/mládež doplňte zodpovedné osoby za jednotlivé aktivity - z tímu detí/mládeže a učiteľov.

Do stĺpca "Termín" deti/mládež doplnia dohodnuté termíny realizácie aktivít.

V stĺpci "Ukazovatele pokroku/výsledkov" - deti/mládež a učitelia dopíšu, aké sú očakávané výsledky jednotlivých aktivít.

V stĺpci "Dôkazy z praxe" - uveďte všetky pozorovania, dôkazy o tom, že sa pri činnostiach dosiahol určitý pokrok.

Do stĺpca "Stav" - deti/mládež doplnia príslušné symboly, ktoré popisujú stav realizácie projektu na základe dôkazov z predchádzajúceho stĺpca.

Príklad:

Aktivita: poskytnutie školenia o zručnostiach v oblasti IKT pre členov klubu seniorov Červeného kríža;

Opis: zorganizovať skupiny - účastníkov, pripraviť prezentáciu a cvičenia; zabezpečiť IT vybavenie v spolupráci s Červeným krížom; rozdeliť obsah medzi študentské tímy; realizovať školenie;

Kto: XY - učiteľ IKT, XY žiak 8. ročníkath

Termín: 1. februárst - 30. marecth , 2022

pomôcky: pripravená prezentácia a cvičenia pre účastníkov,

Rozhodujúca časť: deti/mládež/mládežníci by mali čo najviac vyložiť všetok obsah na stôl. Neskôr, počas monitorovania, by deti/mládež/mládež mali mať krátke stretnutia, na ktorých si vymenia stav jednotlivých aktivít, ako prispievajú k cieľom, čo je funkčné a čo nie, aby mohli navrhnúť zmeny. Takto si precvičia zručnosti pozorovania, analýzy, rozhodovania a aktívneho počúvania.

Aktivita	Opis toho, čo je potrebné urobiť	Kto	Termín	Ukazovatele pokroku/výsledko v	Dôkazy z praxe	Stav: + = hotovo - = nie je hotové P = v priebehu

Online:

Vo forme online monitorovania možno túto tabuľku vložiť do padletu alebo inej vhodnej a ľahko použiteľnej aplikácie a deti/mládež môžu organizovať monitorovacie stretnutia pomocou notebookov alebo smartfónov.

REFLEXIA V SERVICE LEARNINGOVÝCH PROJEKTOCH

Hoci je riadenie alebo realizácia projektu vzhľadom na jeho dôležitosť nevyhnutnou súčasťou tejto fázy, reflexiu vyčleňujeme ako osobitnú fázu realizácie service learningových projektov.

Reflexia sa často opisuje ako "srdce" service learningových projektov. Mnohí odborníci opisujú pomlčku medzi slovami "SERVICE - LEARNING" ako symbol reflexie.

Pretože: Prostredníctvom reflexie sa vytvára prepojenie medzi zapojením a učením sa žiakov. Reflexia tak premieňa praktické skúsenosti detí/mládeže na zmysluplné učenie.

Reflexia znamená vedomé uvažovanie detí/mládeže a učiteľov o očakávaniach a skúsenostiach zo service learning projektov - vždy s cieľom prepojiť angažovanosť a učenie. Týka sa to komplexného učenia a hĺbkového obsahu, ako aj všetkých praktických poznatkov z konkrétnych situácií, chýb alebo emocionálnych udalostí.

Aby sme toto všetko dosiahli, reflexia prebieha neustále, t. j. PRED, PO a PO projekte alebo service learningovej aktivite.

Čo znamená 5C úspešnej reflexie?

Americkí vedci a odborníci na service learning Janet Eylerová a Dwight Giles už dlhší čas skúmajú úlohu reflexie v service learningu.

Ich výsledok: Reflexia rozhodujúcim spôsobom prispieva k úspechu service learningu. Pozitívny účinok service learningu na deti/mládež je silnejší, ak sa v projekte pravidelne reflektuje. Bez reflexie by konkrétna skúsenosť s angažovanosťou mohla mať na deti/mládež negatívny vplyv.

Ide o dodržiavanie určitých "zásad dobrej reflexie". Eyler, Giles a Schmiede (1996) a Giles (1999) opisujú tieto zásady pomocou "piatich C":

Prepojenie	Reflexia musí spájať praktické skúsenosti so zapojením a osobné skúsenosti detí/mládeže so školskými vzdelávacími cieľmi. Musí preukázať prepojenie medzi teóriou a praxou, ako aj medzi individuálnymi skúsenosťami a širším obsahom. Prostredníctvom vedomej, prepojenej reflexie je možné dosiahnuť, aby angažovanosť a učenie mali zo seba vzájomný prospech.
Kontinuita	Reflexia musí prebiehať pred projektom, počas neho a po ňom: PRED: reflektovať niektoré očakávania, emócie, rôzne perspektívy vo vzťahu k očakávaným ziskom (napr. prostredníctvom rozhovorov s partnermi,

	<p>kolegami zo školy...), získať základné teoretické vedomosti prostredníctvom práce ako prípravu na zapojenie.</p> <p>PRÍPRAVA: = formovaná reflexia - ovplyvňuje proces - rozpoznať chyby, zmeniť konanie, formovať skúsenosti z učenia sa na základe skúseností: vidieť vlastné skúsenosti v širších súvislostiach, vytvárať súvislosti medzi školským obsahom.</p> <p>PO: "Čo sme sa naučili? Čo by sme nabudúce urobili inak/lepšie? Ako nás service learning zmenil? Zmenil sa náš pohľad na svet? Prečo je dôležité, aby sa ľudia zapájali? Čo som svojou angažovanosťou dosiahol? Čo ešte zostáva otvorené? Čo chcem robiť ďalej? atď.</p>
<p>Výzva</p>	<p>Reflexia musí zamerať pozornosť na postoje, vedomosti, schopnosti a existujúce hodnotové systémy detí/mládeže. Presahuje rámec jednoduchého opisu skúsenosti zapojenia; obsahuje procesy, ako je dedukcia, záver, hodnotenie, porozumenie a riešenie problémov. Prostredníctvom vhodných metód, kladenia vhodných otázok nás podnecuje k tomu, aby sme prijali určité názory, rozšírili si vlastné obzory a otvorili sa novým názorom.</p>
<p>Kontext</p>	<p>Reflexia musí prebiehať v správnom kontexte. Miesto, čas, úroveň formálnosti a spôsob reflexie (písomná vs. ústna vs. umelecky tvorivá) musia byť prispôbolené situácii a zodpovedať účelu reflexie. Napríklad veľmi emotívna reflexia by sa nemala odohrávať vo formálnom prostredí triedy s radmi lavíc, ale skôr v kruhu, kde všetci sedia na školskom dvore alebo v záhrade.</p>
<p>Vedenie</p>	<p>Deti/mládež potrebujú intelektuálnu a emocionálnu podporu pri náročných úvahách, aby boli spravodlivé, aby premýšľali novými spôsobmi a hľadali alternatívne vysvetlenia svojich skúseností. Bez tejto podpory by náročná reflexia mohla viesť k vyčerpaniu a demotivácii.</p>

Praktické tipy na realizáciu reflexie

- Reflexia by mala byť predovšetkým plánovaná a metodicky pripravená
- Reflexia by sa mala chápať ako nepretržitý proces, ktorý prebieha pred, počas a po zapojení (KONTINUITA)
- Reflexia by mala súvisieť so vzdelávacími cieľmi a plánmi
- Reflexia by mala zahŕňať aj otázky týkajúce sa spolupráce s partnermi a ľuďmi, ktorí majú z projektu prospech
- Reflexia by nemala prebiehať "mimochodom"; namiesto toho si vytvorte viac pevných časových okienok na reflexiu, v ktorých sa budete s deťmi/mladými ľuďmi skutočne venovať len tejto téme.
- Aktivity zamerané na reflexiu by mali byť podnetom pre deti/mládež, aby sa zamysleli nad vlastnými hodnotami, ujasnili si ich a zmenili ich
- Deti/mládež by sa mali podieľať na organizovaní jednotlivých fáz reflexie, aby sa proces stal ich vlastným.
- Aktivity na reflexiu by mali zahŕňať rôzne metódy a štýly učenia (napr. vizuálne - videnie; auditívne - počúvanie; kinestetické - cítenie, rozhovory, vedenie sebarefektívneho denníka, dramatické, výtvarné)
- Učitelia by mali deťom/mládeži pravidelne poskytovať podporu počas procesu reflexie, aby mohli neustále zlepšovať svoje schopnosti a kritické myslenie

Čo hovorí veda o účinku reflexie?

Vedecký výskum potvrdzuje pozitívny účinok pravidelnej a kvalitnej reflexie v rámci service learningu. Niektoré výskumy označujú reflexiu za "kľúčový faktor" úspešného service learningu. Prostredníctvom reflexie sa dokazujú nasledujúce kompetencie a schopnosti:

1. Kognitívne učenie

- pochopenie komplexných vzťahov, kritické myslenie a riešenie problémov.
- základné schopnosti: čítať, písať, hovoriť, komunikovať
- abstraktné a syntetické schopnosti ("redukovať na väčší celok")
- lepšie pochopenie školského obsahu a schopnosť používať školský obsah v reálnych situáciách.
- metakognícia (porozumenie vlastnému životu a mysleniu) → učiť sa učiť, učiť sa zo skúsenosti!

2. Rozvoj osobnosti

- sebareflexia (napr. všímať si zmeny na sebe, všímať si svoje úspechy a schopnosti, lepšie sa hodnotiť)
- prevzatie zodpovednosti za svoj vlastný život.
- schopnosť formulovať ciele, sebaregulácia a plánovanie

3. Demokratická schopnosť konať

- otvorenosť novým nápadom
- preberanie iniciatívy
- uvedomenie si problémov ľudí a ich príčin a dôsledkov → systematické myslenie
- zmysel pre komunitu a zodpovednosť
- morálne a etické povedomie
- využívanie získaných vedomostí na riešenie sociálnych problémov → orientácia na činnosť

Aké metódy sú vhodné na reflexiu?

Reflexia je viac ako len písanie denníka.

Rozhovory a vedenie sebarefektívnych denníkov sú najčastejšími spôsobmi reflexie v service learningu (Eyler, Giles, Schmiede, 1996), ale nemali by zostať jedinými metódami. Každý študent sa učí inak - preto je veľmi dôležitá rôznorodosť metód. Prostredníctvom nich deti/mládež spoznávajú rôzne prístupy k reflexii. Tu je niekoľko príkladov rôznorodých metód reflexie:

- Autobiografické písanie (napr. denník)
- Písanie listov (sebe, rodičom, spoločnosti, partnerom,...)
- Písanie záznamov
- Fokusové skupiny, skupinové diskusie, skupinové rozhovory
- Horčíkový svetelný kruh
- Rozhovory vo dvojici
- Vedenie a vyhodnocovanie rozhovorov (napr. so spolužiakmi alebo partnermi)
- Maľovanie, kreslenie, tvorba skíc, sôch, koláží, tvorba nástenných novín
- Písanie textov piesní, rýmovanie RAP, písanie básní
- Divadlo, tanec a iné formy divadelného umenia
- Fotografovanie, filmovanie (dokumentárny alebo hraný film)
- Vytváranie webových stránok
- Reflexia "Časový box"

Existuje mnoho rôznych sociálnych foriem reflexie. **Tu je niekoľko príkladov:**

- samostatne - napr. písaním denníka
- V dialógu s iným žiakom, napr. prostredníctvom písania listov
- V malých skupinách, napr. v kooperatívnych vzdelávacích inštitúciách
- V rozhovoroch s partnermi projektu, napr. v rámci fókusových skupín

Otázky na usmernenie a štruktúrovanie reflexie

Otázky PRED

- Čo môžem od tohto projektu očakávať? Aké mám obavy a nádeje?
- Aké zručnosti, postoje a osobnostné vlastnosti, ktoré by mohli byť užitočné pri tejto práci, si so sebou prinášam?
- Čo sa chcem naučiť prostredníctvom svojej angažovanosti?
- Na čo sa najviac teším?
- Ako môžeme pri tejto práci dobre spolupracovať ako tím?
- Čo od nás očakávajú naši partneri?

Tieto otázky majú pomôcť deťom/mládeži pripraviť sa psychicky a emocionálne na ich nadchádzajúci záväzok alebo projekt. Podporujú sebareflexiu, stanovenie cieľov a zváženie tímovej dynamiky a partnerských očakávaní pred začatím samotnej práce.

Otázky týkajúce sa priebehu

- Čo sa zmenilo v priebehu projektu?
- Čo je najťažšie na záväzku, ku ktorému som sa zaviazal?

- Čo sa mi tento týždeň podarilo v rámci mojej angažovanosti, na čo som obzvlášť hrdý?
- Aké výzvy som dnes musel prekonať v rámci svojej angažovanosti a ako som ich zvládol?

Otázky PO realizácii projektu

- Čo bolo dobré, čo zlé - čo som sa z toho naučil?
- Čo si myslím, že som svojím zapojením dosiahol?
- Čo by som v projekte urobil inak, keby som mohol vrátiť čas?
- Ako vnímali projekt partneri?
- Zostalo niečo neuzavreté?

Otázky o sebe:

- Ktorý zážitok zanechal najväčší dojem?
- Ako ma zapojenie do projektu zmenilo? Čo som sa o sebe dozvedel?
- Ako som zvládol náročné situácie počas projektu?
- Do akej miery zmenila angažovanosť môj postoj k iným ľuďom?
- Ako ma vnímali ľudia, s ktorými som pracoval alebo pre ktorých som pracoval? Ako spolupracovníka, narušiteľa, priateľa...?
- Čo som sa naučil zo sklamaní v projekte? Boli také chvíle?

Tieto otázky sú navrhnuté tak, aby podporovali reflexiu v rôznych fázach zapojenia (počas a po zapojení) a aby podporovali sebareflexiu. Pomáhajú deťom/mládeži analyzovať ich skúsenosti, hodnotiť ich osobný rast a uvažovať o vplyve ich práce na seba a na ostatných.

Otázky o prepojení teórie a praxe

- Čo som sa naučil o svojom školskom predmete?
- Aké je prepojenie medzi skúsenosťami z môjho zapojenia a tým, čo som sa naučil na hodine? Aké vedomosti, aké zručnosti by som mohol do projektu zahrnúť?
- Ako zapojenie sa do SL projektu ovplyvnilo moje učenie v škole? Čo som si mohol "odniesť" z projektu, čo mi uľahčilo lepšie pochopiť určitý teoretický obsah?

Otázky o širšom kontexte (týkajúce sa demokracie a občianstva)

- Aký je pre mňa rozdiel medzi "Pomáhaním" a "Učením sa prostredníctvom zapojenia"?
- Ako angažovanosť zmenila môj pohľad na ľudí?
- Čo znamená pojem "reciprocita" v angažovanosti?
- Prečo je dôležité byť občiansky angažovaný?
- Čo je to vlastne občianska angažovanosť?
- Čo pre mňa osobne znamenalo obhajovať iných?

Tieto otázky majú deťom/mládeži pomôcť:

1. prepojiť svoje praktické skúsenosti s teoretickými vedomosťami zo školských predmetov.
2. zamyslieť sa nad širšími dôsledkami svojej angažovanosti, najmä z hľadiska občianstva a demokracie.
3. pochopiť service learningový koncept ako odlišný od obyčajného "pomáhania".
4. zvážiť, ako ich skúsenosti formovali ich názory na spoločnosť a občiansku zodpovednosť.

Tieto otázky podnecujú k hlbšiemu premýšľaniu o úlohe angažovanosti vo vzdelávaní a v spoločnosti a podporujú komplexnejšie chápanie občianskej participácie a jej významu.

METÓDY REFLEXIE

Názory za a proti

Deti/mládež čítajú knihy, texty, eseje, novinové články alebo podobné diela autorov, ktorí majú odlišné alebo úplne opačné názory na niektoré spoločenské témy, ako napr: "Asistované umieranie - za alebo proti", "Sú pracujúce matky malých detí zlé matky?", "Mali by sa starší ľudia starať o seba doma alebo v domove dôchodcov?", "Nakoľko je užitočná záloha na plechovky?" a podobné témy.

Potom deti/mládež dostanú otázky na zamyslenie, o ktorých môžu diskutovať (buď písomne individuálne, v malých skupinách, vo veľkej diskusii s celou triedou alebo...?):

- Ako sa vaša skúsenosť získaná počas vzdelávania v službe alebo **angažovanosti** zhoduje s týmito názormi za a proti, ktoré ste čítali?
- Ako by autori textov interpretovali a hodnotili to, čo ste pozorovali a zažili počas vašej účasti?
- Aké názory na túto kontroverznú tému majú ľudia, s ktorými spolupracujete v rámci svojho projektu? Ako to viete?
- Čo si vy osobne myslíte o tejto téme, nakoľko je váš názor ovplyvnený tým, čo ste zažili počas svojho **projektu**?
- Zmenil sa váš názor v priebehu **projektu**?

Časová kapsula

Na začiatku projektu trieda spoločne naplní "časovú kapsulu", ktorou môže byť malá škatuľa s pokladom, malá truhlica alebo akýkoľvek iný predmet, ktorý sa dá zamknúť. Deti/mládež vložia do časovej kapsule všetko, čo ich v danom čase zaujalo alebo čo považujú za dôležité. Môžu to byť malé poznámky, na ktorých deti/mládež zdôraznia svoje očakávania alebo pochybnosti týkajúce sa projektu. Môžu to byť listy sebe samému alebo krátke skladby. Alebo: poznámky z predchádzajúcich rozhovorov so zapojenými partnermi, malé kresby, fotografie atď. Plnenie časovej schránky možno veľmi dobre spojiť s ústnou reflexiou - deti/mládež by napríklad mohli vysvetliť, prečo si do schránky vybrali určitý obsah. Keď trieda naplní svoju časovú kapsulu, slávnostne ju uzavrie a zakope - to sa môže stať doslova na školskom dvore - alebo sa časová kapsula môže ukryť na alebo v skrini v triede.

Na konci projektu sa slávnostne otvorí časová kapsula, ktorá potom nabáda k zamysleniu sa nad tým, čo sa počas projektu zmenilo, ktoré očakávania sa naplnili a ktoré nie, prečo sa tak stalo, ktoré obzory sa rozšírili, ako sa človek počas projektu zmenil atď.

Autobiografický denník

Učebný denník je jednou z najbežnejších a najobľúbenejších foriem reflexie: Deti/mládež si do neho počas svojho pôsobenia priebežne zaznamenávajú svoje zážitky, stretnutia, dojmy, myšlienky a výsledky učenia. Na to ich treba pripraviť navrhnutými otázkami, ktoré majú zodpovedať. Otázky formulujú učitelia. Môže ich byť viac, môžu sa striedať v rôznych obdobiach. Pretože prostredníctvom otvorenej úlohy "viest' si svoj učebný denník" môže byť typickým výsledkom:

"Dnes som prišla do domova dôchodcov o 14:00. Potom som sa porozprávala s niekoľkými seniorkami a pomohla som nakrájať koláč na popoludňajšiu kávu. Bolo to veľmi milé a zábavné. Domov som išla o 16:00."

"Učebný denník o angažovanosti v domove dôchodcov by nemal vyzeráť takto! Hoci súčasťou učebného denníka môže byť opis dennej rutiny, reflexia musí ísť ďalej. Príklady ďalšieho možného obsahu učebného denníka:

- Ľudia v mojom projekte: Kto sú, čo cítia, čo si myslia, ako sa správajú?
- Vplyv môjho správania na angažovanosť: Čo som dnes dosiahol?
- Moje pocity počas projektu: Vzostupy a pády. Kedy sa cítim a ako?
- Výzvy počas projektu a ako som ich riešil?
- Získané poznatky: Čo ma prinútilo premýšľať a prečo? Aké poznatky som z toho získal?

Spojenie medzi skúsenosťou a tým, čo sme sa o nej naučili na hodine: Ako sa to, čo som dnes urobil a zažil, zhoduje s tým, čo som sa dodatočne naučil na hodine?

Na príklade domova dôchodcov by bolo možné položiť nasledujúce otázky: Aké obavy a potreby majú seniori? S akými chorobami bojujú? Čo ich robí šťastnými? Čo ich zarmucuje?

Čo pre mňa znamená fráza "dôstojné starnutie"? Ako žijú starší ľudia? Ako môžem prispieť k tomu, aby bol ich život lepší? Do akej miery im moja angažovanosť pomáha? Ktoré sociálne profesie sa týkajú starších ľudí? Ako sa naša spoločnosť správa k starším ľuďom?

Čo som si doteraz myslel o "starých ľuďoch" a ako to vidím teraz?

Takýto denník, ktorý sa zaoberá týmito a mnohými ďalšími otázkami, spĺňa zásady dobrej reflexie: osobný denník, ktorý presahuje rámec jednoduchého opisu, je výzvou a vytvára prepojenie medzi teóriou a praxou, medzi skúsenosťou a vedomosťami, medzi študentom/mladým človekom a jeho činmi.

Mal by denník zostať súkromný alebo by mal byť prístupný učiteľovi (napr. ako podklad na hodnotenie alebo celkovo na vnímanie progresu žiakov)?

Výhody verejného prístupu: Deti/mládež berú svoju úlohu so skúsenosťami vážnejšie a pristupujú k písaniu učebného denníka s väčšou motiváciou, lepšou trpezlivosťou a väčšou presnosťou.

Snažia sa o hlbšie zamyslenie nad otázkami a nezostávajú povrchní. Okrem toho spätná väzba od učiteľa pomáha ďalej rozvíjať myšlienky a "povzniesť" sa na novú úroveň myslenia. Denník sa nepovažuje len za aktivitu, ale za niečo, čo je potrebné pre proces ich učenia.

Nevýhody verejného prístupu: Emocionálna reflexia je obmedzená. Mnohé deti/mládež sa ostýchajú úprimne vyjadriť svoje pocity a myšlienky, keď vedia, že učiteľ si ich myšlienky prečíta.

Možný kompromis: časti učebného denníka zostanú súkromné (najmä emocionálne časti), zatiaľ čo iné časti (napr. abstrakcia zážitkov a prepojenie s učebným obsahom) budú dostupné učiteľovi/pracovníkovi s mládežou, budú vyzývať k podpore a budú primerane hodnotené.

Denník skupiny / Denník triedy

Denník reflexie alebo učenia sa možno viesť aj ako skupinový denník. To znamená: Učebný denník je voľne dostupný v triede a každý si do neho môže zaznamenať svoje myšlienky, nápady, očakávania, pochybnosti, príbehy a dojmy z aktivity, poznámky z rozhovorov a podobne. Deti/mládež môžu tiež komentovať to, čo už ich kolegovia do denníka zapísali. Môžu pridať kresby alebo náčrty - alebo napísať o nejakej zábavnej udalosti z hodiny alebo počas **angažovanosti**. Kreativite sa medze nekladú. Na záver sa spoločný denník pre všetkých skopíruje, takže každý dostane svoju kópiu.

Na konci projektu sa ponúka aj spoločná diskusia o reflexii v triede.

Alternatívna verzia: veľké, spoločné nástenné noviny

Učenie prostredníctvom angažovanosti - divadlo

Na konci projektu pripraví trieda service learningové divadelné predstavenie pre deti/mládež, ktoré sa budú zúčastňovať na service learningu v nasledujúcom roku. Prostredníctvom skečov, malých scénok a pantomímy deti/mládež prezentujú svoje skúsenosti zo service learningu - môžu to byť konkrétne udalosti z ich služby alebo všeobecné dojmy, myšlienky, nápady a výsledky vzdelávania, ktoré deti/mládež môžu vyvodiť zo svojho zapojenia alebo pokračovania service learningu, o ktoré sa môžu podeliť s "novými" deťmi/mládežou. Osobitná výzva spočíva v zobrazení emócií, ktoré deti/mládež prežívali počas služby, a naučených skúseností, ktoré získali počas service learningu.

Sálu, v ktorej sa nachádza divadlo, vyzdobili deti/mládež kreatívnymi nástennými novinami, kde prostredníctvom obrázkov "rozprávajú" príbeh svojich aktivít v projekte.

V rámci prípravy na predstavenie trieda diskutovala o mnohých otázkach: Aké boli dôležité (krásne, smutné, dojímavé, každodenné...) zážitky počas nášho projektu? Aké skúsenosti sme získali počas service learningu? Čo má naša angažovanosť spoločné s učením v škole? Čo by sme mali sprostredkovať "novým"? Čo "noví" očakávajú a čoho sa obávajú v súvislosti so service learningom a ako ich môžeme čo najlepšie pripraviť na naše divadlo?

Že máme milión...

...ako by sme mohli byť nápomocní našim partnerom?

To znamená.

..... čo by mohli urobiť pre vyriešenie tohto (sociálneho, environmentálneho, ...) problému?

Prostredníctvom tejto reflexie by deti/mládež mali vidieť skutočnú potrebu svojej angažovanosti a diskutovať o tom, ako tento milión investovať. Najprv musia spoločne analyzovať, kde sú silné a slabé stránky partnera zapojenia, čo je najväčší problém? Na akú úlohu by ste potrebovali peniaze ako prvé? Aký je teda ďalší krok? Čo je najmenej dôležité? Ktoré konkrétne problémy by sa dali zlepšiť? A podobne.

Úloha reflexie vyžaduje, aby deti/mládež presne pozorovali a analyzovali situáciu, príčiny a požiadavky ich zapojenia a následné problémy. Ide aj o to, aby prijali perspektívu partnera.

Metódu možno rozšíriť diskusiou o otázkach: Existujú nejaké ďalšie problémy a požiadavky, ktoré sa nedajú vyriešiť peniazmi? Môžete uviesť príklady z angažovanosti?

Slovo týždňa

Deti/mládež majú za úlohu zapamätať si slová použité (napr. odborné slová) počas angažovanosti, ktoré nepoznali alebo nepočuli a nepoznajú ich význam.

Na stretnutí v triede môže každý žiak povedať svoje "slovo týždňa" a spoločne sa zamyslieť ako trieda: Čo si myslíte o tomto pojme? Čo by to mohlo znamenať? Čo vám toto slovo pripomína? Kde sa dá vyhľadať, čo toto slovo znamená?

Keď sa objasní význam slova, môže sa uskutočniť reflexia obsahu na danú tému. Alebo: Deti/mládež majú za úlohu premýšľať a uvažovať o danom pojme v **učebnom** denníku.

Alebo: Mali by sa pokúsiť previesť daný pojem do kresby. Alebo: Na konci zapojenia deti/mládež napíšu krátky príbeh, báseň alebo rým, ktorý obsahuje slovo týždňa.

Alternatíva: "Emócia týždňa" - počas stretnutia s reflexiou deti/mládež diskutujú o pojme, ktorý obzvlášť poznačil ich **angažovanosť** počas tohto týždňa.

Reflexia so štandardmi učenia sa službou

Pred zapojením sa deti/mládež oboznámia so štandardmi service learningu a pod vedením učiteľa/pracovníka s mládežou si premyslia, ako by mohli dosiahnuť jednotlivé štandardy prostredníctvom zapojenia sa do komunity.

Deti/mládež by mali z poskytnutých materiálov vypísať všetky štandardy a premyslieť a prediskutovať, ako to bude presne vyzeráť (napr. aké aktivity by sa mali v rámci service learningu vykonávať, aby sa správne preskúmali potreby). Každý žiak môže mať konkrétnu predstavu o type a spôsobe realizácie zapojenia - dôležité je, aby použili svoju predstavivosť.

Počas zapojenia sa môžu deti/mládež zamyslieť a skontrolovať, do akej miery dosiahli jednotlivé štandardy. Môžu premýšľať a diskutovať o tom, čo sme očakávali, ale nestalo sa? Na čom musíme ešte popracovať? Čo sa ešte chceme konkrétne naučiť?

Na záver sa všetko zopakuje a urobí sa záverečná reflexia: Ako môžu service learningové projekty pomôcť pri dosahovaní štandardov? Aké skúsenosti sme v tejto súvislosti získali? Má praktická práca niečo spoločné s učením?

Horčíkové svetlo

Magnéziové svetlo je forma krátkej reflexie, ktorá sa môže používať dôsledne počas celého projektu. Ide o zastavenie sa, aby sme si vedome uvedomili vlastný pokrok, predstavili si a uchovali obzvlášť dôležité informácie alebo hovorili o svojej aktuálnej nálade či pocitoch. Pri magnéziovom svetle je najlepšie, ak skupina detí/mládeže sedí v kruhu.

Pri horčíkovom svetle má každý krátky čas (2 minúty) na premyslenie položenej otázky na zamyslenie. Potom jeden študent začne tým, že jednou vetou povie bod, ktorý je pre neho obzvlášť dôležitý. Toto slovo odovzdajú buď okolo kruhu, alebo vybranému študentovi (napr. odovzdaním "hovoriaceho kameňa" alebo "lopty").

Príjemca sa môže rozhodnúť, či na to niečo odpovie, alebo slovo odovzdá ďalej. Je dôležité, aby deti/mládež nekomentovali krátke výpovede ostatných; skupina je počas výpovedí len poslucháčom. Výpovede teda prechádzajú priestorom ako magnéziové svetlo. Ostatné deti/mládež môžu položiť doplňujúcu otázku, len ak je to naozaj potrebné.

Alternatívna verzia: Namiesto loptičky, ktorá sa hádže alebo podáva ďalej, sa môže použiť kľbko priadze. Prvá osoba, ktorá hovorí, drží koniec priadze a hádže loptičku ďalej. Takto sa počas magnézia v strede kruhu vytvorí sieť z priadze, ktorá symbolizuje spojenie zážitkov a pocitov detí/mladých.

Zrkadlenie v kruhoch

Skupina detí/mládeže sa rozdelí na dve rovnaké podskupiny. Prvá skupina tvorí vnútorný kruh, druhá vonkajší kruh. Jeden žiak z vonkajšieho kruhu sedí oproti druhému žiakovi z vnútorného kruhu. Dvojice stoja oproti sebe.

Skupina dostane otázku na zamyslenie, o ktorej by si dvojice mali vymeniť napríklad myšlienky: Aký bol najkrajší zážitok z tohto týždňa? Vnútorný kruh má za úlohu o tomto zážitku porozprávať, zatiaľ čo vonkajší kruh počúva a kladie otázky. Po niekoľkých minútach všetci na pokyn vedúceho vstanú a presunú sa o tri miesta ďalej - vnútorný kruh sa posunie v smere hodinových ručičiek a vonkajší kruh v opačnom smere, takže noví partneri sedia oproti sebe. Teraz by mal vonkajší kruh hovoriť a vnútorný kruh klásť otázky.

Ďalšie kolá môžu pokračovať. Odraz guľôčkového ložiska zvyčajne prechádza štyrmi alebo piatimi kolami.

V každom kole je možné položiť novú otázku na zamyslenie - alebo aby deti/mládež vo vonkajšom a vnútornom kruhu hrali rôzne úlohy. Napríklad vnútorný kruh: deti/mládež, vonkajší kruh: partneri pre zapojenie.

Odraz obrazu

Príprava: Na steny v miestnosti rozvešajte rôzne obrázky a fotografie. Obrázky by mali byť vhodnou kombináciou konkrétnych a abstraktných motívov; môžu zobrazovať ľudí a/alebo jednoducho farby a tvary. Je dôležité mať pestrý výber (napríklad zozbierajte a vystrihnite časopisy, katalógy, brožúry, knihy...).

Postup: Položte otázku na zamyslenie (Ako prebieha náš service learningový projekt? Ako sa nám darí tímová práca? Ako sa práve teraz cítim? Ako sa cítim po dnešnej hodine? Keď premýšľam o našom nadchádzajúcom projekte..., Keď premýšľam o svojom včerašom dobrovoľníckom dni...) a požiadajte deti/mládež, aby si najprv prešli a prezreli všetky obrázky s touto otázkou na mysli. Potom by sa mali postaviť k obrázku, ktorý ich v súvislosti s touto otázkou najviac oslovil. Deti/mládež sa môžu striedať - stáť pri obrázku, ktorý si vybrali - a stručne vysvetliť svoj výber.

Pocity na otvorenom mori

Príprava: Veľký modrý list papiera sa zavesí na stenu alebo na nástenku (= more). Na tabuľu sa náhodne pripevní niekoľko zelených okrúhlych kúskov papiera pomocou lepiacej pásky (alebo špendlíkov) a zavesia sa na more. Na každom kúsku papiera je napísaná emócia, napríklad: nadšenie, zábava, stres, motivácia, únava, radosť, šťastie, neistota...

Postup: Deti/mládež si z farebného papiera vyrobia malé loďky a napíšu na ne svoje mená. Potom loďky vložia do vody: "Vidíte veľké more s ostrovmi, na ktorých sú napísané rôzne pocity. Pripnite, prosím, svoju loďku k tomu miestu v mori, ktoré najlepšie vystihuje, ako sa práve cítite. Ostrovy sa môžu presúvať a môžu sa pridávať aj nové ostrovy." (Pripravte si na to prázdne šablóny ostrovov a perá!). Vytvoríte tak jasný prehľad o nálade skupiny - a o tom, ako sa mení v priebehu učenia sa v službe alebo od začiatku do konca hodiny reflexie (na tento účel požiadajte deti/mladých, aby svoje lodičky premiestnili). Obrázok poskytuje príležitosť na rozhovor, otázky a spoločnú reflexiu.

Ciele: vedome vnímajte a vyjadrujte svoje vlastné emócie a nálady.

Strom poznania

Deti/mládež nakreslia na veľký hárok papiera strom s korunou a kmeňom. Na tento strom teraz môžu zavesiť ovocie. Deti/mládež dostanú listy papiera červenej, zelenej, žltej alebo hnedej farby:

- Červené plody (karty) sú zrelé, chutné ovocie: pozitívne zážitky a krásne skúsenosti počas angažovanosti, povzbudivá veta, ktorú niekto povedal, dosiahnutý cieľ, úspech v učení...
- Zelené plody (karty) sú ešte nezrelé, chcete pokračovať v práci na týchto nežných púčikoch, vylepšovať ich: veci, ktoré zostali nejasné, procesy učenia, ktoré sa začali, ale mali by pokračovať, želania nabudúce...
- Žlté alebo hnedé plody (karty) sú neočakávané udalosti: veci, ktoré sa nepodarili, zážitky a udalosti počas zasnúbenia,

Deti/mládež zavesia svoje osobné ovocie na strom poznania a podelia sa o svoje skúsenosti. Ovocie na strome podnecuje otázky a diskusiu v triede.

Kedy? Priebežná reflexia počas učenia sa v službe alebo záverečná reflexia.

UKONČENIE, OSLAVA A ZÁVEREČNÉ HODNOTENIE

Oslava je dôležitým momentom na uznanie, stretnutie a zblíženie. Je to ideálna príležitosť podať správu o vykonanej práci partnerom, ktorí sa tak aktívne nezúčastnili na projekte, motivovať ostatných, aby začali svoje vlastné projekty, zreflektovať skúsenosti a vidieť, koľko sa toho na tejto ceste naučili a urobili.

Záverečná reflexia

V tomto bode sa reflexia zameria na projekt ako komplexnú skúsenosť, ktorú skupina prežila. Cieľom je dať zjednocujúci význam skúsenosti ako celku, vykonanej práci a získaným poznatkom. Odporúčame tiež zdieľať individuálne pocity a emócie. Tieto momenty posilňujú pocit vlastníctva a pomáhajú účastníkom dať zmysel tejto subjektívnej skúsenosti a usporiadať ju ako súčasť svojich spomienok.

Obrázok je hodný tisíc slov

Táto činnosť:

- + podporuje rozvoj metaforického vyjadrovania
- + Uprednostňuje reflexiu projektu ako celku

Ponúknite účastníkom veľké množstvo obrázkov rôznych typov a požiadajte ich, aby si vybrali jeden, ktorý reprezentuje to, čo zažili počas projektu. Keď budú pripravení, vyzvite každého účastníka, aby ukázal skupine obrázok, ktorý si vybral, a vysvetlil, prečo si ho vybral a čo pre neho tento obrázok predstavuje.

Čo som si priniesol, čo som si odniesol

Táto činnosť:

- + Uprednostňuje reflexiu projektu ako celku
- + Uprednostňuje reflexiu osobného rozvoja bez ohľadu na výsledok projektu
- + Pomáha uvedomiť si subjektívne aspekty, ktoré by inak mohli zostať skryté

Posaďte sa do kruhu a požiadajte každého účastníka, aby sa podelil o svoje skúsenosti a odpovedal na dve otázky: Čo si priniesli na začiatku projektu (pochybnosti, obavy, vedomosti a očakávania)? A čo si z tejto skúsenosti odnášajú (vedomosti, obavy, väzby, ponaučenia)? Odpovede napíšte na plagát, na ktorom sú zhromaždené všetky komentáre, z ktorých sa potom môže vytvoriť mrak slov (5.b.a).

Z vrcholu hory

Táto činnosť:

- + Uprednostňuje reflexiu projektu ako celku
- + Uprednostňuje reflexiu osobného rozvoja bez ohľadu na výsledok projektu
- + Pomáha uvedomiť si subjektívne aspekty, ktoré by inak mohli zostať skryté

Rozdajte hárky papiera s kresbou hory a požiadajte každého účastníka, aby nakreslil svoju cestu zdola nahor ako znázornenie toho, čo zažil počas projektu. Spodok bude predstavovať moment, keď sa rozhodli zapojiť do projektu, a vrchol bude predstavovať ciele projektu.

Požiadajte ich, aby určili nasledujúce body:

- Vánok: momenty, ktoré boli pre projekt závanom čerstvého vzduchu a uvoľnili napätie.
- Stretnutia pri táboráku: chvíle, keď bolo najdôležitejšie skutočné spojenie s ostatnými.
- Scénické vyhlídky: chvíle, keď mali možnosť širokého a komplexného pohľadu na projekt.
- Skratky cez les: momenty, udalosti alebo situácie, ktoré urýchlili vývoj činností.
- Skalnatý terén: chvíle, keď museli kráčať opatrne a váhavo.
- Aktivovaný GPS: udalosti alebo situácie, ktoré si vynútili zmenu smeru, a dôvody tejto zmeny.

Môžete pridať akékoľvek položky, ktoré považujete za dôležité. Keď účastníci dokončia svoje kresby, požiadajte ich, aby sa o ne podelili so zvyškom skupiny. Tu je niekoľko podnetných otázok pre záverečnú reflexiu: Dosiahli sme vrchol (dosiahli sme naše ciele)? Ktoré príjemné a nepríjemné prekvapenia sme našli na ceste? Išli všetci po rovnakej trase? Čo ste sa počas tejto cesty naučili?

Kreslenie na pamiatku

Táto činnosť:

- + Podporuje rozvoj sebavyjadrenia a umožňuje vypočúť si názor zúčastnených detí
- + Umožňuje zahrnúť pohľad mladých účastníkov a poznať ich názory

Táto aktivita je veľmi užitočná, keď sa na projekte zúčastňujú malé deti. Požiadajte každé z nich, aby nakreslilo moment, ktorý sa im počas zážitku najviac páčil, alebo aby vybralo fotografiu, ktorá ho predstavuje, a vysvetlilo, prečo. Kresby alebo fotografie potom vystavte na záverečnom podujatí vedľa ich **svedectiev** a dôvodov. V tomto prípade by na rozdiel od aktivity uvedenej v časti 5.a.a malo každé dieťa opísať moment, ktorý sa mu najviac páčil, a nie projekt ako celok.

Skupinová fotografia účastníkov a zainteresovaných strán

Táto činnosť:

- + Posilňuje skupinovú identitu
- + ukazuje spôsob vyjadrenia vďaka všetkým účastníkom
- + Je užitočným materiálom na šírenie v rôznych formátoch (médiá, blogy, sociálne médiá, nástenky atď.).

Skupinová fotografia je tradičnou súčasťou projektu a má to svoj dôvod: je veľmi dôležité vidieť celú skupinu spolu, ako oslavuje a uzatvára projekt. Táto fotografia môže byť tiež vystavená na školskej nástenke alebo uverejnená v školskom bulletine. Nezabudnite na všetkých účastníkov: deti/mládež, učiteľov, úrady, komunitných partnerov, spolupracujúce organizácie alebo rodiny, štátne inštitúcie alebo miestne inštitúcie atď. Dobrou alternatívou je urobiť fotografiu na začiatku projektu a potom ďalšiu na konci, aby ste videli zmeny v účasti, ľudí, ktorí sa zapojili do projektu na začiatku, ale už nie sú jeho súčasťou, atď.

Oblak slov

Existuje niekoľko webových stránok, ktoré možno použiť na vytvorenie obrázkov tvorených slovami, pričom veľkosť slova sa určí podľa toho, koľkokrát sa v danom texte objaví. Čím častejšie sa slovo používa, tým bude väčšie. Požiadajte účastníkov, aby po ukončení projektu napísali svoje záverečné myšlienky, všetky svoje výpovede zadali do textového poľa aplikácie a potom zvolili tvar mraku slov. Môžete vybrať reprezentatívny tvar a potom ho vytlačiť a vystaviť na školskej nástenke alebo v triede. Môžete sa podeliť o myšlienky týkajúce sa najväčších slov a najvýznamnejších chýbajúcich slov.

Uzavretie a rozhovory

Táto činnosť:

- + Podporuje zapojenie komunity
- + Je vynikajúcim vstupom pre šírenie výsledkov projektu
- + Pomáha pri rozhodovaní o budúcich návrhoch prispôsobených hodnoteniam účastníkov

Počas záverečnej akcie sa môžu uskutočniť rozhovory s rôznymi účastníkmi. Je dôležité, aby boli zastúpené všetky skupiny: deti/mládež, učitelia, orgány inštitúcií, darcovia, komunita atď. Ich výpovede sa môžu uverejniť na blogu projektu alebo sa môžu zahrnúť do tlačenej publikácie alebo digitálneho bulletinu. Odporúčame klásť otázky zamerané na zhrnutie skúseností, vyzdvihnutie ich pozitívnych aspektov a identifikáciu nedoriešených a nových výziev.

Zhrnutie skúseností

Táto činnosť:

- + Je vynikajúcim vstupom pre šírenie výsledkov projektu
- + Uprednostňuje integráciu učebných osnov
- + uprednostňuje podrobnú analýzu špecifických aspektov projektu
- + Podporuje analytické myslenie

Toto zhrnutie by nemalo mať viac ako jednu stranu a môže obsahovať fotografie a obrázky. Toto cvičenie prinúti účastníkov identifikovať kľúčové prvky zážitku a v skratke opísať projekt a jeho účinky.

Navrhujeme zahrnúť tieto údaje:

- 1) Názov inštitúcie, ktorá vedie/vyvíja projekt:
- 2) Názov projektu/skúsenosti:
- 3) Dátum začatia:
- 4) Stručný opis projektu a vyvinutých aktivít:
- 5) Sociálny problém a cieľová skupina:
- 6) Ciele: a) Hlavný cieľ: b) Ciele vzdelávania: c) Ciele služby:
- 7) Školské predmety/triedy alebo učebný obsah:
- 8) Hlavná služba poskytovaná komunite:
- 9) Účasť komunity, spojencov a partnerov: a) Počet učiteľov: b) Počet detí/mládeže: c) Počet partnerov z komunity: d) Ostatní účastníci:
- 10) Úspechy (týkajúce sa cieľov služby a vzdelávania alebo iných úspechov, ktoré sa mohli vyskytnúť):
- 11) Budúce výzvy a vyhliadky:
- 12) Fotografie, grafy a obrázky

Záverečné hodnotenie

Počas celého projektu sme zdôrazňovali dôležitosť hodnotenia. Hodnotenie v okamihu ukončenia projektu znamená viac než len meranie dosiahnutej úrovne znalostí alebo výsledkov vykonanej práce. Hodnotenie v tomto momente nám umožňuje podať správu o vykonanej práci našim partnerom, prijať rozhodnutia o budúcich smeroch a vytvoriť poznatky alebo výskum, ktoré podporia našu prácu tvrdými údajmi a poslúžia ako zdroj inšpirácie pre ostatných. Toto hodnotenie by malo byť participatívne, malo by zahŕňať všetky skupiny účastníkov a malo by sa zameriavať nielen na hodnotenie cieľov, ale aj na zhromažďovanie informácií pre budúce projekty.

Eseje a ústne prezentácie

Táto činnosť:

- + Podporuje rozvoj zručností v oblasti písania a výskumu
- + Uprednostňuje integráciu učebných osnov
- + Poskytuje špecifické poznatky o konkrétnych témach a smerovanie vyučovania

Každý študent predloží esej, v ktorej opíše svoje skúsenosti s projektom a získané poznatky. Podľa uváženia učiteľa môže mať esej voľnú štruktúru alebo sa môže zakladať na niektorých orientačných otázkach. Môže byť tiež doplnená ústnou prezentáciou a diapozitívmi na príslušnú tému. Cieľom eseje je preskúmať teóriu a **vývoj** projektu, ponúknuť podrobný opis skúseností a predložiť závery, ktoré sa snažia zmysluplne využiť skúsenosti a otvoriť dvere novým návrhom. Na rozdiel od systematizácie vysvetlenej v bode 5.b.d by esej mala byť

dlhšia a mala by obsahovať koncepty a myšlienky, ktoré poskytujú zdôvodnenie projektu, činností a záverov.

Prieskumy spokojnosti

Táto činnosť:

- + uprednostňuje podrobnú analýzu špecifických aspektov projektu
- + Podporuje analytické myslenie
- + Podporuje vedenie študentov

V service learningových projektoch je veľmi dôležité, aby sa komunita podieľala na definovaní kritérií hodnotenia projektu.

Požiadajte deti/mládež, aby uskutočnili prieskum spokojnosti medzi členmi komunity, ktorí sú do projektu priamo zapojení, a aby spolu s nimi definovali kritériá hodnotenia vplyvu a úspešnosti projektu. Táto aktivita:

- + Pomáha identifikovať najsilnejšie a najslabšie stránky projektu z pohľadu rôznych účastníkov
- + Pomáha zhromažďovať informácie na usmernenie budúcich činností
- + Podporuje vodcovstvo žiakov

Semafór

Požiadajte účastníkov, aby sa stretli vo svojich rovesníckych skupinách (napríklad deti/mládež, učitelia, členovia komunity atď.) a diskutovali, hodnotili a opisovali nasledujúce položky:

- 3 postojové faktory, ktoré uľahčili rozvoj projektu
- 3 faktory, ktoré by sa mali zlepšiť alebo posilniť, aby sa dosiahli lepšie výsledky
- 3 faktory, ktoré by sa mali obmedziť alebo odstrániť, aby sa zabezpečila efektívnosť nových projektov

Každá skupina faktorov bude priradená k zelenému, žltému a červenému svetlu semaforu. Svetlá môžu byť znázornené pomocou plagátových tabúl v troch farbách, na ktoré účastníci nalepia svoje písomné pripomienky. Potom budú diskutovať o odpovediach ostatných skupín a o zhodách a rozdieloch v ich názoroch. Táto aktivita sa môže použiť s rôznymi trojicami, ktoré môžu nahradiť alebo doplniť vyššie opísanú aktivitu. Otázka sa môže napríklad týkať 3 aspektov, o ktorých sa dozvedeli, 3 aspektov, o ktorých by sa chceli dozvedieť viac, a 3 aspektov, o ktorých by sa chceli dozvedieť viac, ale majú pocit, že neboli v hre; alebo 3 aktivít, ktoré fungovali dobre, 3 aktivít, ktoré potrebujú určité úpravy, a 3 aktivít, ktoré by sa nemali opakovať. V každom prípade je rozhodujúce zamyslieť sa nad odpoveďami.

Dotazník pre partnerov komunity

Táto činnosť:

- + Pomáha identifikovať najsilnejšie a najslabšie stránky projektu z pohľadu rôznych účastníkov
- + Pomáha zhromažďovať informácie na usmernenie budúcich činností + Podporuje vedenie študentov

Tento dotazník vypracoval tím Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (Slovensko). Jeho hlavným cieľom je zhromaždiť údaje o tom, ako komunitní partneri vnímajú a hodnotia realizáciu projektu a jeho výsledky. Je to veľmi užitočný nástroj na hodnotenie projektu a jeho vplyvu na komunitu a na zváženie budúcich iniciatív. Celý dotazník v anglickom jazyku je k dispozícii na tejto webovej stránke: www.slihe.eu

Mapa zážitkov

Cieľ: Táto aktivita slúži na zhodnotenie výsledkov SL projektu a môže sa použiť aj na individuálnu alebo skupinovú reflexiu v závere projektu.

Trvanie: 60 minút

Materiály: Fixy, flipchartový papier, vytlačené alebo utopené oblasti mapy

Opis činnosti

Poznámka: Mapa skúseností sa môže použiť na individuálnu reflexiu, ale najlepšie je použiť ju na skupinovú reflexiu po realizácii service learningového projektu.

Zážitková mapa je kreatívny nástroj, ktorý stimuluje reflexiu a komunikáciu vo veľkých skupinách, ako aj v menších skupinách (4 až 8 osôb); stimuluje tvorivosť a asociácie; pomáha rozvíjať emocionálnu inteligenciu mladých ľudí/žiakov; pomáha mladým ľuďom/žiakom pochopiť ich skúsenosti a proces učenia sa; podporuje účasť a vnímanie zdieľania rovnakých skúseností;

Po dokončení service learningového projektu navrhnete analýzu najintenzívnejších momentov plánovania a realizácie projektu pomocou mapy skúseností.

Rozdeľte žiakov do 3, najviac 4 skupín. Každá skupina dostane flipchartový list, fixky, poster a leták s nižšie uvedenými oblasťami a otázkami. Na stenu umiestnite príklad (nákres) mapy zážitkov a v krátkosti ju predstavte, navrhnete príklady s názvami oblastí na mape a spôsobmi ich interpretácie (pozri oblasti mapy nižšie). Pre každú oblasť môžete nakresliť symboly.

Vyzvite žiakov, aby v skupinách analyzovali zážitky zo service learningového projektu a pomocou flipchartových papierov a fixiek nakreslili vlastnú mapu zážitkov, ako skupina videla, počula, cítila, prežívala, interpretovala a vyvodila závery o zážitkoch, ale s použitím oblastí z našej mapy zážitkov alebo pridaním ďalších oblastí.

Na záver vyzvite každú skupinu, aby predstavila svoju mapu zážitkov zo služby a zdôvodnila, prečo si vybrala práve tie oblasti, ktoré si vybrala, čo pre ňu znamenajú a ako sa jej spájajú s obrázkom, názvom oblasti a tým, ako vnímala daný moment svojho zážitku doteraz.

Vysvetlite, že otázky v letáku sú tu preto, aby im pomohli hlbšie sa zamyslieť nad touto skúsenosťou.

Hoci je na mape 18 oblastí, žiaci si môžu vybrať tie, ktoré sa týkajú ich skúseností v oblasti service learningu - nemusia použiť všetky oblasti a symboly. Ku každej oblasti môžu napísať názov oblasti a/alebo vytvoriť aj symbol pre danú oblasť a diskutovať o tom, aké to pre nich bolo. Práca v skupine môže trvať 30 až 45 minút, podľa veľkosti skupiny a stupňa zložitosti service learningového projektu, ktorý spracovávajú.

Na konci sa každá skupina podelí s ostatnými. Skupinové zdieľanie môže trvať 5 až 10 minút na skupinu, podľa zložitosti aktivity a úrovne reflexie skupiny.

Súbor otázok nám pomáha preniesť závery, nedávno získané poučenie, do iných životných kontextov alebo do iných oblastí poznania: kde by som mohol využiť to, čo som zistil, čo by som mohol urobiť inak, či sa môžem zaviazat' a pod.

Pri prezentácii mapy každej skupiny môžete položiť niekoľko podporných otázok, aby ste sa uistili, že žiaci prešli všetkými krokmi reflexie: Analýza, Interpretácia a Prenos.

Na konci aktivity zdôraznite najdôležitejšie myšlienky, ktoré všetky skupiny zdieľali, a zamerajte sa hlavne na zmeny, ktoré mohli vidieť u príjemcov pomoci v komunite a tiež v ich osobnom rozvoji.

Pracovný list 7: **Mapa** skúseností

Oblasti na mape	Potenciálne otázky, ktoré môžete klásť ako facilitátor počas prezentácií.
Prameň zvedavosti	Čo vás najviac zaujalo? Čo vás zaujalo? Čo vás prinútilo premýšľať?
Most plánovania	Ako ste projekt plánovali? Čo presne ste robili? S akými výzvami ste sa stretli? Aké úspechy ste dosiahli?
Vietor strachu	Z čoho ste mali najväčšie obavy? Z čoho pramenili? Ako ste ich prekonali?
Búrka emócií	Aké boli vaše hlavné emócie/ pocity? Opíšte ich. Čo ich vyvolalo? Ako ste reagovali?
Oblaky napätia	Aké boli najnapínavejšie momenty počas realizácie service learningového projektu?
Blokujúca bažina	Je niečo, z čoho ste v napätí? Čo? Prečo si myslíte, že ste boli napätí? Kde ste sa pri tejto činnosti najviac zasekli? Podarilo sa vám túto prekážku prekonať? Ako? Aké boli jej zložky?
Slnko inšpirácie	Čo vás inšpirovalo? Ako ste túto inšpiráciu využili?
Strom dôvery	Čo vo vás vzbudilo dôveru/nedôveru? Ako vznikla? Ako pomáha dôvera?
Vietor zmien	Ako vás táto skúsenosť mení? Ako sa odteraz zmeníte? Ako je teraz iná komunita?
Púšť zmätku	Čo bolo najviac mätúce? Prečo sa objavil zmätok? Podarilo sa vám ho prekonať? Ako?
Stromy šťastia/spokojnosti	Aké boli najspokojnejšie a najradostnejšie momenty? Ako a prečo sa objavili? Čo ste v tej chvíli urobili ako skupina alebo individuálne?
Rieka napätia	Aké boli najnapínavejšie momenty? Čo ich spôsobilo? Ako ste reagovali na napätie? Prekonali ste ho? Ak áno, ako?
Jazero čistoty	Čo vnieslo do vašej skúsenosti jasnosť? Kto a čo vám ju pomohlo priniesť? V akom stave ste sa nachádzali v okamihu jasnosti? Ako ste sa cítili?
Vodopád riešení	Aké riešenia ste identifikovali? Ako ste ich našli? Ako ste sa cítili, keď ste ich našli?
Lavína problémov	Aké boli najväčšie výzvy alebo problémy, s ktorými ste sa stretli? Ako ste sa cítili? Čo ste sa od nich naučili?

Dážd' podobností	Aké podobnosti ste našli medzi vašou skúsenosťou a inými situáciami vo vašom živote? Čo ste počas zážitku zistili o sebe, o ostatných, o skupine, o činnosti atď.?
Hora objavov	Čo sa vám počas zážitku potvrdilo - o vás, o ostatných, o skupine, o činnosti, o komunite atď.?
Jaskyňa budúcnosti	Čo budete po tejto skúsenosti robiť inak? Máte plán do budúcnosti?

Bumerang Puzzle

Ciel': Účastníci by mali z tejto aktivity odísť so schopnosťou zhodnotiť výsledky service learningového projektu Trvanie: 60 minút

Materiály: Popisovače, flipchartový papier, bumerang (papier)

Opis činnosti

Je to nástroj, ktorý stimuluje reflexiu a komunikáciu vo veľkých skupinách, ako aj v menších skupinách (4 až 8 osôb); stimuluje tvorivosť a asociácie; pomáha budovať sebavedomie mladých ľudí/žiakov; metakogníciu, pochopenie ich skúseností a procesu učenia; podporuje účasť a vnímanie zdieľania rovnakých skúseností;

Po ukončení service learningového projektu navrhnete analýzu sebauvedomenia a poznania, ktoré sa objavili počas projektu, pomocou **bumerangovej skladačky**.

Dajte účastníkom papierový tvar bumerangu a opýtajte sa ich, čo vidia, prečo práve tento tvar.

Ak hodíte bumerang správnym spôsobom, vráti sa k vám. Rovnako je to aj s komplimentami: ak niekoho pochválite, zvyčajne sa vám to vráti v tej či onej podobe.

Vyzvite účastníkov, aby napísali a nakreslili svoj tvar bumerangu:

- čo pre nich znamená starostlivosť?
- úkony starostlivosti, ktoré vykonali počas projektu
- ako sa starali aj o seba
- symbol starostlivosti
- citát / zjavenie / prejav starostlivosti, ktorý vykonal niekto iný počas SLP
- ozdobiť svoj bumerang / farebné ohraničenie medzi odpoveďami (trvať na výzdobe)

Požiadajte účastníkov, aby sa o svoje zistenia podelili s partnerom. Ak ide o malú skupinu, môžu všetci predstaviť bumerang svojho partnera.

Ak je skupina veľká, môžu sa navzájom prezentovať v skupinách. Potom sa o niektoré nápady môžu podeliť vo veľkom publiku.

Položte účastníkom 3 až 5 otázok, ktorými si overíte všeobecný rast v skupine. Je na Vás či umožníte odpovedať na otázky len niektorým účastníkom alebo vyzvete všetkých. Možnosťou je aj to, aby odpovede napísali na lístočky.

Na flipchartových papieroch alebo na stene/nástenke vytvorte umelecké dielo (koláž) zo všetkých bumerangov. Pridajte lístky s odpoveďami účastníkov.

Požiadajte účastníkov, aby vyplnili jednotlivé hárky alebo svoj osobný denník:

Otázky	Odpovede	Ste spokojní s dosiahnutým pokrokom?
Na akú osobnú potrebu som sa viac zameral?		
Ako som sa o seba postaral?		
Ako som sa postaral o ostatných?		
Ako sa zlepšujú moje vzťahy?		
Aký je môj ďalší cieľ?		
Čo urobím, aby som to dosiahol?		
Akú podporu potrebujem a od koho?		
Ako zistím, že som to dosiahol?		

DOKUMENTÁCIA

Projekty majú začiatok a koniec. Zaznamenávanie ich vývoja a dokumentovanie ich ukončenia umožňuje vnímať ich ako zmysluplné, konzistentné a komplexné celky a uľahčuje ich komunikáciu.

Dokumentácia projektu má niekoľko výhod:

- vykonáte prípravné práce a zozbierate materiál na prezentáciu pre oslavnú fázu service learningu.
- Je vhodné vždy myslieť na zabezpečenie a uchovanie materiálu na prezentáciu projektu verejnosti s cieľom získať finančnú pomoc, presvedčiť ostatných o jeho výhodách (napríklad riaditeľov škôl), prezentovať sa pri stretnutí s inými školami na sieťovacích stretnutiach, informovať novinárov alebo analyzovať projekt a prísť s novým projektom.

Ako môžete s deťmi/mladými zdokumentovať projekt bez toho, aby vás to stálo veľa zdrojov?

Čo zodpovedá dokumentácii?

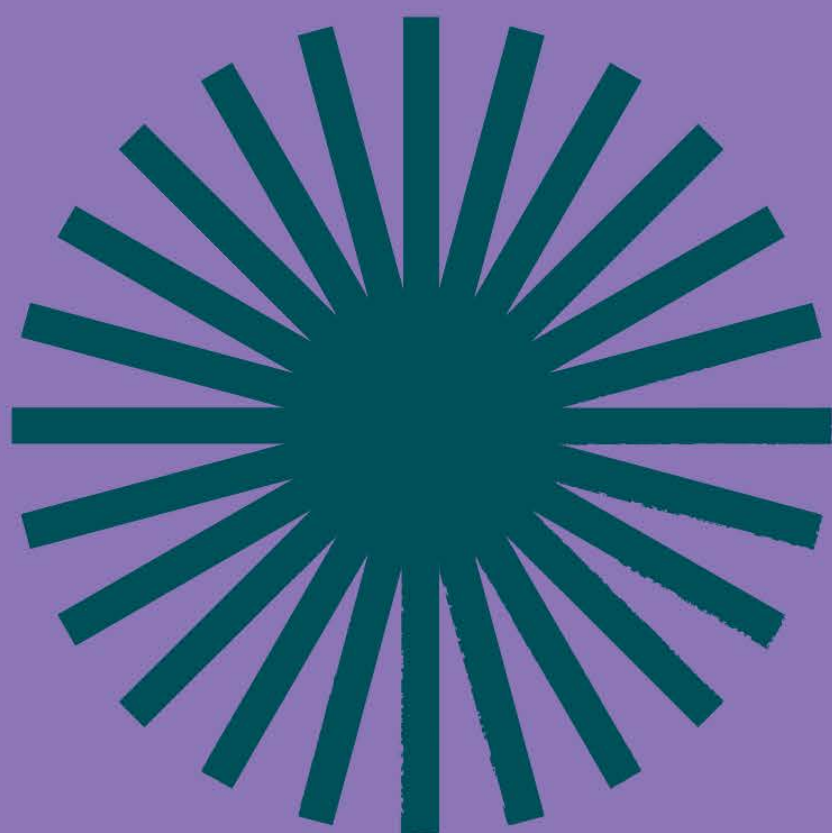
Počas plánovania ste už zhromaždili množstvo dokumentačného materiálu a máte ho v písomnej podobe.

V nasledujúcom texte vám ponúkame niekoľko nápadov a návrhov:

- Stručný opis projektu a časové plánovanie (napr. vo forme časovej osi)
- Zoznam zúčastnených učiteľov a detí/mládeže, tried, škôl s ich kontaktnými údajmi, názvom/telefónom a e-mailom každej zúčastnenej školy.
- Prezentácia účasti žiakov (napr. aké rozhodnutia prijali deti/mládež a ako k nim dospeli?)
- Opis zdroja projektu (Ako ste sa dostali k projektu?) spomenuté témy/potreby komunity a zúčastnených komunitných partnerov.
- Opis prepojenia medzi vašim projektom a vzdelávacím cieľom/vzdelávacími štandardmi
- Reflexia učiteľa o úspechoch a ťažkostiach pri práci na projekte, návrhy na zlepšenie budúcich projektov
- Prehľad metód hodnotenia so stručným odôvodnením použitia konkrétneho nástroja hodnotenia
- Návrhy na zmeny v oblasti obce a školy s cieľom získať lepšie východiskové podmienky pre budúce service learningové projekty
- Fotografie a prípadné videá alebo webové stránky o projekte
- Príklady denníkov, študentských portfólií, výsledkov práce na projekte, zábavných materiálov a hodnotenia projektu
- Listy napísané deťmi/mladými ľuďmi v rámci projektu alebo články v novinách
- Správy v novinách o projekte
- Rozhovory, príbehy, komentáre a citácie učiteľov, detí/mládeže, vedenia školy a partnerov/členov komunity
- Správy alebo dokumenty o projekte pripravené pre deti/mládež, vedenie školy alebo skupiny odborníkov (vrátane nahrávok na videokazetách a audiokazetách)
- Pracovné materiály a program každého stretnutia

BIBLIOGRAFIA

- Eyler, J., Giles, D. (1999). Kde je učenie v service-learningu? San Francisco: Jossey-Bass.
- Eyler, J., Giles, D. E. Jr., & Schmiede, A. (1996). A practitioner's guide to reflection in service-learning: Student voices and reflections (Príručka pre praktikov k reflexii v service-learning: Hlasy a úvahy študentov). San Diego: Learn & Serve America National Service-Learning Clearinghouse.
- Skupina autorov (2022). Service Learning Upscaling Social Inclusion for Kids - SLUSIK. Brusel: Centrum pre európske dobrovoľníctvo - CEV.
- Skupina autorov (2023). Zapál'te iskru komunity. Priština: Kosovská organizácia pre talenty a vzdelávanie.
- Regina, C., Ferrara, C. (2017). Service learning in Central and Eastern Europe handbook for engaged teachers and children/youth (Príručka pre angažovaných učiteľov a deti/mládež). Buenos Aires: CLAYSS.
- Seifert, A., Zentner, S., Nafy, F. (2012). Praxisbuch Service-Learning - Lernen durch Engagement and Schulen (Praxisbuch Učenie sa službou - vzdelávanie prostredníctvom angažovanosti a školy). Weinheim und Basel: Beltz.
- Sosa Rolón, J.A. (2020). Resourcebook for the development of Service-Learning projects. Buenos Aires : CLAYSS
- Suljić, E. (2009). Servisno-učenje - učenje kroz angažman - priručnik za nastavnike. Tuzla: Međunarodno udruženje "Interaktivne otvorene škole".

SERVICE-LEARNING

TOKA

Národní
Asociace
Dobrovolnictví

INTERAKTIVNĚ OTVORENÉ ŠKOLY
www.interaktivne-otvorene-skoly.cz

New Horizons
for youth and community

PRIPREMA
POZOR
SMART

